

**TÜRKİYE’DE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ VE FİNANSAL
KİRALAMA İŞLEMLERİNİN VERGİSEL YÖNLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

İhsan CANARSLANLAR

Eskişehir, 2017

**TÜRKİYE’DE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ VE FİNANSAL
KİRALAMA İŞLEMLERİNİN VERGİSEL YÖNLERİ**

İHSAN CANARSLANLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Maliye Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Şebnem TOSUNOĞLU

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aralık, 2017

ÖZET

Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemleri Ve Finansal Kiralama İşlemlerinin

Vergisel Yönleri

İhsan CANARSLANLAR

Maliye Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2017

Danışman: Prof. Dr. Şebnem TOSUNOĞLU

Bu tez çalışmasında, alternatif bir finansman yöntemi ve yatırımların kiralanması yoluyla finansman sağlanması olarak tanımlayabileceğimiz finansal kiralama ve finansal kiralama kavramının Türkiye’deki vergisel uygulamaları incelenmektedir. Finansal kiralama kavramının dünyadaki ilk uygulaması 1960’lı yılların sonlarında Amerika Birleşik Devletlerin dedir. Ayrıca 1970’li yılları sonlarında Avrupa ve tasarruf yetersizliği nedeniyle gelişmekte olan ülke sınıfında bulunan Türkiye ve benzeri ülkelerde görülmüştür. 1980 sonrası Türkiye’de orta ve uzun vadeli fonlara ilişkin sermaye piyasası düzenlemeleri zorunlu olmuş ve 1985 yılında ilk Finansal Kiralama Kanunu çıkarılarak, finansal kiralama işlemleri düzenlenmiş, getirilen mali teşviklerle yerleşmesi ve gelişmesi sağlanmıştır. Dünyada önemli bir yere sahip olan finansal kiralama işlemleri Türkiye de 1985 yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır.

Uygulamada zamanla ortaya çıkan sorunlar, dünya ekonomisindeki kriz ve kredi problemleri sektörde yeni düzenlemeler gerektirmiştir. 2009 yılında yapılan çalışmalar ancak 2012 yılı sonu diğer finansal kuruluşlar ile ortak kanunla yürürlüğe girmiştir. 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanununun vergisel yönleri bu çalışmanın başlıca amacını oluşturmaktadır.

Türkiye’de finansal kiralama işlemlerinin işleyişinin incelendiği bu çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Son bölümde konuya ilişkin sonuç ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Kiralama Kanunu, Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemleri ve Vergisel Yönler, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu,

ABSTRACT

Leasing Operations And Tax Aspects Of Leasing In Turkey

İhsan CANARSLANLAR

Department Of Public Finance

Anadolu University, Graduate School of Social Science, December, 2017

Supervisor: Professor Şebnem TOSUNOĞLU

In this thesis, the taxation practices of financial leasing and leasing concept that we can define as an alternative financing method and financing through leasing of investments are examined in Turkey. The first application of the concept of financial leasing in the world was the United States of America in the late 1960s. Moreover, it was also seen in Europa and Turkey and similar countries which was called that the developing country due to savings in the early 1970s. After 1980's in Turkey, likewise capital market regulations on medium and long term funds, they became mandatory and by enacting the first leasing act in 1985, leasing transactions are arranged, with financial incentives, their settlement and development is provided. Financial leasing operations, which is important to have a place, began to be implemented in Turkey since 1985.

Due to problems that arose over time in practice, crisis in world economy and credit problems, new regulations required in the sector. Studies done in 2009, were yet validated by the end of 2012 with common law enacted with other financial institutions. No. 6361 Tax Aspects of New Leasing, Factoring and Financing Companies Act is the main purpose of this study.

This study, which inspects the financial leasing operations in Turkey, consists of four major parts. In conclusion of the study, results and discussions are evaluated for the subject.

Keywords: Leasing Act, Leasing Transactions and Tax Aspects in Turkey, Lease No. 6361, Factoring and Financing Companies Act,

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

27/12/2017

İhsan CANARSLANLAR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK FİNANSAL KİRALAMA	5
1.1. Finansal Kiralama Kavramı	5
1.2. Finansal Kiralamanın Dünya’da ve Türkiye’de Gelişimi	10
1.2.1. Finansal kiralamanın dünyadaki gelişimi	10
1.2.2. Finansal kiralamanın Türkiye’deki gelişimi	12
1.3. Dünyada Finansal Kiralama Uluslararası Kurum Kriterleri	15
1.3.1. Amerikan Federal Muhasebe Standart Kurulu kriterleri	15
1.3.2. Avrupa Finansal Kiralama Birliği kriterleri	16
1.3.3. İngiliz Muhasebe Standartları Komitesi Kriterleri	16
1.3.4. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi kriterleri	17
1.3.5. Dünyada finansal kiralama ile ilgili diğer önemli kurumlar	17
1.4. Türkiye’de Finansal Kiralama Kriterleri	18
1.4.1. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu	18
1.4.2. 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu	19
1.4.3. Vergi yasalarında finansal kiralama düzenlemeleri	20

1.4.4. Türkiye Muhasebe Standartlarına göre finansal kiralama	20
1.4.5. Finansal kiralama faaliyetinde bulunan kuruluşlara göre	21
1.5. Finansal Kiralama Çeşitleri	22
1.5.1. Finansal kiralama (financial leasing)	22
1.5.2. Faaliyet kiralaması (operating leasing)	23
1.5.3. Sat ve geri kiralama (sale and leaseback)	24
1.5.4. Diğer finansal kiralama çeşitleri	25
1.5.4.1. Dolaysız-dolaylı kiralama (direct-endirect lease)	25
1.5.4.2. Brüt-net kiralama (gross-net leasing)	25
1.5.4.3. Tam ödemeli-tam ödemesiz kiralama (full pay out lease- non Pay out lease)	26
1.5.4.4. Kaldıraçlı kiralama (leveraged leasing)	26
1.5.4.5. Satışa yardımcı kiralama (sales aid leasing)	26
1.5.4.6. Vergi kiralamaları (tax based leasing)	27
1.5.4.7. Kapalı ve açık uçlu kiralama	27
1.5.4.8. Yüzde kiralamaları (percentage leasing)	27
1.5.4.9. Takas kiralama (swap leasing)	27
1.5.4.10. Geniş kapsamlı kiralama (blanket leasing)	27
1.5.4.11. Tesis kiralaması (plant kiralaması)	27
1.5.4.12. İyileşen kiralama (upgrade leasing)	27
1.5.4.13. İş ortaklığı ile kiralama (join venture leasing)	28
1.5.4.14. Deneme süreli kiralama	28
1.5.4.15. Gerçek kiralama (true leasing)	28
1.5.4.16. Alt kiralama (sublease)	28
1.5.4.17. Özel kiralama (special lease)	28
1.6. Finansal Kiralama Konusu Mallar, Taraflar, Safhaları	29
1.6.1. Finansal kiralama konusu mallar	29
1.6.2. Finansal kiralamanın tarafları	30
1.6.2.1. Kiracı	30
1.6.2.2. Kiralayan	30
1.6.3. Finansal kiralamanın safhaları	31
1.7. Finansal Kiralama Yöntemleri	33
1.7.1. Uluslararası kiralama (cross-border leasing)	33

1.7.1.1. Gümrük muafiyetli uluslararası finansal kiralama	33
1.7.1.2. Gümrük muafiyetsiz uluslararası finansal kiralama	34
1.7.2. Yurt içi finansal kiralama (domestic leasing)	35
1.7.2.1. İthalatsız yurt içi finansal kiralama	35
1.7.2.2. İthalatlı yurt içi finansal kiralama	35
1.8. Finansal Kiralamanın Yararları	36
1.8.1. Kiralayan yönündenden finansal kiralamanın yararları	36
1.8.2. Kiracı yönünden finansal kiralamanın yararları	37
1.9. Finansal Kiralamanın Sakıncaları	39

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE FİNANSAL KİRALAMANIN YASAL DÜZENLEMELERİ...	40
2.1. Tarihsel Gelişim	40
2.1.1. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu dönemi	41
2.2. 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu...	45
2.2.1. 6361 sayılı FFFK'nun amaç, kapsam tanımlara ilişkin açıklamaları ...	47
2.2.2. Finansal kiralama şirketleri kuruluş faaliyet iznine dair hükümler	48
2.2.3. Finansal kiralama şirketleri kurumsal yönetimine dair hükümler	50
2.2.4. Finansal kiralama sözleşmelere ilişkin hükümler	51
2.2.5. Finansal kiralama malın satın alınması ve teslimine ilişkin hükümler...	55
2.2.6. Finansal kiralama kanununda teşvik, gümrük, vergi ve istisnalar	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. FİNANSAL KİRALAMA MUHASEBE UYGULAMALARI	59
3.1. Finansal Kiralama ve Muhasebe Standartları ve Uygulayacak Kurumlar	59
3.1.1. Uluslararası muhasebe standartları kurulu (IASB)	60
3.1.2. Amerikan muhasebe standartları (FAS)	61
3.1.3. Türkiye muhasebe standartları	61
3.1.4. Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu (BDDK) standardı	65
3.1.5. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) standartları	66
3.2. Finansal Kiralamaya İlişkin Tek Düzen Hesap Planları ve Muhasebesi	67
3.3. Türkiye Muhasebe Standartlarında Finansal Kiralama Muhasebesi	67
3.3.1. Kiralayanın muhasebe kayıtları	67
3.3.2. Kiracının muhasebe kayıtları	67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE’DE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ VE VERGİSEL YÖNLERİ.....	69
4.1. 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu Döneminde Finansal Kiralamaya İlişkin Vergisel Düzenlemeler	69
4.1.1. Vergi Usul Kanununda yapılan değişikliğe ilişkin 319 Sıra Nolu Tebliğ.....	70
4.1.2. VUK’nda finansal kiralamaya ilişkin 319 Sıra Nolu Tebliğ, değerlendirme amortisman işlemleri	73
4.1.3. VUK.Mük.290.md. 319 Nolu Tebliği ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu karşılaştırması	74
4.1.4. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununda vergi, resim, harç, gümrük vergileri, teşvik, hükümleri	76
4.2. 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Döneminde Vergilendirme	78
4.2.1. 6361 sayılı Kanunun finansal kiralama vergi, resim, harç, gümrük vergileri ve teşviklerle ilgili hükümleri	78
4.3. Gelir Vergisi Kanununda Finansal Kiralama İşlemlerinin Hükümleri	80
4.3.1. Finansal kiralama kira ödemelerinin vergi kesintisi ve gider kaydı	81
4.3.2. Yatırım indirimi uygulamasında finansal kiralamanın hükümleri	84
4.4. Kurumlar Vergisi Kanununda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri	86
4.4.1. Finansal kiralama ve KVK. vergi kesintisi, örtülü sermaye dağıtımı...86	
4.4.1.1. KVK’nda finansal kiralama ve vergi kesintisi	86
4.4.1.2. KVK’nda finansal kiralama ve örtülü sermaye	87
4.4.2. Finansal kiralama ve yurt dışından sağlanan kurum kazançları.....	87
4.4.3. Finansal kiralama ve KVK. taşınmaz ve iştirak hissesi satışı	88
4.5. Vergi Usul Kanununda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri	91
4.5.1. VUK.mük.290.Maddesine göre finansal kiralama sayılan işler	91
4.5.2. VUK’nda finansal kiralama değerlendirme, amortisman, faiz ve kur farkları.....	93
4.6. Katma Değer Vergisi Kanunu’nda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri	96

4.6.1. Katma Değer Vergisi Kanunu finansal kira işlemleri ve kdv oranları.....	96
4.6.2.VUK.mük.290.md.göre kdv kapsamı teslimler ve finansal kiralama..	100
4.6.3. Finansal kiralama ve teşvik belgeli yatırımlarda KDV	101
4.6.4. Sınırötesi yurtdışına - yurtdışından finansal kiralamada kdv	103
4.6.4.1. Yurtdışına finansal kiralamalarda KDV	104
4.6.4.2. Yurtdışından finansal kiralamalarda KDV	104
4.6.5. Binek otomobil ve diğer araçların finansal kiralamasında kdv	106
4.7. Özel Tüketim Vergisi Kanununda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri.....	107
4.8. Banka Sigorta Muameleleri Kanununda Finansal Kiralama Hükümleri	109
4.9. Gümrük Vergisi Kanununda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri	110
4.10.Harçlar Kanununda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri	114
4.11.Damga Vergisi Kanununda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri	117
SONUÇ ve ÖNERİLER	119
KAYNAKÇA	125
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 4.1. Finansal Kiralamaya İlişkin Eski ve Yeni Düzenlemelerin Karşılaştırılması.....	74
--	-----------

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
BDDK	: Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu
BK	: Bankacılık Kanunu
BSMV	: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
ELA	: Avrupa Leasing Birliği
FASB	: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
FFFK	: Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu
FFK	: Finansal Kiralama Kanunu
FİDER	: Finansal Kiralama Derneği
FKB	: Finansal Kurumlar Birliği
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
IASC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
KDV	: Katma Değer Vergisi Kanunu
KGK	: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
MK	: Medeni Kanun
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDS	: Türkiye Denetim Standartları
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
UNIDROIT	: Milletlerarası Özel Hukuku Birleştirme Enstitüsü

VUK : Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Orta vadeli alternatif finansman yöntemlerinden biri olan ABD ve Avrupa kaynaklı finansal kiralama 1985 yılında yapılan düzenleme ile kanun olarak Türkiye’de yürürlüğe girmiştir.

Çalışma konumuz, dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm finansal kiralamanın teorideki yerine dair genel hükümler, ikinci bölüm Türkiye’de finansal kiralamanın yasal yönleri, üçüncü bölüm finansal kiralamanın yurtiçi ve yurtdışı kriterleri dördüncü bölüm Türkiye’de finansal kiralama işlemlerinin vergisel yönlerine ilişkindir.

Bu çalışmadaki amacımız, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu ve bu Kanundaki değişiklikler esas alınarak “finansal kiralamanın vergilendirilmesinin” incelenmesidir.

Ülkemiz, Dünya’da leasing olarak adlandırılan kiralamanın bir alt türü olan finansal kiralama kavramını, hukuk sistemimizde ayrı bir sözleşme ve Kanun düzenlemesi olarak tercih etmiştir.

Genel olarak “leasing” İngilizce “lease” kelimesinden “kiralama – kira kontratı” anlamına gelmekle birlikte, Avrupa ülkelerinin bazıları, finansal kiralama işlemlerinde “leasing” sözcüğünü doğrudan kullanmayı tercih etmişlerdir.

Ülkemizde finansal kiralama “sermaye kiralaması”, “teçhizat kiralama kredisi,” “teçhizat kiralaması” benzeri kavramlarla da ifade edilmektedir. Finansman kiralamasının (Financial Leasing) özelliklerini yansıtmakla birlikte tüm tür ve şekillerini kapsayan bir tanımı zordur. İlk kanun olan 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu (FKK)’nun 10.06.1985 tarihinden bu yana uygulana gelen hükümleri, 13.12.2012 tarih 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (FFFK)’nun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkmıştır.

Bu çalışmada, AB Ülkeleri ve ABD mevzuatları ile uyumu amaçlayan 6361 sayılı FFFK.’nun finansal kiralama düzenlemelerinin özellikle vergi hükümleri incelenecektir. İlk olarak İngiltere’de toprak kiralaması gibi taşınmazlar ve gemi kiralama şeklindeki uygulamaya başlanan finansal kiralamanın tarihinin Fenikeliler’e kadar uzandığı, ilk tescilli kiralama şirketinin Birmingham Wagon Company olduğu ifade edilmektedir.

ABD’nde ikinci dünya savaşı sonrası ilk tescilli Leasing şirketi 1952’de kurularak Amerikan finansal kiralama şirketlerinin faaliyetlerini daha sonra Avrupa ve Japonya’ya

taşıdığı, çok uluslu bu şirketlerin ekonomik gelişmeler sonrası uluslararası nitelik kazandığı, Dünya Bankası'nın diğer ülkelere önerileri ile yaygınlaştığı belirtilmiştir.

Ülkemizde ilk olarak 1985 yılında TBMM'ne Finansal Kiralama Kanunu'nun Tasarısının sevkinde Kanunun Genel Gerekçesi'nde "1970'li yılların başından itibaren ülkemiz ekonomisinde meydana gelen hızlı gelişmeler mali piyasaları oluşturan kısa vadeli para piyasası yanında, sermaye piyasasının gelişmesi ihtiyacı, bu amaçla orta ve uzun kaynak temini için 28.7.1981 tarihli 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'un çıkarıldığı belirtilerek, Kanun ile tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatinin korunmasından" söz edilmiştir.

10.6.1985 tarihli 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununun amacını düzenleyen birinci madde gerekçesi kanunun hangi çeşit finansal kiralama sözleşmesini esas aldığını belirtmektedir. Amerika ve Avrupa'da finansal kiralama sözleşmesinin muhtelif çeşitleri ortaya çıktığından yalnız finansman sağlamaya yönelik sözleşmenin esas alındığını, yine Borçlar Kanunu'ndaki kira akdindeki kullanımın devrinden farklı bir nitelikte malın kullanımını devralan kiracının hukuki durumu ötesinde adeta bir malikin yetkilerini haiz olmakta ve kira akdindeki yükümlülükler altına girmekte, finansman kira şirketi (kiralayan) sözleşme konusu malın hukuki mülkiyetini muhafaza ederken, onun ekonomik mülkiyetinin malı devralana (kiracı) geçtiği şeklinde ifade edilmiştir.

Kanunun 1. maddesi metni ise "kanunun amacının finansman sağlamaya yönelik finansal kiralama düzenlemektir" ifadesi ile yetinmiştir.

Alternatif bir finansman yöntemi olan finansal kiralama, yatırımın kendi özkaynak veya banka kredisiyle karşılanmak yerine kira, taksitli satış, orta vadeli yatırım kredisi gibi nitelik gösteren bunlardan farklı finansman yöntemi olarak kabul edilmektedir. İşletme varlıklarının temininde sermaye ve borçlanma kaynaklarının kıtlığı nedeniyle mümkün olmayınca finans ve likidite ihtiyacı sabit varlıkların bu yeni finansman yöntemi olan finansal kiralama ile temini ve faaliyet imkanı yaratacaktır.

Finansal kiralama, iktisadi varlıkların borç yoluyla temini ve kira sözleşmesi ile yükümlülük altına girilerek, esas faydasının onların mülkiyetinden değil kullanılmalarından doğduğu fikrine dayanmaktadır. Kârların da sahiplikten değil onların amaca uygun kullanılmalarından oluştuğu ileri sürülmüştür.

2015 yılı BDDK'nın Faaliyet Raporuna göre Ülkemizde 29 Leasing şirketi mevcuttur. Banka dışı finansal kesim ilk olarak 2005 yılında kabul edilen 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre "toplu olarak" düzenleme ve denetim altına alınmıştır.

2015 yılında faktoring ve finansman şirketi dahil toplam şirket sayısı 107 dir. Leasing sektörü ilk olarak 1985 yılında Hazine Müsteşarlığı izni ve denetimine tabi olmuştur. BDDK'nın ise 2006 yılından geçerli Leasing, Faktöring ve Finansman şirketlerini biraraya toplayan 5411 sayılı yasa hükümlerine bağlı düzenleme ve denetim yetkisi kapsamına girmiştir. Sektör bundan sonra FKK. ve BDDK yönetmelik, tebliğ, genelge ve duyuru ilkelerine tabi olmuştur. Yine de yeni kanun düzenlemesi ihtiyacı doğmuştur.

21.11.2012 tarihinde bu kez 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu TBMM 'de kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. FFFK. diye anılacak kanun, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu ile 30.09.1983 tarihli ve 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ek ve değişikliklerini yürürlükten kaldırılmıştır. FFFK. geçici maddeleri ise, Birlik ile ilgili yükümlülükler, finansal kiralama sözleşmelerine ilişkin bazı değişiklikler getirmiştir.

Çalışmamızın amacı, finansal kiralama konusunda Kanunda meydana gelen yasal değişiklikleri incelemek, Dünya uygulamasına kısaca değinerek, finansal kiralama Türkiye uygulamalarının vergisel yönlerini ele almaktır.

Çalışmamız kapsamında, Türk Borçlar Kanunu (TBK.), Türk Ticaret Kanunu (TTK.), Medeni Kanun (MK.), Bankacılık Kanunu (BK.), Sermaye Piyasası Kanunu (SPK.), yasa değişiklikleri Türk Vergi Sisteminin tüm vergi kanunları ile uluslararası uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları içerisinde finansal kiralamayı ilgilendiren hükümleri ele alınmıştır.

Çalışmamızın sınırlılıklarında, yayınlanmış bir çok eserin ilk kanun çerçevesinde olması nedeniyle yeni finansal kiralama kanununun tüm değişiklikleri ve vergisel yönlerine ağırlık verilmesine çalışılmıştır.

Tez çalışmamızın birinci bölümünde " Genel Olarak Finansal Kiralama" başlığı altında finansal kiralama kavramı, finansal kiralamanın Dünyadaki ve Türkiye'de gelişimi, uluslararası kurumlara göre finansal kiralama kriterleri, Türkiye'de finansal kiralama düzenlemeleri, finansal kiralama çeşitleri, finansal kiralama konusu mallar-taraflar-safhaları, finansal kiralama yöntemleri, finansal kiralamanın yararları, finansal kiralamanın sakıncalarına değinilmiştir.

Tezimizin İkinci Bölümünde "Türkiye'de Finansal Kiralama Kanuna İlişkin Yasal Düzenlemeler" başlığında, ilk Kanun 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu dönemi, sonrası halen yürürlükteki 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'na değinilmiştir.

Tezimizin üçüncü bölümünde ‘‘Finansal Kiralama Muhasebe Uygulamaları’’, başlığı altında, finansal kiralama ile ilgili Uluslararası ve Türkiye Muhasebe Standartları, Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu standartları, Sermaye Piyasası Kurulu standartları, Finansal Kiralamaya İlişkin Tek Düzen Hesap Planları ve Muhasebesi, Türkiye Muhasebe Standartlarında Finansal Kiralama Muhasebesine çalışmanın sonundaki ekler bölümünde ayrıntılı muhasebe işlemlerine değinilmiştir.

Tezimizin dördüncü bölümünde ağırlıklı olarak ‘‘Türkiye’de Finansal Kiralamanın Vergisel Yönleri’’ başlığında, 3226 sayılı FKK. dönemi bazı vergi yasalarındaki hükümler, 3226 sayılı FKK.’unda vergisel yönler, 6361 sayılı FFFK.’unda vergisel yönler, Gelir Vergisi Kanunu’nda, Kurumlar Vergisi Kanunu’nda, Vergi Usul Kanunu’nda, Katma Değer Vergisi Kanunu’nda, Özel Tüketim Vergisi Kanunu’nda, BSMV, Gümrük Vergileri Kanunu’nda, Damga Vergisi Kanunu’nda, 6361 sayılı FFFK. kapsamındaki finansal kiralamanın hükümlerine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENEL OLARAK FİNANSAL KİRALAMA

1.1. Finansal Kiralama Kavramı

Finansal kiralama ile leasing bazen aynı anlamda kullanılmakla birlikte leasing bir üst kavram niteliğinde çok eski bir geçmişe sahip, kiralama işlemlerinin bir çok türünü içermektedir. İngilizce “lease” kelimesinden türetilmiştir. Kelime anlamı olarak Oxford University Press Second Edition 1978 NY göre “ kiraya vermek, kira mukavelesi, uzun müddetle kiralamak “ anlamındadır.

Günümüzde geçmişten farklı olarak kira ve ürün kirasından farklı anlamda kullanılan leasing kavramının finansal kiralamayı da içeren tam bir tür ve tanımını yapmak güçtür. Genel olarak finansal kiralama anlamında tanımlanmaktadır.

“Türkçede “teçhizat kiralaması”, “uzun vadeli kiralama”, “teçhizat kiralama kredisi” deyimleriyle de tanımlanmaktadır” (Erol, Yıldırım, Toroslu, 2011, s. 31).

Leasing kelimesinin tam bir tanımının güçlüğü nedeniyle olduğu gibi alınmıştır.

“Avrupa ülkelerinin bir çoğu kendi dillerinde karşılık bulma yerine leasing sözcüğünü olduğu gibi kullanmayı tercih etmiştir” (Ceylan, 1995, s.55).

Ana Britannica’ya göre leasing tanımı (Genel Kültür Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık, C.8. İstanbul 1988, s.589.) “yatırımcısının ihtiyaç duyduğu makine ve ekipmanın tümünün veya bir bölümünün bir kiralama kuruluşunca piyasadan satın alınarak yatırımcıya kiralanmasıdır” şeklinde ifade edilmiştir.

Ülkemiz mevzuatına girdikten sonra bir çok tanımı yapılmakla birlikte finansal yöntemler yönünden önemli bir kaynağın birinde leasing şu şekilde tanımlanmıştır.

“Leasing öyle bir sözleşmedir ki, onunla leasing veren (leasing şirketi) bir süre için veya bu süre boyunca tespit edilecek bir müddetle taraflarca feshedilmemek koşulu ile öngörülen leasing bedeli karşılığında leasing alanın istemi ve seçimi üzerine satın aldığı veya başka bir suretle temin ettiği leasing konusu malın zilyetliğini kullanması ve ondan yararlanması için leasing alana (kiracı) bırakır” (Akgüç, 1998, s.618).

Biz çalışmamızda leasing terimini değil, Türk Hukukundaki Mülga 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu (FKK.) ve yerine 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’ndaki (FFFK.) tanımına uygun olarak leasingin bir alt türü olan yatırımların finansmanını sağlamaya yönelik tanımlanmış “Finansal Kiralama” terimini kullanacağız.

“Yatırımcılar ihtiyaç duydukları sabit kıymetleri satın almak yerine kiralama yolu ile de elde edebilirler. Bu tür kiralamalarda kiralama süresi genellikle kiralanan varlığın

ekonomik ömrünün önemli bir bölümünü kapsamaktadır. Hatta bu tür kiralamalarda uzun vadede kiralanın varlığın mülkiyeti kiracıya devredilebilmektedir” (Toroslu, 2000, s. 1).

“Finansal kiralama: kiracının seçimi ve talebi üzerine finansal kiralama şirketinin üçüncü kişilerden aldığı veya başka bir suretle temin ettiği bir malın, mülkiyetini finansal kiralama şirketinde, zilyetliğini hertürlü faydayı sağlamak üzere belli bir bedel karşılığında kiracıda bırakan, malın kira süresi sonunda geri verilmesini ya da belli bir bedel karşılığında kiracıya devredilmesini öngören bir anlaşmadır” (Koç, 2004, s. 1).

Finansal kiralamanın ülkemiz uygulamasında çeşitleri, 13.12.2012 tarih ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (Financial Leasing, Factoring Financing Companies Law Nr: 6361 and 13 December 2012) içerisinde en önemlileri sayılan üçü Finansal kiralama (finansman kiralaması), Faaliyet kiralaması (operasyonel kiralama) ve Satıp geri kiralama (sat ve geri kirala) türleri şeklinde yer almıştır. Öte yandan farklı ölçütlere göre başka ülkelerde uygulanabilen diğer çeşitlerine de ileride kısaca değinilecektir.

Kanun yürürlüğe girmeden daha önceki kanun zamanında sadece finansal kiralamanın (finansman kiralaması, uzun süreli kiralama, sermaye kiralaması olarak da adlandırılan) mülkiyetin kiralayan, ekonomik kullanımın kiracıda kaldığı finansal kiralama (financial leasing) işlemi ile sadece sözleşmenin tanımına yer verilmişken bu kez açıkça aşağıda belirtilen şekilde tanımlanmıştır.

FFFK. ile finansal kiralama bir sözleşmeye ve mevzuatca yetkili kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik bir malın kira süresi sonunda kiracıya devri ve süre sonunda rayiç bedelden düşük bedelle satın alma hakkı tanınması, kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümü ile kira sözleşmesine göre ödemelerin bugünkü değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksanından büyük bir değer taşıması kiralama işlemi oluştur denilmiştir.

Faaliyet kiralaması (operational leasing)“Kanunda m.2/3 ve 3/1-b ile düzenlenmiş finansal kiralama dışındaki kiralama olarak ilk kez tanım ve kanunla imkan tanınmış ancak Kanunun finansal kiralamaya ilişkin hükümlerinin uygulanamayacağı belirtilmiş”yine “Sat ve geri kiralama işlemi kanun m.18 ile üçüncü kişi yanında bizzat kiracıdan satın aldığı” ifadesi ile yer alıp ileride ayrıntılı şekilde değinilecektir.

Ülkemiz de leasing'in en bilinen tanımı Avrupa Leasing Birliği (ELA-European Leasing Association) tarafından yapılan tanımdır. Aşağıda şöyle ifade edilmiştir.

“Leasing belirli bir süre için kiralayan (lessor) ve kiracı (lessee) arasında imzalanan ve üreticiden (satıcı), kiracı tarafından seçilip, kiralayan tarafından satın alınan bir malın, mülkiyetini kiralayanda, kullanımını ise kiracıda bırakan bir sözleşme olup, malın kullanımını belirli bir kira ödemesi karşılığında kiracıya bırakılmıştır. Bu tanımlamaya göre kira bedeline kiralayanın toplam giderleri olan mal bedeli, faiz ve kar marjı dahil edilmiştir” (Söyler, 2007, s. 23).

Ülkemiz hukuku üst kavram Leasing tanımına karşılık alt bir kavram olan Finansal Kiralama kavramına yer vermiş, 1980 sonrası uygulanmaya başlayan liberal politikaların dışı açık gelişme modelleri neticesi bazı kurumsal değişimler yapılmıştır.

1981 yılında Sermaye Piyasası Kanunu düzenlemeleri sonrası uzun vadeli kaynak temini amacıyla arap sermayesi kurumları ve özel finans kuruluşları ile temas artmış, faizsiz faaliyetlerine ülkemizde de yer verilmesine rağmen bu kurumların gelişmeleri yetersiz kalmıştır. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı 25.2.1984 tarihindeki tebliğinde ilk kez finansal kiralama kavramını kullanmış yasal mevzuat çalışmalarına başlanarak nihayet ‘‘10.06.1985 tarihinde 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu çıkartılmıştır.’’

Anılan kanunda finansal kiralamanın değil sözleşmenin tanımına yer verilmiştir. Kanunun 4. maddesinde ‘‘Sözleşme kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka bir suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngeren bir sözleşmedir’’ denilmektedir.

Bu tanım kanunun 1. maddesinde belirtilen finansman sağlamaya yönelik ve yukarıdaki Avrupa Leasing Birliği tanımına en yakın tanımdır. İlaveten belli bir süre sözleşmenin feshedilememesine yer verilmiş, fakat faaliyet kiralaması (operational leasing), sat ve geri kirala (sale and lease back) gibi leasing türlerine o zamanki kanunda yer verilmeden sadece finansman teminine dair finansal kiralama türü tercih edilmiştir.

Uzun süre yaklaşık yirmisekiz yıl yürürlükte kalan mülga 3226 sayılı kanun, beş bölüm 34 maddeden oluşmuştur. Birinci Bölümde; amaç, kapsam, sözleşmenin konusu, finansal kiralama bedeli, sözleşme şekli, tescili, kiralayanın hukuki yanı, İkinci Bölümde sözleşmenin hukuki yanları, Üçüncü Bölümde sözleşmenin sona ermesi, Dördüncü Bölümde sözleşmenin tabi olduğu hükümler ve son olarak Beşinci Bölümde ise vergi ve teşviğe dair hükümler ile son hükümler yer almıştır.

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu, 10, 12, 32. maddeleri gereğince 10.10.2006/26315 R.G. yayımlanan ‘‘Finansal Kiralama Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik’’ ve kanun 29. Maddesi

gereğince ‘‘Kiralama Konusu Edilen Malların Gümrük Vergi ve Resimlerinin Teminata Bağlama Usul ve Esaslarını Gösterir Yönetmelik’’ ile kanun yanında diğer mevzuat oluşturulmuştur.

Zamanla uygulamadan doğan sorunlar, sözleşme ve vergi kanunlarında finansal kiralamanın farklı yorumları, vergi yargı kararları ile giderilmeye çalışılsa da yetersiz kalmış, sektörün de uyarılarından yeni bir düzenleme ve denetleme gereği ortaya çıkmış, finansal kiralama sektörü, o zamana kadar Hazine Müsteşarlığı denetimine bağlı iken, 2005 yılında çıkarılan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’na (BDDK) bağlanmıştır.

2008 yılı sonrası ise dünyadaki finansal piyasalarda oluşan sorunlar karşısında Türkiye’de 2009 yılında yeniden yapılan finansal kiralama kanunu tasarısı ancak 21 Kasım 2012 tarihinde kabul edilerek 13 Aralık 2012 tarihinde 6361 sayılı Kanunla Resmi Gazete’de yayımlanmış ve yürürlüğe girebilmiştir.

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (FFFK.) üçüncü maddesinin birinci fıkrada (ç) bendinde ilk kez finansal kiralamanın tanımına yer verilmiştir. Buna göre Finansal kiralama ‘‘Bir finansal kiralama sözleşmesine dayalı olmak koşuluyla, bu Kanun veya ilgili mevzuat uyarınca yetkilendirilen kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi; kiracıya kira süresi sonunda malın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması; kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümünü kapsamaması veya finansal kiralama sözleşmesine göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksanından daha büyük bir değeri oluşturması hallerinden herhangi birini sağlayan kiralama işlemi,’’ şeklinde ifade edilerek, ilk Kanunun aksine sözleşmeye değil kiralama tanımına yer verilmiştir.

İlk 3226 FKK.’nda kiralayan finansal kiralama şirketinden, kiracı mülkiyet dışında kiralanan varlığın bir bedel karşılığında sözleşme ile kullanım hakkını ‘belli bir süre’ ile elde etmektedir (m.4). Belli bir süre ile kastedilen yine aynı kanunun da açıklanan dört yıllık asgari süre (m.7) bazı mallar için Kanuna dayalı çıkarılan yönetmelik ile iki yıla indirilmiştir.

Yine 6361sayılı FFFK. ile belli süre ile feshedilmeme şartı kaldırılmıştır. Mülga 3226 sayılı FKK.’nda sadece finansal kiralama şirketleri finansal kiralama yapabilirken, daha sonra Bankacılık Kanununda yapılan düzenleme ile Özel Finans Kurumları

(sonrasında Katılım Bankası) ve Kalkınma ve Yatırım Bankaları da finansal kiralama yapabilmıştır.

6361 sayılı FFFK. ile finansal kiralama şirketi, katılım bankası, kalkınma ve yatırım bankası kavramı kanunda yer almıştır. Mevduat bankalarına bu imkan yine tanınmamış ancak iştirakleri olan şirketler piyasanın halen en büyük aktörleridir. Finansal kiralamada kiralayanı sınırlayan bu kısıt bankalara nazaran orta ve uzun vadeli finansmanı amaçlamasıdır.

Finansal kiralama işleminde esas olarak, faaliyet kiralaması ve sat ve geri kiralama işleminden farklı kiracı, kiralama konusu malı beğenerek serbestçe satıcıdan, (tedarikçiden) temin etmek amacıyla kiralayandan, talepte bulunmaktadır. Kiralayan ve satıcı arasında yine kiralayan ile kiracı arasında olmak üzere iki sözleşme üçlü bir ilişki sözkonusu olmaktadır.

Finansal kiralama sözleşmesinin unsurları kiralayan, kiralayanın finansal kiralama konusu malın zilyedliğini her türlü fayda sağlamak amaçlı kiracıya bırakması, bir kira bedeli karşılığında zilyedlik devri, sözleşme taraflarının anlaşması olarak sayılabilir. Finansal kiralama sözleşmesi hukuki niteliği bakımından Borçlar Kanunundaki adi kiralamadan farklı kullandırma amacı güden kendine özgü bir sözleşmedir bu nedenle ayrı bir kanunla düzenlenmiştir.

“Uluslararası finansal kiralama sözleşmesinden bahsedebilmek için ise, bir ülkede yerleşik kiralayanın, başka bir ülkede yerleşik kiracıyla yapmış olduğu bir kiralama işleminin olması gerekmektedir” (Erol, Yıldırım ve Toroslu, 2011, s. 70).

6361 sayılı FFFK.da finansal kiralamanın yasadan kaynaklı uluslararası boyutu ile ilgili kurum, kuruluşlara madde hükümlerinde kısaca değinilecektir. Örneğin yurtdışından yapılacak finansal kiralamaya ilişkin usul ve esaslar mülga kanunda, yönetmelik ve tebliğler, gümrük kanununda ayrı şekilde düzenlenmişken, ”Birlik (m.21) kavramı ile Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği’ne” yeni kanunda ilk defa yer verilmiş ancak Birlik kuruluşu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra 25.07.2013 tarihli 2013/4792 sayılı Bakanlar Kurulu Kararın Resmi Gazete’de yayımlanmasından sonra aşağıda belirtildiği gibi teşekkül edebilmiştir. Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği; Leasing, Faktöring ve Finansman Şirketleri her birinden ayrı Leasing için yasada sayılan (kiralayan) kurumların sektör temsilcilerinden oluşan 5 diğer ikisi Faktöring ve Finans Kurumu 5’şer kişiden on beş kişilik Birlik Yönetim Kurulu oluşturulmuş ve ilk seçimini

yapılmıştır. Daha sonra birlik kendi yönetim kurulu ve yönetim görev dağılımını kendi aralarında yapılacak seçimle belirlemektedir. İlk ve daha sonraki seçimli genel kurullarında yönetim teşkil edilmiştir.

6361 sayılı kanunda vergi yasaları ile büyük ölçüde uyumu yanında, yetkili kurumlar ve sözleşmeye ilişkin önemli değişiklikler yapılmıştır. Yeni yasal düzenlemelere ilişkin açıklamalarımız sırasında değişen önemli hükümlere, getirilen yeni değişikliklere ilerleyen bölümler başlıklarında karşılaştırmalı yer verilecektir.

Leasing uygulamalarının farklı bir türü olarak ortaya çıkan finansal kiralama kavramının ilk ortaya çıkışındaki farklılık ve değişik ülkelerde farklı terim ve uygulamalar içermesi nedeniyle Dünya'daki ve Türkiye'deki tarihçesini ayrı başlıklarda incelememiz daha yararlı olacaktır.

1.2. Finansal Kiralamanın Dünya'da ve Türkiye'de Gelişimi

1.2.1. Finansal kiralamanın dünyadaki gelişimi

Finansal kiralamanın leasing işlemlerinin bir alt kavramı olarak ortaya çıktığı düşünülürse önce leasing kavramının doğuşuna, tarihsel gelişimine değinmek gerekmektedir. Günümüzde en önemli orta ve uzun vadeli finansman kaynağı haline gelen leasing'in ilk olarak gemi kiralaması şeklinde olduğu M.Ö. 2000 yıllarına Sümerler'e dek uzandığı söylenmektedir.

“Fenikeliler zamanında gemiler ve çiftlik toprakları kiralamaya konu ediliyordu ” (Söyler, 2007, s. 21). Üretim faktörleri tüm bilinen kiralama işlemlerini etkilemiştir.

“Aristo'nun yaşadığı (M.Ö. 350) dönemde ifade ettiği zenginlik bir şeye sahip olmaktan çok onu kullanmakta yatar düşüncesinden hareketle günümüzde doğrulanarak bir malın mülkiyeti değil , fakat kullanımı verim getirir” (Kuntalp, 1987, s. 7) .

İktisat doktrininde bir çok düşünce ilkesi fayda sağlamaya yönelik ekonomik mülkiyetin, hukuki mülkiyetten önemli olduğunu (yatırım araçlarına sahip olmaktan çok yani sermayenin işletilmesi müteşebisliğin önemi) ortaya çıkarmıştır. “Adam Smith'in modern iktisadın kurucusu olarak sermaye dair görüşleri bunu doğrulamaktadır”.

Ortaçağ Avrupası'nda Venediklilerin gemi, silah kiralaması bilinmektedir. Üretici ve kiracı arasındaki doğrudan kiralama işlemleri ABD ve Avrupa'da hayli eskidir.

“1877 yılında Bell Telephone Company, ABD'de telefonları satmayı kiralamaya karar vermiş ve bu olayı leasing olarak ifade etmiştir” (Kocaağa, 1999, s. 32).

İngiltere’de önceleri kiralamaya daha çok taşınmaz mallar özellikle toprak kiralama sözkonusu olmuş ve bu işlemler ‘‘lease’’ olarak adlandırılmıştır. Leasing’in ilk uygulaması sayılabilecek taksitli satışlarda sürelerin çok uzadığı söylenmiştir.

‘‘İngiltere’de ise 1840 yıllarında demiryolu vagonlarının kiralanması sözkonusu olmuş ve dünyada ilk tescilli kiralama şirketi Birmingham Wagon Company 25 Mayıs 1885’de kurulmuştur’’ (Erol, Yıldırım ve Toroslu, 2011, s. 43).

‘‘1887’de Bell Telephone Company ürettiği telefonları satmayıp kiralamaya karar vermiş ve bu olayı ‘‘leasing’’ olarak ifade etmiştir. Bu kiralamalar o zaman satış politikasının bir aracı olarak düşünülmüştür.

Buna benzer uygulamalar 1920’li yıllarda ‘‘IBM ve Remington Rand Company’’ tarafından da yapılmıştır’’(Sipahi, 2004, s.5).

‘‘Adam Smith’in 18. yüzyılın sonlarında ileri sürdüğü, sermaye birikiminin üretim araçlarının mülkiyetinden değil de işletilmesinden kaynaklandığıdır’’(Altop, 1990, s. 3).

1930’lu yıllarda büyük dünya krizi sonrası ortaya çıkan finansman zorlukları leasing’i yaygın finansman yöntemi haline getirmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası artan yatırımların sermaye ihtiyacı nedeniyle leasing yaygın bir finansman yöntemi olarak Amerikan şirketlerince kullanılmaya devam edilmiştir.

Çağdaş anlamda ilk finansal kiralama şirketi Amerika San Francisco’ da 1952’de kurulmuştur. Bu şirketin adı United States Leasing Corporation olup 20.000 \$ sermayeli bu finansman ve kiralama şirketi, ilk gerçek leasing şirketi olarak görülmektedir.

‘‘Leasing işlemleri ABD’ de hızla gelişmiş yatırılabilir sermaye fazlalığı ve sanayinin artan teknoloji gelişimine ayak uydurması leasing gelişimini hızlandırmıştır’’ (Ceylan, 1995, s. 57).

‘‘ABD’de finansman şirketleri ile iç içe faaliyet gösteren bu anlamdaki kiralama şirketleri 1960’lı yıllardan sonra bağımsız finansal kiralama şirketi olarak gelişme kaydetmiş ve faaliyetlerini 1970’li yıllardan sonra uluslararası çok uluslu şirketler aracılığıyla Kanada , Japonya ve Avrupa’ya taşımış çok uluslu bankaların iletişim ağları bu şirketlerin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Şirketler dünyaya açılarak 1980’li yıllarda uluslararası nitelik kazanmıştır’’ (Mekengeç, 2014, s. 6).

Finansal kiralama şirketlerinin 1963 yılında Japonya’da kuruluşundan sonra finansal kiralama ile büyük işlem hacmi artışı yaşanmaya başlanmış 1970’li yıllara gelindiğinde işlem artışı % 800’lere varan büyüme oranlarına ulaşmıştır. Japon leasing şirketleri yüksek sermaye sahibi çok uluslu Amerikan Şirketleri ile ortaklık yaparak sermaye gücü gerektiren uçak ve gemi kiralaması işlemleri yapmışlardır.

“İngiltere’de 1960’lı yıllardan 1980’li yıllara kadar bankalar ve diğer mali kuruluşların yatırım indiriminden elde ettiği kazançları düşük kira ödemeleri ve kiracının gelirlerinden düşebilme mali teşvikleri bu gelişmede rol oynadığı ileri sürülmektedir”. Sözkonusu yıllarda leasing işlem hacimleri önemli artış göstermiştir vergi teşviklerinin 1980’lerden sonra kaldırılması leasing işlemlerini azaltmıştır.

Kara Avrupa’sında ‘Fransa’da 1961 yılından finansal kiralama uygulamasına başlanmış, Güney Kore ve Türkiye’de olduğu gibi Fransa’da ayrı bir finansal kiralama kanunu ile düzenlenmiş uygulama bulunmaktadır”(Çevik, 2003, s. 21-22).

“Yine Avrupa’da finansal kiralama şirketleri Almanya ve İtalya’da 1962 ‘lerde kurulmuş, özellikle Almanya’da önemli hacimlere ulaşmıştır” (Tunçsiper, 2014, s. 8).

“Leasing yöntemi 1970’li yıllarda Brezilya, Malezya, Meksika, Kore, Tayvan, İsrail, Hindistan gibi gelişmekte olan ülkelerin ekonomik hayatına girmiştir” (Söyler, 2007, s. 22).

1.2.2. Finansal kiralamanın Türkiye’deki gelişimi

Ülkemizde kısa vadeli kaynak teminine yönelik olarak bankacılık kesimi Cumhuriyet’in kuruluşundan itibaren sürekli gelişme kaydetmiştir. Batının liberal düzenlemeleri kapsamında sermaye ve sermayedar oluşumu ikinci dünya savaşı sonrası başlayıp 1980’lere dek sürmüş ve dünyadaki gelişimle hız kazanmıştır.Sanayileşme orta uzun vadeli kaynak gereksinimi yaratmıştır.

“Finansal kiralamanın Türkiye’de tanınması 1977 yıllarına dek uzanmaktadır. Arap ülkeleri ile o dönemler geliştirilen ekonomik ilişkiler neticesinde bir büyük sanayi kuruluşumuzun yatırım kredisi ihtiyacı için arap mali kuruluşlarından olan bir arap bankasından ilk temasta bulunulmuş, faiz sistemine karşı İslam Kalkınma Bankası gibi bu mali kurumlarla finansal kiralama benzeri çözüm oluşturulabilmiş bu ilk girişimlerden 1981’e dek ilişki kurulamamış Arap mali kuruluş ve sermayesi ile ilişkiler 1981’den sonra yoğunlaşmıştır (Mekengeç, 2014, s. 6).

Sermaye piyasası düzenlemeleri neticesinde arap sermayeli ‘‘özel finans kurumlarına’’ verilen izinler çerçevesinde ve yasal düzenlemeler sırasında ilk kez 1983 yılında Kanun Hükmünde Kararname 1.maddesinde bu kurumların fonlarını girişimciye kiraya vereceği veya yatırım malları temelinde kredi vereceği öngörülmüştür. Böylece ‘‘ülkemiz mevzuatında ilk finansal kiralama tanımı’’ yapılmıştır.

Zaten 1980 sonrası uygulanmak istenen liberal politikalar için orta ve uzun vadeli kaynakların güven içerisinde teşekkülü ile tasarrufların korunması ve yatırıma yönelmesi için Sermaye Piyasası Kanunu düzenlemeleri ve piyasaları oluşturulmuştur.

Dışa açık ekonomi modellerine yönelinmesi amacıyla dünyada uygulanmakta olan alternatif finansman teknikleri ve kuruluşları ile temaslar yapılmıştır.

Yine sermaye piyasası düzenlemeleri çerçevesinde ülkemizde faaliyete geçen özel finans kurumlarının yatırımcının talep ettiği malları satın alarak kiraya vermesinde uygulamada doğan sorunların giderilmesi ve ülkemiz finansal kuruluşları için çalışmalara başlanmış bazı ülkelerde olduğu gibi diğer temel yasalarından ayrı olarak ayrı bir kanunla düzenleme çabaları neticesinde “10.6.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu”, 18795 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış ve 28.6.1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Finansal kiralama düzenlemelerine Ülkemizin kavuşması yukarıdaki Kanun ile olmuş fakat diğer gelişmekte olan ve özellikle aşağıda gösterilen Latin Amerika ülkeleri ve Asya ülkelerine göre çok daha geç kalınıp, tanışılmıştır.

Leasing Sektörü bazı ülkeler kuruluş bilgileri şu şekildedir. Meksika-1961, Brezilya-1966, Güney Kore-1972, Hindistan-1973, Malezya-1974, Endonezya-1975, Ürdün-1982, dir (Çelik, 1998, s.55).

Dünya Bankası “International Finance Cooperation (IFC)” aracılığı ile Türkiye dahil 15 az gelişmiş ülkeye finansal kiralama ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması için yol gösterici çalışmalar yapılmıştır (Topuz, 2013, s.18).

Finansal kiralama kavramında değindiğimiz gibi ülkemizde ilk, mülga 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu yaklaşık 28 yıl yürürlükte kalmıştır. Uygulamada özellikle vergi kanunlarında bu hususta yapılan düzenlemelere aykırılık, uluslararası finansal piyasalarda finansal kuruluşlarla ilgili ortaya çıkan kriterlerdeki değişiklikler ve uygulamanın sözleşme, vergi işlemleri yargı kararları ile düzenlenmesi yetmemiştir.

2008 yılında Dünya piyasalarındaki mali kesim krizi sonrasında Ülkemizde de finansal kiralamanın olduğu bankacılık dışı finansal kesimi için yeniden bir takım düzenlemeler yapılmıştır. 2009 yılında yeni bir kanun taslağı hazırlanmış ancak 5411 sayılı Bankacılık Kanununda yer bulmuş kendi düzenlemeleri ise yasalaşmamıştır.

Daha önce mülga 3226 sayılı FKK.’na göre yapılan finansal kiralama işlemleri Vergi Usul Kanunu gibi bazı kanunlar yönünden bazı farklı değerlendirmeye tabi olurken ancak yeni kabul edilen “13.12.2012 tarihli 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (FFFK.)” ile vergi kanunlarının farklılıkları giderilmiş, sözleşmenin noterde düzenleme şeklinde tanzimi zorunluluğu noter siciline kaydı yeni hükümlerle zorunlu olmaktan çıkmış yazılı olması yeterli görülmüştür.

6361 sayılı FFFK. Altı kısımdan ve bu kısımlarda bölümlerden oluşmakta, kısımlar kısaca aşağıdaki başlıklarından oluşmaktadır.

Birinci Kısım/Genel Hükümler: Amaç, Kapsam, Tanımlar,

İkinci Kısım/İzne Tabi İşlemler: Kuruluş İzni, Kuruluş Şartları, Kurucularda Aranılan Şartlar, Faaliyet izni, Şubeler, Şirketin yapamayacağı iş ve işlemler, Ana sözleşme değişiklikleri, pay edinim ve devirleri, Birleşme, devir, bölünme ve tasfiye,

Üçüncü Kısım/Kurumsal Yönetim: Yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve genel müdür yardımcıları, İç sistem muhasebe raporlama ve bağımsız denetim, Koruyucu düzenleme, Karşılıklar, Denetim gözetim ve bilgi verme,

Dördüncü Kısım/Sözleşmelere İlişkin Hükümler: Finansal Kiralama, Finansal kiralama sözleşmesi, Sözleşmenin konusu, Finansal kiralama bedeli, Yurt dışından yapılacak finansal kiralama, Sözleşmenin şekli ve tescili, Finansal kiralama konusu malın satın alınması, Tarafların hak ve borçları, Malın kiracıya teslim edilmemesi, Zilyedliğin ve kiracılık sıfatının devri, Mülkiyetin devri, Kiracının iflası veya icra takibine uğraması, Sözleşmenin sona ermesi, Sözleşmenin ihlali, Sözleşmenin sona ermesinin sonuçları, Sözleşmenin feshinin sonuçları, Uygulanmayacak hükümler, Teşvik, Gümrüğe dair hükümler, İstisnalar ve vergi nispetinin tespiti, Faktoring sözleşmesi, Finansman sözleşmesi,

Beşinci Kısım/Birlik: Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği, Birliğin görev ve yetkileri, Organlar ve statü, Merkezi fatura kaydı

Altıncı Kısım/Cezai Hükümler: İdari Para Cezaları, Savunma hakları ve kapatma kararı, İzinsiz faaliyette bulunmak, Yetkili merciler ile denetim görevlilerince istenen bilgi belgeleri vermemek ve görevlerini yapmalarını engellemek, Gerçeğe aykırı beyanda bulunmak, Kurumun bildirim yükümlülüğü, Faaliyet izninin iptalinden oluşmaktadır.

Yedinci Kısım/Değiştirilen hükümler Yürürlükten kaldırılan hükümler, düzenlemelerin uygulanması, İntibak süresi, Birlik ile ilgili yükümlülükler, Düzenlenmiş olan finansal kiralama sözleşmeleri, İkrazatçılarla ilgili hükümler, Geçici maddeler, Yürürlük, Yürütme hükümlerinden oluşmaktadır. İlk dört kısım başta olmak üzere Finansal kiralama mevzuatı, Türk Vergi Sistemi'nde yer alan hükümleri, Türkiye Muhasebe Standardı'na (TMS 17) göre düzenlemeleri, çalışmamızın amacı olacaktır.

1.3. Dünyada Finansal Kiralama Uluslararası Kurumlar Kriterleri

1.3.1. Amerikan Federal Muhasebe Standard Kurulu kriterleri

1929 Dünya ekonomik buhranı sonrasında Amerikan hükümetince Sermaye Piyasaları Kanunu ve ‘‘Sermaye Piyasası Kurulu’’(SEC-Securities and Exchange Commission) idari ve mali özerkliğe sahip olarak oluşturulmuştur. Kuruluşundan itibaren muhasebe konuları üzerinde düzenlemeler ve standartlar belirleyerek bu rolünü denetim ve gözetimle sınırlamıştır. 1939 yılından itibaren 1973’e dek değişik adla bu tarihten sonra Amerikan Yetki Belgeli Kamu Muhasebecileri Enstitüsü-AICPA (American Institute Of Certified Public Accountants) aracılığıyla özel sektör düzenleyici kuruluşlarının etkin rol alması SEC tarafından teşvik edilmiştir.

1973 yılında Amerikan Muhasebe Standartları Kurulu (FASB)’nun kuruluşu ile Muhasebe Prensipleri ve Standartları , özellikle bu alandaki yetersizliklere çözümler bulmak için önceleri bu alandaki meslek mensuplarından oluşan 7 bağımsız üyeden oluşmuş, daha sonra meslek dışı üyelerin özel sektör ağırlığını gözeterek SEC ‘in gözlemcisi olduğu ABD’de muhasebe standartları belirleme ve düzenleme kuruluşudur.

Amerikan Federal Muhasebe Standartları Kurulunca (FASB), muhasebeye ilişkin prensipler ve standartlar yanında finansal kiralamaya ilişkin olarak da bir takım muhasebe kriterleri belirlenmiştir. Finansal kiralamanın tanımı ilk kez 1976 yılında ABD’deki FASB’nin tebliği ile aşağıda belirtilen durumların varlığı halinde kiralamaların ‘‘finansal kiralama’’ olarak nitelendirilebileceği (Statement G13), FASB (Federal Accounting Standard Board) yayımlanan 13. nolu standart ile ABD ‘de finansal kiralama kriterleri belirlenmiştir. Buna göre; kira süresi sonunda mülkiyetin kiracıya devrinin öngörülmesi, Kira süresinin sonunda kiracıya malı düşük bir bedelle satın alma hakkının verilmesi, Kira süresinin kiralanan malın tahmini ekonomik ömrünün en az % 75’ini kapsamaması, Kiralama süresi boyunca kiracının yapacağı kira ödemelerinin iskonto edilmiş bugünkü değerinin, kiralanan malın rayiç bedelinin en az % 90’ına eşit olması hallerinden birinin varlığı durumunda yapılan kiralama işlemi finansal kiralama sayılmaktadır.

‘‘Kiralama sözleşmesinin konusu olan gayrimenkul malın kiracının belirlediği özel ihtiyaçlar için satın alınmış veya inşa edilmiş olması nedeniyle kiracıdan başka biri tarafından kullanılma ihtimalinin düşük olması’’(Kurmuş, 1995, s. 93),(Koç, 2004, s. 6)

1.3.2. Avrupa Finansal Kiralama Birliği kriterleri

Avrupa Leasing Birliği (European Leasing Association) kriterlerine göre leasing'in Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS)'nı kabul eden tanımını ise Şu Şekilde yapılmıştır.

“Belirli bir süre için kiralayan ve kiracı arasında düzenlenen, üreticiden kiracı tarafından seçilip kiralayan tarafından satın alınan bir malın mülkiyetini kiralayanda, kullanımını ise kiracıda bırakan bir anlaşmadır. Kiralanan malın kullanımını belirli bir kira karşılığında, belirli bir süre için kiracıya bırakılmasıdır”(Kurmuş, 1995, s. 93).

LEASEUROPE (European Federation of Leasing Company Associations) Avrupa Kira Şirketleri Birliği Federasyonu ise 1972 yılında Belçika/Brüksel kuruluŐlu finansal kiralama Şirketleri tarafından yeleri adına hareketle prosedür geliştirme istatistiki bilgi izleme amaçlı kuruluŐmuŐ kar gütmeyen Őemsiye kuruluş olup AB ve UNIDROIT ve IASC karar ve dökümanlarını takip eder. Türkiye FKBK (Finansal Kiralama Birliği Kurumu) bu üst kuruluşun yesi olmuştur.

1.3.3. İngiliz Muhasebe Standartları Komitesi kriterleri

İngiltere'de muhasebe düzenlemeleri 1844 yıllarına Şirketler Kanununa dayanmaktadır. Bu kanunlar 1900 ve 1947 de değişmiştir. ” 1970 yılında muhasebe standartlarının oluşturulması, Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi (ASSC) kurulmuş ve 1990 yılında muhasebe standartlarının oluŐturulmasıyla ilgili olarak, Muhasebe Standartları Komitesi (ASC-Accounting Standart Committee) olarak isimlendirilmiŐtir.Yine 1990 yılında Muhasebe Standartları Kurulu (Accounting Standart Board-ASB) adını almıştır . İngiliz Hukuku'nda özel bir mevzuat düzenlemesi bulunmamakta Vergi Kanunları, İflas Kanunu, AB düzenlemeleri ve UNIDROIDIT (Milletlerarası Anlaşmaya Dayalı zel Hukuk Düzenlemeleri) ile herhangi bir kuruluş bir sınırlamaya tabi olmaksızın bu çerçevede serbestçe leasing işlemleri yapabilir.

“İngiliz Muhasebe Standartları Komitesince (Accounting Standard Committee) belirlenen 21 nolu standarda göre, kiralama işleminin sonunda mülkiyet ile ilgili risk ve yararların büyük ölçüde kiracıya intikal ettirilmesi, işlemin finansal kiralama sayılması için yeterlidir. Kira sözleşmesinde belirlenmiş olan kira ödemelerinin (peşin olarak ödenen kiralalar dahil) kira sözleşmesinin zımmin içerdiği faiz oranı ile iskonto edilmiş bugünkü değerleri toplamının, kiralanan malın rayiç bedelinin % 90'ından yüksek olması halinde, mülkiyet büyük ölçüde kiracıya intikal ettirilmiş sayılır”(Koç, 2004, s. 5).

1.3.4. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi kriterleri

IASC (International Accountaing Standards Committee) yaklaşık yirmibeşyıl faaliyet gösterdikten sonra yerine IASB kurulmuştur. IASC nin görevi mali tabloların hazırlanmasında standartları belirlemek, dünyada kabulünü ve kullanımını sağlamaktır. Daha sonra IASB (International Accounting Standards Board) adını aldıktan sonra , Amerikan Muhasebe Standartları Kurulu (FASB-Financial Accountaing Standarts Board) 18 Eylül 2002 tarihinde Amerikan ve Uluslararası Standartları yakınlaştırma ve geliştirme anlaşması imzalamışlardır. Artık IFRS (International Financial Reporting Standarts) dönüşme eğilimindedir. IASC ‘de 1973 yılında muhasebe standartlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla 70 ülkeden üyenin oluşturduğu Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi kurulmuştur.

“Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi, çeşitli zamanlarda belirli kararlar yayınlayarak, kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde uluslararası bütünlük sağlamaya çalışmıştır. Örneğin sözkonusu komite, kiralamanın bilançolara yansıtılması konusunda geçerli kabul etmiştir ki bu da kiralama bilançonun aktif ve pasifine yansıtılmıştır” (Akgüç, 1985, s.17).

“Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi- IASC(International Accountaing Standards Committee) tarafından yayımlanan 17 nolu Uluslararası Muhasebe Standartı’na göre, eğer kiralama dönemi sonunda, kiralanan malın mülkiyetinin kiracıya geçip geçmiyeceğinden bağımsız olarak, mülkiyet ile ilişkili risk ve kazançlar büyük ölçüde kiracıya intikal ettiriliyorsa, bu işlem bir finansal kiralama sayılmaktadır ‘’(Çağlayan, 2003, s. 179).

Anılan standarda göre uyulmak üzere belirlenen esaslar aşağıda gösterilmiştir.

- Kira sözleşmesinde, kira süresi sonunda, mülkiyetin kiracıya devri öngörülüyorsa veya
- Kira sözleşmesinde kira süresinin sonunda kiracıya malı o tarihte beklenen piyasa fiyatının altında bir bedelle satın alma hakkı veriliyorsa veya
- Kira süresi kiralanan malın tahmini ekonomik ömrünün en az % 75’ini kapsıyorsa veya
- Kiralama süresi boyunca kiracının yapacağı ödemelerin iskonto edilmiş bugünkü değerleri toplamı kiralanan malın rayiç bedelinin en az % 90’ına eşitse yapılan işlem finansal kiralama işlemidir şeklinde tanımlanmıştır.

1.3.5. Dünyada finansal kiralama ilgili diğer önemli kurumlar

IFC – Uluslararası Finans Kurumu (International Finance Corporation), Dünya Bankası desteğinde üye ülkelerde sermaye piyasaları faaliyetleri çerçevesinde finans

temininde leasing işlemlerinin önemli rol oynayacağı görüşündedir. Hindistan, Kore ve Tayland gibi ülkelerde geçmişte yasal danışmanlık ve uluslararası leasing kuruluşları ile ilişkiler ve küçük ve orta işletmelere finansman teminini sağlamıştır. 1970’li yıllarda Güneydoğu Asya, Avustralya, Güney Afrika, Latin Amerika’daki leasing kurumları Uluslararası Finans Kurumu’nun desteğiyle kurulmuş ve gelişmiştir (Altop, 1990, s.14).

Leasing Hakkında Unidroit Model Kanunu Taslağı (UMKT), Diğer bir önemli kuruluş UNIDROIT Üyelerin Milletlerarası Hukuk’un harmonizasyonu ve görevli özellikle de Cross-Border Leasing (Yurtdışı Leasing) konusunda üye ülkeler arasında yeknesaklığa ilişkin kuralların uyumlaştırılması ile görevlidir. Uluslararası Özel Hukukun Birleştirilmesinde Leasinge ilişkin işlemler şöyle tanımlanmaktadır.

FFFK’nun gerekçesinde, “Finansal kiralama işlemi tanımı, uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmektedir” ifadesi ile Kanun’un hedefi ortaya koyulmuştur. Bu çerçevede “Uluslararası Özel Hukukun Birleştirilmesi”, FFFK bakımından örnek bir düzenlemedir. Gerçekten UMKT incelendiğinde FFFK’nun bir çok hükmünde bu tasarıdan esinlendiği görülmektedir (Topuz, 2013, s.35-36).

Ottawa’da 28 Mayıs 1988’de imzalanan Uluslararası Finansal Kiralamaya İlişkin Unidroit Anlaşması’nın teçhizatın uluslararası finansal kiralanaşına ilişkin bazı yasal engelleri ortadan kaldırdığı, taslağa son halini vermek ve kabul etmek amacıyla Unidroit Genel Kurulu ve Unidroit Hükümet Uzmanları Komitesi ortak bir oturumda, 10-13 Kasım 2008 tarihlerinde Roma’da toplanmıştır. Finansal kiralama sektörünün büyümesini sağlayacak hukuki bir zemine ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir. Fakat Kanun’un kabul edilmesi sadece gelişmekte olan ülkeler bakımından değil gelişmiş finansal kiralama sektörüne sahip ülkeler içinde büyük menfaatler sağlayacağı belirtilmiştir (Topuz, 2013, s.36-37).

1.4. Türkiye’de Finansal Kiralama Kriterleri

1.4.1. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu (FKK.) leasing’in finansal kiralama türünü kabul etmiştir. Kanunun 1.maddesinde “ finansman sağlamaya yönelik finansal kiralama amaçlanmıştır.” Kanunun yine 4.maddesindeki sözleşme ise kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka bir suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngörmektedir. Kanunda finansal kiralama açıklanmamış, sözleşme açıklanmış bulunmaktadır.

Mülga 3226 sayılı FKK. 28.06.1985 tarih 18795 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdikten sonra yaklaşık 28 yıl yürürlükte kalmıştır. İlk Kanun olması ile Ülkemizde finansman sağlamaya yönelik finansal kiralama işlemlerinin hukukumuzda yer alması sağlanmıştır. Türk Hukuku’nda çok eski bir geçmişi olmamakla birlikte yaklaşık 28 yıl yürürlükte kalan Kanun döneminde 01.07.2003 tarihinden geçerli VUK. da yapılan değişiklikler ve 2005 yılında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun yayımlanması sonrası sektörün diğer banka dışı kesim Faktoring ve Finansman Şirketleri ile birlikte 2006 yılından itibaren BDDK. düzenleme ve denetim hükümlerine tabi olunması ile Kanunun uygulamadan kaynaklanan sorunlarının çözülmesine çalışılmıştır. 2003 ve 2006 yılları bu bakımdan finansal kiralama sektörü için çok önemli düzenlemeler getirerek ABD ve AB mevzuatları ile uyum sağlanmasının başlangıcını teşkil etmiş yeni bir Kanun gereği kaçınılmaz olmuştur.

2008 ve 2009 yıllarında Dünya finans piyasalarındaki kriz sonrası hazırlanan bu kanunun dış mevzuata uyumunu sağlayacak kanun taslağı ise uzun süre yasalaşamamıştır. Aşağıda açıklanacak olan 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu ise 21.12.2012 tarih ve 28496 sayılı R.G. de yayımlanarak yürürlüğe girmiş, 3226 sayılı FKK. ‘nu yürürlükten kaldırmıştır.

1.4.2. 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu

Finansal kiralama 6361 sayılı FFFK. m.3/1-ç ye göre, ‘‘Bir finansal kiralama sözleşmesine dayalı olmak koşuluyla, bu kanun veya ilgili mevzuatı uyarınca yetkilendirilen kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi, kiracıya kira süresi sonunda malın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması, kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümünü kapsaması veya finansal kiralama sözleşmesine göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksandan daha büyük bir değeri oluşturması hallerinden herhangi birini sağlayan kiralama işlemi,’’ şeklinde tanımlanmıştır.

Finansal kiralamanın tanımına ilk kez kendi kanunu içerisinde yer verilmiştir. Finansal Kiralama Şirketleri, Katılım Bankaları, Kalkınma ve Yatırım Bankaları finansal kiralama işlemlerini yapmaya yetkilendirilmiştir.

Leasing’in finansal kiralama yani finansman sağlama türü yanında bu kanunla, faaliyet kiralaması ve sat ve geri kiralama türlerine yine ilk kez yer verilmiştir.

ABD, AB ve diğer üye ülkelerin özel hukuklarının yeknesaklaştırılması amacıyla kurulan Uluslararası Özel Hukuku Birleştirme Enstitüsü olarak adlandırılan ve ülkemizde üye olduğu UNIDROIT Enstitüsü finansal kiralamaya ilişkin 2010 yılında model kanun yayımlamıştır. Ülkeler arasında finansal kiralama sözleşmeleri düzenlenirse kullanılacak taslak model kanun yada hükümlerinden yararlanılabilecektir. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun belirlediği muhasebe standart ve raporlamaları AB'nin de benimsemesi nedeniyle Ülkemizin bu mevzuata uyumu için 6361 sayılı FFFK.'nin yürürlüğe girmesi sağlanmıştır.

1.4.3. Vergi yasalarında finansal kiralama düzenlemeleri

213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK)'na mükerrer 290. maddesi, 4842 sayılı kanunun 25'nci maddesiyle eklenmiştir. 1.7.2003 tarihinden itibaren yapılan finansal kiralama işlemlerine uygulanmak üzere vergileme açısından hangi işlemlerin finansal kiralama sayılacağı belirlenmiştir. Yine aynı kanunun verdiği yetkiyle, Maliye Bakanlığı'nın 319 seri nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile finansal kiralama sayılacak işlemler ayrıntısı ile belirlenmiştir. Vergi bakımından aşağıdaki koşullarda;

- a) İktisadi kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devrilmesi,
- b) Kiracıya kira süresi sonunda iktisadi kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması,
- c) Kiralama süresinin iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün % 80'inden daha büyük bir bölümünü kapsaması,
- d) Sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının iktisadi kıymetin rayiç bedelinin % 90'ından daha büyük bir değeri oluşturması,

hallerinden herhangi birinin varlığı halinde yapılan kiralama işlemi yine finansal kiralama kabul edilmektedir.

1.4.4. Türkiye Muhasebe Standartlarına göre finansal kiralama

Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu (TMSK) tarafından leasing işlemlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin 2005 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS 17) ile uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları (TMS), 01.01.2006 tarihinden geçerli (TMS 17) Tebliğ yayımlanmıştır. TMS 17'nin 4.maddesinde finansal kiralamanın tanımı "Kiralama kiraya verenin bir varlığın kullanım hakkını, bir ödeme veya ödeme planı karşılığında taraflarca kararlaştırılmış bir zaman süresince kiracıya devrettiği sözleşmedir" şeklinde yapılmıştır. Finansal kiralama bir varlığın mülkiyetine sahip

olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların devredildiği sözleşme şeklinde tanımlanmıştır. Sözleşme süresi sonunda mülkiyetin devredilip devredilmeyeceği hususu ilgili tarafların iradesine bağlıdır. TMSK'nın, Kamu Gözetim Kurumu (KGK)'nun faaliyete geçmesi ile görevi sona ermiş bulunmaktadır.

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGMDSK) adını alarak finansal kiralama için BDDK ile birlikte "TMS "ve (Uluslararası Raporlama Standartları'na (URS) bağlı ve Türkiye Raporlama Standartları (TRS) yayınlanması) denetimine ise Finansal Raporlama Standartlarına "(FRS)" yetkili kılınmıştır.

1.4.5. Finansal kiralama faaliyetinde bulunan kuruluşlara göre

Mülga 3226 sayılı FKK. Mad.10'a göre kiralayan şirketler yalnızca anonim ortaklık şeklinde kurulabilmekte ve Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın ön izin ve denetimine bağlıydı, sermayeleri bir milyar Türk Lirasından az, yabancı finansal kiralama şirketlerinin şube açmaları durumunda iki milyon Amerika Birleşik Devletleri dolarından az olamaz şeklindedir.

Daha sonra 2005 yılında çıkarılan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun bazı hükümleri 2006 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunda katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının tanım ve düzenlemeleri yapılmıştır (BK.mad.3) daha önce Özel Finans Kurumu olarak ayrı düzenleme ve birlik kuruluşu olan kurumlar Katılım Bankası adı altında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği olarak bankacılık düzenlemelerine dahil olmuştur (BK.mad.79). Dolayısıyla 2006 yılından itibaren finansal kiralama anonim şirket şeklinde kurulan finansal kiralama şirketleri ve mevduat bankacılığı yapan bankalar dışındaki finansal kiralama izni olan kalkınma ve yatırım bankaları ile katılım bankalarının kanun kapsamında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun denetimine tabi olması sağlanmıştır.

21.11.2012 tarih ve 6361 sayılı FFFK.'nin 13.12.2012 tarihli R.G. yayımlanarak yürürlüğe girmesi ile kanun kapsamında "Kiralayan olarak katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile finansal kiralama şirketleri, " (mad.3/1.d) sayılmıştır. 2499 sayılı mülga Sermaye Piyasası Kanunu (SPK), 6362 sayılı SPK. İle yürürlükten kalkmış yine Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun (TKHK) kapsamında konut finansmanı finansal kiralama şirketlerine ait işlemlere yer verdiğinden bu çalışmanın dışındadır.

Hazine yerine ise BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu) yetkili mercii , denetim esasları yönünden KGMDSK'ca (Kamu Gözetimi Muhasebe Denetim

ve Standartları Kurumu) belirlenen muhasebe raporlama standartları BDDK'na gönderilecektir.

1.5. Finansal Kiralama Çeşitleri

1.5.1. Finansal kiralama (financial leasing)

Finansal kiralama – financial leasing sermaye kiralaması olarak nitelenmektedir. Finansman kiralaması niteliği de ilk finansal kiralama kanunumuz 3226 sayılı FKK. birinci madde ve gerekçesine de girmiştir. Diğer finansman yöntemlerinden farklılığı, “Kiraya verenin, kiralanan mala ait bütün risk ve menfaatlerini aynen malikmişçesine kiracıya devrettiği bir kiralama şeklidir” (Günter, 1985, s.1).

Kiralama süresi diğer leasing türlerine göre daha uzundur. Uzun süreli kiralama olarak adlandırılır.

“Bir finansman kiralaması kiralama türlerinin bir çok özelliğini bünyesinde toplayabilir. Örneğin, bir finansman kiralaması, hem sermaye kiralaması hem tam ödemeli kiralama hemde kiralama niteliklerine sahip olabilir” (Arıkel, 1986, s. 2).

Kiracının mülkiyet dışında bütün riskleri üstlendiği üç taraflı leasing anlaşmalarıdır. Finansal kiralama veya literatürde yer alan bir diğer adıyla sermaye kiralaması (capital leasing), olarak da adlandırılır. Bir diğer tanımlama ise şöyledir.

“kiralanan malın mülkiyet hakkının yasal olarak kiralayan şirkette kalmasına rağmen, ekonomik açıdan kiralanan varlık üzerindeki kontrolün kiracıya devredildiği orta ve uzun vadeli bir kiralama türüdür” (Kocaağa, Kuntalp ve Reisoğlu, 1986, s. 47,18,54).

Bu kiralama yönteminde kiralayan finansal kiralama şirkettir, kiralamaya konu mal kiracı tarafından seçimi yapıp, kiralama konusu malın, bakım sigorta ve diğer masrafları vergi vb. de kiracıya aittir. Sözleşme kiralama dönemi süresince dönülemez olup kiracıya bu süre sonunda satın alma hakkını vermektedir. Yatırımcı kiracının orta vadeli finansman temini amaçlı bu kiralamasında ödenen kiralaların toplamı kiralanan iktisadi varlığın değerine yakın yada eşit olmaktadır.

“6361 sayılı FFFK. da (mad.3/1.ç) tanımlanan finansal kiralama kanunun yine 1. mad. ve gerekçesinde de finansman sağlamaya yönelik olduğu belirtilmiş”, Gerekece açıklamasında Finansal piyasalarda meydana gelen gelişmeler ve uygulamada ortaya çıkan ihtiyaçlar neticesinde kredi sistemi içinde yer alan finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin güvenilir ve etkin bir şekilde faaliyetlerini yerine getirilmesi

amaçlanmıştır. Kanuna finansal kiralama şirketleri yanında, katılım bankası ve kalkınma ve yatırım bankaları finansal kiralama yapacaklar olarak belirtilmiştir.

Öte yandan Plan ve Bütçe Alt Komisyonunda yapılan değişiklikle de “finansal kuruluş olarak faaliyet gösteren” ibaresi eklenmiştir. Finansal kuruluşların böylece ortak mevzuat hükümlerine tabi olması kanun koyucu tarafından özellikle istenmiştir.

1.5.2. Faaliyet kiralaması (operating leasing)

Kiralanan malın kullanım hakkını, kısa süreliğine kiracıya veren ve kiracıyı koruma yanı ağır basan kiralama sözleşmesidir. Faaliyet kiralamasında kiracının her zaman sözleşmeyi bozabilme imkanı mevcuttur. Genelde altı aydan kısa süreli otomobil, büro malzemeleri, bilgisayar , televizyon gibi dayanıklı tüketim mallarının temininde söz konusu olabilmektedir. Mülkiyetin satımı söz konusu olmamaktadır.

Kiracının kira bedellerini ödeme sorumluluğu dışında, kiralanan mala ilişkin bakım onarım ve diğer masrafları kiralayan şirkete ait olmaktadır. Kiralanan malın kira süresi kısa olduğundan sözleşme süresi içerisinde itfası mümkün olmadığından kiralayanın yeniden kira veya hurda piyasa değerinden satışını sağlaması, yatırımın geri kalan kısmında elde edilen kiralardan çıkarılması umulmakta hızlı yıpranma teknolojik eskime gibi masraflarda kira içerisine dahil edilmektedir.

Bu tür kiralamada kiralayan genellikle üretici yada distribütördür (dağıtımçı). Servis kiralaması, hizmet kiralaması gibi adlarda verilmektedir, Mülga 3326 sayılı Finansal Kiralama Kanununda ise bu kiralama kavramına yer verilmemiştir. Faaliyet kiralaması bir araştırmada aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

“kiralanan ekipmanın ikincil pazarının varlığının araştırılması, gerekli yedek parça ve servis ağının oluşturulması, makinelerin periyodik bakımlarının yapılması zorunluluğu vb. nedenlerle belirli sektörlerde veya mallarda uygulanmaktadır. Özellikle iş makineleri, ticari taşıtlar, bilgisayarlar, telefonlar gibi teknolojisi çok hızlı gelişen malların finansmanında faaliyet kiralamasına başvurulabilir” (Ceylan, 1995, s. 69).

İkincil pazarı gelişmiş özellikle iş makineleri gibi ürünler finansal kiralama şirketlerince de depo zorlukları dışında bir hayli uygulanabilme imkanına sahiptirler.

6361 sayılı FFFK.’nun mad.2/3 ile “finansal kiralama şirketlerince yapılan faaliyet kiralaması işlemleri hakkında bu kanunun finansal kiralama işlemlerine ilişkin hükümleri uygulanmaz”. Yine Mad.3/1 –b ile de “faaliyet kiralaması Finansal kiralama dışında kalan kiralamayı, ifade eder”denilmiştir. Bundan önceki yasada tanımlanmaz iken bu kanunda yukarıdaki gibi ilk kez tanımlanmıştır. Daha önceki Kanun zamanındaki bir çalışmada ise şöyle bir tanımlamaya yer verilmiştir.

“Faaliyet kiralaması, muhasebe açısından özel sorun yaratmayan, olağan kiralamaları kapsar. Zira gideri dönemsel olarak tanınır. Kiralayanın bilançosunda kiralanmış varlık rapor edilmediği gibi, gelecekteki kira ödemeleriyle ilgili herhangi bir yükümlülüğe de yer verilmez” (Ersan, 1985, s. 34).

1.5.3. Sat ve geri kiralama (sale and leaseback)

Nakit sıkışıklığının olduğu dönemlerde şirketlerce sık sık başvuru sat ve geri kiralama-sale and leaseback kiralamada yatırımcının, malik sıfatıyla sahip olduğu malını finansal kiralama şirketine satmasını ve daha sonra aynı malı kira sözleşmesi ile finansal kiralama şirketinden geri kiralarak kullanıma devam etmesini sağlayan bir finansal kiralama türüdür. Kiracının kendi aktifinde bulunan bir varlığın likidite olanağı yaratması hem dönen varlık hem yeni borçlanma olanağı yaratabilmesidir. Satılan varlığın kira bedeli karşılığında tekrar ekonomik kullanıma hakkına sahip olunmasıdır.

“Bu yolla mülkiyet sahibi olan yatırımcı kiracı konumuna geçerek hem varlığın kullanım hakkını elde etmekte, hem de nakde sahip olmaktadır. Böylelikle yatırımcı, ilk olarak çalışma sermayesi ve diğer kullanımlar için nakdi garantiler, ikinci olarak fonların harcanması veya borçlanma zorunluluğundan kaçınmaya imkan sağlamış olur” (Söyler, 2007, s. 24).

Arazi, makine ve teçhizat ile bina gibi gayrimenkullerin finansman imkanı yaratmak bakımından herhangi bir finansal kiralama kurumuna satılması bu fiyat genellikle piyasa fiyatının üstünde olabilmektedir. Varlığın daha önce sahip-satıcısı olan işletme kiracısı olarak kira ödemekte eline geçirdiği yüklü fonla işletme faaliyetlerini sürdürmekte malın mülkiyetinden yoksun kalmakla birlikte ekonomik fayda imkanı ve kira ödemeleri ile likidite imkanını ayarlayabilmektedir.

Sat ve geri kiralamaya karar verilmeden önce ayrıntılı bir hesaplama yapılmalı, sat ve geri kiralama yöntemi vergi avantajlarından yararlanmak içinde kullanılmaktadır. Yatırım imkanlarından vergi tasarrufu sağlanamayan durumlarda malın gerçek sahibi işletmeler finans şirketine tasarruf amaçlı devir yapabilirler.

“Satış ve geri kiralama, yurt içi ya da uluslararası olabilir. İşleyişi şu şekildedir.

- 1)İşletme bir leasing şirketine başvurur.
- 2)Satış sözleşmesi ve kira sözleşmesi imzalanır.
- 3)İşletme gerekli görürse, leasing şirketine teminat verir.
- 4)Leasing şirketi, işletmeye nakit ödeme yapar.
- 5)İşletme kira sözleşmesinde öngörülen kira ödemelerini yapar.
- 6)Kira sözleşmesi bitiminde işletme, önceden belirlenen bir ödeme yapar.

7)Malın mülkiyeti yeniden işletmeye geçer” (Ceylan, 1995, s. 76-77).

6361 sayılı finansal kiralama konuda yapılan düzenlemeyle üçüncü kişilerden alınan mallar yanında bizzat kiracıdan alınan malların finansal kiralama sözleşmesine konu edilmesi mümkün olmuştur. Böylece daha önce mülga 3226 sayılı kanunda yer almayan Sat ve Geri Kiralama (Sale and Leaseback) yapılabilmesi imkanı doğmuştur.

6361 sayılı kanun yukarıda belirtilen genel terminolojiden farklı olarak, ‘’satıp geri kiralama’’ ibaresini tercih etmiştir. Kanun hümlerinde Satıp geri kiralama yöntemi ile yapılan finansal kiralama sözleşmeleri kapsamında kiralanan taşınmazların sözleşme süresi sonunda kiracı adına tapuya tescili tapu harcından müstesnadır.

Satıp geri kiralama yöntemi ile gerçekleştirilen kiralama sözleşmeleri kapsamında kiracı tarafından sözleşme süresi sonunda geri alınmak kaydıyla kiralanan taşınmazların ve taşınırların kanun sonrası bilahare yapılan bir çok düzenlemelerle bir takım avantajlar getirilmiş olup, hepsi vergi kanunları hükümlerine ilişkin bulunmakta olduğundan ilgili vergi kanunlarında ayrıntısına değinilecektir.

1.5.4. Diğer finansal kiralama çeşitleri

1.5.4.1. Dolaysız-dolaylı kiralama (direct-endirect lease)

Dolaysız leasing’e iki taraflı leasing olarak adlandırdığımız doğrudan leasing’ de denilmektedir leasing veren üretici/imalatçı/ (kiraya veren), leasing’i alan kiralayan (kiracı) yani malı kullanandır. Dolaylı leasing işleminde üç taraflı bir ilişki olup finansal kiralamaya konu malın teminine yönelik kiracının, finansman teminine yönelik bir leasing şirketine başvurarak üçüncü bir şahıs/şirket malın üreticisinden/satıcısından temin edeceği malın, kira sözleşmesi ile leasing şirketinden kira bedeli karşılığı kullanımının deviridir.

1.5.4.2. Brüt-net kiralama (gross-net leasing)

Leasing giderlerinin karşılanması açısından yapılan ayrıma göre, kiralanan varlığın, bakım, onarım, ve benzeri masrafları ile, vergi, resim ve harçlarının leasing kuruluşu tarafından ödenmesi brüt leasing olarak ifade edilmektedir.

“Kiralanan varlığın kullanımı ile ilgili tüm giderler kiracıya aitse ve kira bedelleri içerisinde varlığın bakım giderleri bulunmuyorsa, bu tür kiralamalar, net leasing olarak ifade edilir ‘’(Toroslu, 2000, s. 11-12).

1.5.4.3. Tam ödemeli-tam ödemesiz kiralama (full pay out lease-non pay out lease)

Tam Ödemeli Leasing de leasing şirketi ile kiracının yaptığı sözleşme kapsamı kira ödemeleri, yalnızca leasing'e konu malın satın alınması için yapılan harcama ve yatırımı değil kullanılacak fonun alternatif olacak getirisini-fırsat maliyetini kapsamaktadır. Tam Ödemesiz Leasing ise kira sözleşmesi süresinin iptal edilmeyen süreye tekabül eden kira bedelleri toplamının, kiralanan iktisadi varlığın finansman şirketine maliyetini karşılayamamasıdır.

1.5.4.4. Kaldıraçlı kiralama (leveraged leasing)

Kaldıraçlı kiralamar kredili veya borçlu kiralamar olarak ifade edilebilir büyük sermaye harcamaları gerektiren yatırımların kiralanan malın leasing şirketi tarafından sağlanacak fonun finansal destek tutarının %20-40'ı tutarında değişmesidir. Yöntemin özelliği az tutarda paranın riske edilerek yüksek değerde varlık mülkiyet haklarına sahip olunmasıdır. Leasing şirketi kredi kuruluşlarından aldığı kredinin anapara ve faiz ödemelerini kiracının ödediği taksitlerle finanse etmekte kredi vadesi ve kira dönemi uyumu sağlanmaktadır."1870'li yıllarda ilk kez vagon kiralaması işlemlerinde Amerika'da kullanılmıştır" (Ceylan, 1995, s. 73-74).

"yatırımcılarla demiryolu şirketi arasındaki banka satış ve işlem giderleri tutarını yatırımcılardan topladıktan sonra üretici ile anlaşma yapıp vagonları satın almış demiryoluna kiralamıştır. Yatırımcılara vadeleri kira ödemeleri aynı zamanlı senetler vermiş kiracıdan kiralaları topladıktan sonra yatırımcılara anapara faiz karpayını kapsayan ödemeler yapmıştır(Komisyonla)"(Uyanık, 1990, s. 9).

Kaldıraçlı kiralamada borç verenlerin haklarını korumak için başka şirketlerle anlaşma yapmak sözkonusu olabilir. Yüksek tutarda alım maliyet unsuru vardır.

"Kredi veren taraflar sağlayacakları krediyi kiracının kredi verilebilirliğine göre sağlarlar bu nedenle kiralama işlemi için ödemelerin zamanında yapılabileceğini garanti eden garantörlere ihtiyaç olabilir. Bu kiracı kuruluşun başka kuruluş yada kiracının müşterisi yada kiralamadan gelir sağlayacak özel, devlet kuruluşu yada banka olabilir" (Ceylan, 1995, s. 74).

1.5.4.5. Satışa yardımcı kiralama (sales aid leasing)

Satıcı, peşin ve vadeli satış önerilerinin yanısıra, leasing şirketinin kendisine vermiş olduğu kiralama opsiyonunu müşterisine sunabilir. Eğer yatırımcı kiralamayı tercih ederse, leasing şirketine başvurur. Bu durumda leasing şirketi, malı satıcıdan satın alır ve yatırımcıya kiralar (İktisat Bankası, 1986, s.4).

1.5.4.6. Vergi kiralamaları (tax based leasing)

Vergi kiralamaları kiralayan ve kiracının vergi koşulları gözönüne alınarak finansal kiralama sözleşmelerinin buna göre yine kira ödemelerinin teşvik vb. vergi uygulamaları gözeterek ‘‘vergi tasarrufu sağlayacak şekilde’’(Ceylan, 1995, s.77). düzenlenmesidir.

1.5.4.7. Kapalı ve açık uçlu kiralama

‘‘Kapalı uçlu kiralamalar, kiralama dönemi sonunda kiralanan yatırımın kiralayana devredildiği, hurda değerle ilgili tüm risklerin kiralayana ait olduğu ve kiracının yatırım olanağına sahip olmadığı kiralamadır’’(Ceylan, 1995, s.77).

‘‘Açık uçlu kiralamalar ise, önceden bilinen bazı koşullara uyulması halinde, kiralanan varlığın mülkiyetinin kiracıya geçtiği kiralamalardır’’(Ceylan, 1995, s.77).

1.5.4.8. Yüzde kiralamaları (percentage leasing)

Yüzde leasing şirketlerinin kendilerine enflasyon riskine karşı koruma amaçlı olarak kiracının kira bir önceki dönem gelirleri olan kira tutarlarına ilave belli bir yüzdenin kira olarak ödenmesi şartlı sözleşmedir (Ceylan, 1995, s.77).

1.5.4.9. Takas kiralama (swap leasing)

Trampa – Takas leasing’ de leasing konusu yatırım malının bakım onarım eskimesinden korunması için olup, zaman bakımından yenisi ile değiştirilebilmesine olanak veren kiralamadır (Toroslu, 2000, s.14).

1.5.4.10. Geniş kapsamlı kiralama (blanket leasing)

Belirgin bir mala değil kiracının mal seçme hususunda yapılan belirli bir çerçeve anlaşma ile alternatifler arasından seçim yapmasına olanak sağlayan esnek bir kiralamadır (Toroslu, 2000, s.14).

1.5.4.11. Tesis kiralaması (plant leasing)

Bu tür kiralama yönteminde herhangi bir iktisadi varlık makine teçhizat değilde bir işletme veya tesisin uzun süreli kullanılması turizm tesisi fabrika vb benzeri kiralamasıdır (Toroslu, 2000, s.14).

1.5.4.12. İyileşen kiralama (upgrade leasing)

Trampa –Takas leasing’e benzemekte lakin leasing konusu makine ve teçhizatın orada olduğu gibi bakım ve onarımı için değilde, hızlı teknolojik gelişmeler neticesinde değiştirilme zaruretinden dolayı yenisi ile değiştirilmesidir (Toroslu, 2000, s.14).

1.5.4.13. İş ortaklığı ile kiralama (join venture leasing)

Bu tür finansal kiralamada “Bu yöntemde leasing konusunun pahalı olması veya bir firmanın ihtiyacının üstünde kapasiteye sahip olması durumunda, leasing konusu mal birden fazla kiracı tarafından kiralanmaktadır” (Toroslu, 2000, s. 15-16).

1.5.4.14. Deneme süreli kiralama

Deneme süreli leasing’de yapılan leasing sözleşmesinde kiracıya altı ay ile bir yıl arasında deneme süresi tanınır. “Bu sayede kiracı leasing konusu malın seçiminde hata yapıp yapmadığı konusunda değerlendirme yapma olanağına sahip olur ve sözleşmenin devam edip etmeyeceğine karar verir” (Toroslu, 2000, s. 14).

1.5.4.15. Gerçek kiralama (true lease)

Kiracıya, kiralanın varlığı kira süresi sonunda normal piyasa değerinden satın alma hakkı veren, kiralayanın malik sıfatıyla vergi avantajlarından yararlanarak bu avantajları kiracıya yansıttığı ve kiracının kira ödemelerini gider yazdığı bir kiralama türüdür (Koç, 2004 , s. 10).

1.5.4.16. Alt kiralama (sublease)

Bu tür kiralamada kiralayan, kiralanın varlığın kullanım hakkını kiracıya devreder. Kiracıda aynı varlığı üçüncü bir kişiye aynı şartlarda devredebilir. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’nun 15. maddesinde,”kiracının, kiraladığı malın zilyetliğini üçüncü kişilere devredemeyeceği hükme bağlandığından, bu tür kiralamalar Finansal Kiralama Kanunu kapsamında değerlendirilemez” (Koç, 2004, s. 12).

1.5.4.17. Özel kiralama (special lease)

Sipariş üzerine özel olarak üretilen ve finansal kiralama şirketi açısından hiç bir değeri olmayan sadece özel amaçla kullanılan ve sözleşme süresinin sonunda mülkiyeti kiracıya geçen malların kiralanması amacıyla yapılan sözleşmelerdir.

“Kiralama konusu malların finansal kiralama şirketlerinin bizzat kendileri tarafından imal edilememiş olması kaydıyla, Finansal Kiralama Kanunu’nda bu tür sözleşmeleri engelleyen herhangi bir hüküm bulunmamaktadır” (Koç, 2004 , s. 10).

Finansal kiralamanın yukarıda belli başlı sayılan çeşitleri dışında çeşitli kaynaklarda ve yazarlarca yapılan daha başka çeşitleri de bulunmaktadır. “Birinci El Leasing, İkinci El Leasing, Kısa Süreli Leasing, Uzun Süreli Leasing, Taşınır Leasing’i, Taşınmaz Leasing’i , Yatırıma Yönelik Leasing, Tüketim Leasing’i gibi” (Söyler, 2004, s.33,34,35).

Başka çalışmalarda finansal kiralama çeşitleri “Sermaye Kiralaması(Capital Lease), Kira Alacaklarının Kırdırılması (Lease Receivables), Tek Yatırımcılı Kiralama(Single İnvestor Lease), Çok Yatırımcılı Kiralama” (Altuğ, 2000, s. 307-308). gibi başlıklar altında da yer almıştır.

1.6. Finansal Kiralama Konusu Mallar, Taraflar, Safhaları

1.6.1. Finansal kiralama konusu mallar

Finansal kiralama sözleşmelerine taşınır ve taşınmaz mallar konu edilebilmektedir. Bu malların taşınır yada taşınmaz olsun beli ortak özellikleri bulunmaktadır. Bu ortak özelliklerin belli başlıları aşağıda sıralanmıştır.

- Bir yıldan uzun süreli kullanım imkanı,
- Kiralama süresi sonrası sözleşmeye konu malın temel özelliğini yitirmemesi,
- Sözleşme konusu malın bağımsız kullanılma olanağının olması,
- Sözleşme konusu malın tüketim malzemesi niteliğinde olmaması,
- Sözleşme konusu malın başka bir mal bütünleyici parça ve eklentisi olmaması,(6361 sayılı FFFK m.19/f.2 ile artık parça ve eklerin finansal kiralaması mümkün olmuştur).

“Türkiye’de finansal kiralama konusu en çok tercih edilen varlıkları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür ‘’(Ceylan, 1995, s. 95).

- Tekstil Makineleri,
- Bilgisayarlar ve yüksek kapasiteli bilgi işlem üniteleri,
- Uçaklar, helikopterler,
- Matbaa makineleri,
- Kuru yük gemileri, tanker, ro-ro ve diğer deniz taşıtları,
- Sanayi kalıpları,
- Tıbbi cihazlar,
- Santraller ve haberleşme araçları,
- Tıbbi cihazlar,
- Elektronik şans makineleri
- Otobüsler,
- Tezgahlar, makineler,
- Komple fabrikalar,
- Şirketler için otomobiller,
- İnşaat makineleri, vinçler,
- Komple hasatahane, otel ve büro donanımları

6361 sayılı FFFK. nun 13.12.2012 yürürlük tarihinden sonra arsa, fabrika binası, ofis, hastahane, hava, deniz, kara ve demiryolu araçları ile ağaç, hayvan gibi zırai mallar, taşınır ve taşınmaz yatırım malları finansal kiralamaya konu olduğu gibi yeni

değişiklikle “yatırım mallarının tamamlayıcısı niteliğinde ekipmanda, telif kapsamına girmeyen paket yazılımlar da”, finansal kiralama konusu edilebilmektedir. FFFK.Md.19 ile eklenmiştir.

6361 sayılı FFFK.’nun yirmiüçüncü maddesinde finansal kiralama konusu malın satın alınması başlığında m.23 ile malın mülkiyeti ve sözleşme sonunda kiracı tarafından satın alınması hakkına ilişkin mülkiyet devri ile ilgili hususlar düzenlenmiştir.

Bu yukarıda sayılan finansal kiralamaya konu mallara ilaveten bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları ile bütünleyici parça ve eklenti niteliklerine bakılmaksızın asli niteliğini taşıyan mallar eklenmiştir. (FFFK m.19)

1.6.2. Finansal kiralamanın tarafları

Kiralama işleminde yatırımcı (kiracı), finansal kiralama şirketi (kiralayan) ve satıcı (veya üretici işletme) olmak üzere üç taraf vardır.

1.6.2.1. Kiracı

Finansal kiralama sözleşmesine göre finansal kiralama şirketi yada kiralayandan malı kiralayan kişi veya kuruluştur. Hukuki işlem yapabilme yeteneğine sahip, gerçek kişi tacir, ortaklıklar, sermaye şirketleri, serbest meslek sahipleri ve çiftçiler kiracı olarak, finansal kiralama yapabilir. Kiracı sözleşme süresince kiralama konusu malı elinde bulundurabilir, sözleşme amacına uygun yararların tümünü elde etme hakkına sahiptir. Malı sözleşmede öngörülen şart ve hükümlere göre özenle kullanmak zorundadır. Her türlü bakım, onarım masrafları kiracıya ait olup, korunmasından sorumludur. 6361 sayılı FFFK.’na göre “ Kiracı: finansal kiralamayı kabul edeni, “ (Md.3.ç) şeklinde tanımlanmıştır. 6361 sayılı FFFK. m.24. kiracının yükümlülüklerini saymıştır.

1.6.2.2. Kiralayan

Finansal kiralama şirketi, kiracı tarafından seçilen malı üretici yada satıcıdan satın alarak finansal kiralama sözleşmesine uygun kiralayan kuruluşlardır. Finansal kiralama şirketlerinin yatırımcı kiracının talep ettikleri malları kendi stoklarında hazır bulundurmaları mümkün olmamaktadır. Ancak yatırımcı-kiracının talebi üzerine üreticiden veya satıcıdan satın alması, bundan kiracının sağladığı faydayı finansal kiralama sözleşmesine göre bir bedel karşılığı kiracıya devretmesidir. 6361 sayılı FFFK.

da ‘‘Kiralayan: Katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile finansal kiralama şirketlerini,’’ (Md.3.d) . şeklinde tanımlanmıştır.

1.6.3.Finansal kiralamanın safhaları

Finansal kiralama işlemlerinin genelde üç safhada gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Bu ilk safhada yatırımcının (kiracı) malın üreticisi ya da satıcısı ile teması ihtiyaç konusu malın özellikleri, teknik vasıfları, verim, satış, teslim konusu tüm detayları belirlemesi yani mutabakatı sonrasında finansal kiralama şirketine başvurarak talepte bulunması, kiralayan finansal kiralama şirketince de eğer teklif olumlu bulunur finansal kiralama sözleşmesi kurulması düşünülürse, satıcı-üretici ile kiralayan finansal kiralama şirketi arasında satım sözleşmesi kurulmasından ve ödemediği sonra malın kiracıya teslimi yapılır. Bundan sonraki safha tarafların sözleşmeye uyma dönemi malın mülkiyetinin kiralayan ekonomik ve kullanım risklerinin kiracıda olduğu dönemdir. Kira taksitlerinin ve mala ilişkin vergi, sigorta her türlü masrafların karşılığında kiracının kullanımına bırakılmasıdır. Dönülmez safha denilmektedir. Üçüncü safha da ise kiracı süre sonunda ya malı iade edebilir ya da sözleşme yenilenebilir ya da sözleşme şartında öngörülmüş ise malın belirlenen değerle kiracıya devri yapılır.

Finansal kiralama sürecinde izlenecek yol olarak tanımlayabileceğimiz aşamaları kısaca tanımlamak gerekirse aşağıdaki gibi özetleyebiliriz (Toroslu, 2000, s. 16).

A - Kiracı işletme tarafından yatırıma konu varlık seçilerek satıcı ile bir ön anlaşma yapılır,

B -Projeye finansman sağlanması aşamasında, yatırımcı işletme bir finansal kiralama(leasing) şirketine başvurur. Değerlendirme için gerekli bilgi ve belgeler finansal kiralama şirketine verilir,

C -Finansal kiralama şirketi, kiracının ekonomik durumu ile geçmişini, yatırım malının durumunu, ekonomik ömrünü, yatırım malı için gerekli tüm koşulları, yatırım malının sözleşme sonundaki hurda değerini inceler ve gerekli gördüğü tüm mali analizleri yaparak kiracının kredi değerliğini belirler,

D -Anlaşmaya varıldığı zaman finansal kiralama şirketi ile yatırımcı arasında, noter onaylı finansal kiralama sözleşmesi imzalanır (6361 sayılı FFFK. ‘nun 21.12.2012 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra sözleşmenin düzenleme şeklinde noter tanzimi, zorunluluğu ortadan kalkmıştır taraflar kendi aralarında yazılı yapabilir),

E -Finansal kiralama şirketi kiralamaya konu varlığın bedelini satıcı firmaya öder,

F -Finansal kiralama konusu varlıklar, kiracıya teslim edilir,

G-Kiracı, finansal kiralama sözleşmesinde belirlenen kirayı finansal kiralama şirketine öder ve varlıkları kullanır,

H-Finansal kiralama sözleşmesinin süresi dolduğunda kiracı için üç farklı seçenek söz konusudur. Kiracı, önceden belirlenmiş bir bedel karşılığında malı satın alabilir yada malı geri vererek sözleşmeyi sonlandırır ya da daha düşük kira ödemeleri belirlenerek sözleşmeyi uzatır.

Finansal kiralama faaliyeti genel hatlarıyla üç aşamada gerçekleşir (Söyler, 2007, s. 30-32).

Birinci aşamada , yatırımcı firma, ihtiyaç duyduğu malın üretici ve satıcısıyla bir araya gelerek temasta bulunur. Yatırımcı malın teknik özellikleri, ekonomik ömrü, fiyatı satış koşulları, teslimin nerede ve nasıl gerçekleştirileceği konularında bilgi toplayarak malın satıcısı ile bu konularda anlaşmaya varır malın teknik özellikleri kullanışlık verimlilik, dayanıklılık gibi hususlarda kiracı bilgi sahibi olacağından borçlar hukukunun sözleşme kurulmasına benzer durum oluşur ve kiralayan finansal kiralama şirketinin bu hususlarda bilgisi bulunmaz, yatırım malından emin olan ve yatırım kararı alan kiracı bir kiralayan şirkete başvurarak bu malın kiralanması için teklifte bulunur, finansal kiralama şirketi ise diğer kredi kurumlarından farklı olarak satıcı yada üreticiden temin ederek kiralayacağı bu malın hukuki, teknik, mali ve ekonomik yani sözleşmeye konu, teknik, pazarlama olanağı verimlilik gibi imkanlarını araştırmak zorundadır. Kiralayan kredi öngörüsünü kiracının ve yatırımın değerlendirilmesini uygun bulursa, kiracı ile “finansal kiralama sözleşmesi “ yapar. Malın temini için kiralayan finansal kiralama şirketi , satıcı ile de arasında “ mal satım sözleşmesi” kurur . Malın teslimi, uygunluğu, kusur tespiti hususlarında kiracıya vekalet ve temsil yetkisi vererek satıcıdan teslim ile sözleşmenin yürürlüğe girmesini sağlar.

İkinci aşama, gayri kabili rücu dediğimiz bu safha ise şöyle açıklanabilir.

Bu aşama “ tarafların sözleşmeden dönmek veya sözleşmeyi tek taraflı sona erdirmek yetkileri bulunmadığından leasing terminolojisinde bu aşamaya dönülemez safha denilmektedir”(Söyler, 2007, s. 31).

Bu aşamada kiralayan finansal kiralama şirketinin iki yükümlüğü bulunmaktadır. Birincisi malın mülkiyet hakkını elinde bulundurma, başkasına devretmeme, diğeri ise varlığın kullanımını zilyetliğini kiracıya terketmektir. Öte yandan kiracısında bir takım yükümlülükleri vardır. Bunlar mala özen gösterme, vergi, sigorta bakım masrafları gibi değeri koruma ve kira bedellerini düzenli ödeme yükümlülüğü vardır. Üçüncü aşama, sözleşme süresinin geçerliliği içerisinde “dönülemez safha” denilmektedir. Kiracı sözleşmeye uygun olarak kendine düşen yükümlülükleri yerine getirdikten sonra seçilmiş haklar verilmişse, seçilen malın kullanım sonucu ekonomik değerini tümüyle yitirdiği ve hurdayı kiralayana iade etmesi sözleşmeyle öngörülmüşse iadeyle yükümlülükten kurtulur.

Kiralanan malın sözleşme süresi dolmasına rağmen ekonomik değer, fayda vb. devam ediyorsa, belli bir ödeme ve süreyle taraflar sözleşme yenileyebilir. Bu artık yeni bir finansal kiralama sözleşmesi olacaktır.

Malın ekonomik yarar ve değerinin devam etmesine rağmen kiracı teknolojik ve daha gelişmiş bir malla yeni bir finansal kiralama sözleşmesi kurmak ve yeni taksitlerle satış bedelinin belirlenmesini isteyebilir. Kiracının sözleşme süresi sonunda malın ekonomik değerinin devamında seçimlik hak olarak malın mülkiyetini tercih etmesidir.

1.7. Finansal Kiralama Yöntemleri

Finansal kiralama yöntemi genelde iki tür yapılabilmektedir.” Uluslararası ve Yurt içi Finansal Kiralama” burada sözleşmeye konu malın ithal olup olmaması değil sözleşmeyi yapanların yurt içinde bulunup bulunmadığına göre belirlenmektedir. Mal yurtiçinde faaliyette bulunan finansal kiralama şirketi tarafından kiralanıyorsa mal ithalde olsa yurt içi kiralama değildir. Kiralayan yabancı bir finansal kiralama şirketi ve yurtdışında faaliyet göstermekte kiracı ise başka bir ülkede uluslararası kiralama değildir.

1.7.1. Uluslararası kiralama (cross-border leasing)

Kiralayan ile kiracının aynı ülkede bulunmadığı kiralama türüdür. Büyük finansman gerektiren uçak, gemi gibi yatırımların finansmanında esneklik, yerli finansal kiralama şirketlerine göre kolaylık, uluslararası şirketlerin dünya ticaretindeki kambiyo ve mevzuat düzenlemelerinde yurt içi kurumlara göre daha geniş olanaklara sahip olması, 1980 sonrası vergi kolaylıkları çerçevesinde daha fazla gelişme göstermiştir.

“Özellikle uluslararası finansal kiralama konusunda, vergi avantajları giderek azalmasına rağmen, vergi dışı avantajlar hala devam etmektedir” (Ceylan, 1995, s. 65).

“Çok uluslu şirketler uygun bir yerde kuracakları kiralama şirketleri ile gelirleri yüksek vergili ülkedeki şubeden, düşük vergili ülkedeki şubeye doğru aktarabilirler ve kira ödemelerinde tahsil edilen vergiden kaçınabilirler” (Seyidoğlu, 2001, s. 372-374).

“Uluslararası finansal kiralama kiracının gümrük muafiyetli yatırım teşvik belgesine sahip olup olmamasına göre” ikiye ayrılarak tanımlanabilir (İktisat Bankası, 1986, s.5).

1.7.1.1. Gümrük muafiyetli uluslararası finansal kiralama

Kiralama sözleşme tarafları farklı ülkelerde bulunduğundan kiracı önce yurt içinde yaygın yurtdışı muhabir ilişkisi bulunan yurt içi finansal kiralama şirketine başvurur. Uygun ülke ve koşulları sağlayacak muhabir yurt dışı leasing şirketi , kiracı

yurt içi finansal kiralama şirketi ve izin ve tesciller için Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı taraf olup, işlemlerin gerçekleşmesi aşağıdaki gibidir.

Ancak 6361 sayılı FFFK.'na göre "Finansal Kurumlar Birliği" faaliyete geçtiğinden kanundaki tescil işlemleri bakımından, geçici ithal rejimine göre Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, teşvik belgeleri bakımından ise Ekonomi Bakanlığı müracaat, tescil ve izin konularında ilgili birimleri yetkilidir.

- 1)Yatırımcı, yurt dışı satıcı ile" malın yurt dışı temini satış sözleşmesi" imzalar.
- 2)Yatırımcı yurt içi kiralayana başvurur, finansal kiralama kuruluşu başvuruyu inceler yurt dışındaki muhabir şirketle bağlantı kurarak yurt dışı finansmanı sağlar ve bir teklif getirir. Yatırımcının proforma satış faturalarını inceler.
- 3)Muhabir yurt dışı Leasing şirketi ile yatırımcısı arasında aracı yurt içi finansal kiralama firması vasıtasıyla yabancı"kira sözleşmesi" imzalanır.
- 4)Yatırımcı kira sözleşmesi yabancı kopyasının çevirisini Finansal Kurumlar Birliği'ne Tescil işlemleri için gönderir .(6361 sayılı FFFK. yönetmelik, genelge vb.)
- 5)Yatırımcı, Yatırım teşvik için başvurur (Ekonomi Bakanlığı) daha önce alınan bu belgenin kiralaan kiralama şirketi finansal kiralamaya uygun düzenlemesi yapılır.
- 6)Muhabir leasing şirketinin uygun gördüğü teminat mutabakatı sağlanır.
- 7)Yatırımcı, satıcı ile arasındaki sözleşmeyi, muhabir leasing şirketine devreder.
- 8)Muhabir leasing şirketi, mal bedelini satıcıya öder malın mülkiyetini alır.
- 9)Mal satıcı tarafından doğrudan yatırımcıya teslim edilir.
- 10)Yatırımcı, kira ödemelerini döviz karşılığı TL olarak herhangi bir bankaya yapar. Banka transferi gerçekleştirerek muhabir leasing şirketine döviz olarak ödemeleri yapar.

Bu yöntemde Ekonomi Bakanlığı teşvik için yetkili , Finansal Kurumlar Birliği dış sözleşmenin tescili ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na hitaben verilen "gümrük vergisi"kira sözleşmesi süresine kadar "geçici gümrük muafiyet esaslarında ertelenir. Teminat karşılığı çekilen mal eğer sözleşme süresi sonunda satın alınmayacaksa geri verilecekse teminat geri alınarak gümrük vergisi ödenmez eğer mal, sembolik bedelle satın alınarak kesin ithal edilirse geçici ithal tarihindeki gümrük vergisi bedeli ödenir.

1.7.1.2. Gümrük muafiyetsiz uluslararası finansal kiralama

Teşvik belgesi olmamaksızın finansal kiralama işleminin gerçekleştirildiği yöntem olup, farkı teşvik belgenin olmaması nedeniyle gümrük vergisi muafiyet imkanının olamaması, finansal kiralamaya konu malın ithalinde gümrük vergisinin hemen ödenerek (sembolik bir bedelle sözleşme sonunda satın alacaksa) kesin ithalini

başlangıçta sağlar. Şayet satın alma opsiyonlu bir sözleşme yoksa mal kira sözleşmesi sonunda geri iade edilecekse başlangıçta verilen teminat iadesi ile birlikte geçici ithalat rejimine göre mal geri verilerek yurt dışı edilir.

1.7.2. Yurt içi finansal kiralama (domestic leasing)

“Yurt içi Finansal Kiralama (Leasing), kiralanan malın ithal edilmiş olup olmadığına bağlı olarak iki şekilde görülür” (İktisat Bankası, 1986, s. 4).

a)İthalatsız yurt içi finansal kiralama

b)İthalatlı yurt içi finansal kiralama

1.7.2.1. İthalatsız yurt içi finansal kiralama

Daha öncede bahsolunduğu üzere üç taraflı bir ilişki sözkonusudur. Aşağıda gösterilen yedi aşamada açıklanmaktadır (Ceylan, 1995, s.62).

1)Kiracı yatırım malını seçerek, satıcı ile fiyat ve teslim şartlarını içeren bir “satış sözleşmesi” imzalar.

2)Yatırımcı bir finansal kiralama (leasing) kuruluşuna başvurur. kiralayan kuruluş, yatırımcının mali durumunu, yatırımın fizibilitesini, yatırım malının teknolojik durumunu,yatırım malının ekonomik ömrünü ve kira süresi sonunda satılabilirliğini inceler. Bu inceleme sonunda, olumlu bir sonuç elde edilirse, yatırımcıya bir “teklif” verilir.

3)Kiralayan şirket ve yatırımcı üzerinde anlaştıkları koşullarla nakit akışına en uygun ödeme planı dahilinde bir “kira sözleşmesi” imzalarlar.

4)Kiralayan kuruluşun gerekli gördüğü durumlarda “teminat” sağlanır.

5)Kiralayan kuruluş mal bedelini satıcıya öder.

6)Mal yatırımcıya teslim edilir.

7)Yatırımcı,“kira sözleşmesi”nde” öngörülen süre boyunca “kira ödemelerini gerçekleştirir. Bu süre boyunca malın, bakım, onarım, sigorta giderleri yatırımcıya aittir.

8)Kira süresi sonunda yatırımcı şu üç seçenekten birini tercih edebilir. a) Önceden belirlenen bedelle mala sahip olmak, b)malı geri vererek, kira sözleşmesini sona erdirmek, c)Kira sözleşmesini daha küçük bedelle uzatmak, seçeneği bulunmaktadır.

1.7.2.2. İthalatlı yurt içi finansal kiralama

Bu finansal kiralama yöntemi, esas olarak önceki yöntemle benzerdir. En önemli farkı malı sağlayan “satıcının yurtdışında” olmasıdır. Eğer yatırımcının teşvik belgesinde gümrük muafiyeti ve yatırım indirimi varsa, finansal kiralama şirketi ve

yatırımcı Ekonomi Bakanlığı'na başvurarak, bu belgenin kiralayan şirkete devredilmesini sağlarlar. Kiralayan bu belgeyi malın gümrükten çekilmesinde kullanır ve yatırım indirimi yoluyla sağladığı avantajı daha düşük kira ödemeleri şeklinde yatırımcıya yansıtır. Yatırımcı kira ödemelerini , yurt içindeki aracı finansal kiralama şirketine Türk Lirası şeklinde yapar.

1.8. Finansal Kiralamanın Yararları

Finansal kiralama ülkede alternatif finansman kaynakları arasında rekabetin teminiyle daha düşük maliyetli yatırımların sağlanmasına olanak verir. Teminat niteliğinin malın kendisi olması, yurt içi fon imkanlarını artırır ve dış borçlanma gereksinimi olmadan yatırımı artırır . Makine ve teçhizatın doğrudan yabancı sermaye yoluyla sağlanması, özellikle gelişmekte olan piyasalara yatırımın borçlanmaksızın, finansmanı olanakları sağlar. Ülke ekonomisine genel yararları ise şu şekilde ifade edilebilir. Finansal kiralama uygulamalarında satınalma gücü yeterli olmayan firmalar bu yolla yatırım malları teminini kolaylıkla sağlayarak ,ekonomide talep yaratıcı etki sağlarlar. Finansal kiralama kuruluşlarının kaynakları orta ve uzun vadeli yatırımlara yönlendirmeleri , bankacılık kesimindeki gibi kısa vadeli kaynakların kullanımında tüketim, başka amaçlara yönelime, verimsizliğe mani olur.

Yurt dışından yapılacak yüksek teknolojik kiralamalar konusu mallar özellikle ülke sanayi verimliliği ve ihraç olanaklarına imkan verebilir. İslam Kalkınma Bankası gibi kuruluşlar da açtığı kredilerde faiz sistemini uygulamayıp, tahsis ettiği sermayeye faiz değil kira sistemi öngören petrol, hammadde gibi ürünlere ilişkin peşinsiz vadeli satışlarla finansal kiralamaya benzer finansman yöntemleri uygulamaktadır.

Ülkemizde mevduat bankalarına finansal kiralama yetkisi verilmemiş, ancak bankalarımız, dünyadaki bankalar gibi finansal kuruluşlara büyük ölçüde ortak olarak, ya da başkaları tarafından kurulan finansal kuruluşlara kredi açma imkanları bulmuştur.

Bu kuruluşların yurt içi, uluslararası faaliyetlerinde işlemlerine transfer, kira, akreditif , teminat mektubu ve diğer bankacılık hizmetlerine aracılık imkanı bulmuştur.

1.8.1. Kiralayan yönünden finansal kiralamanın yararları

1) Risk yönünden gerek yurt içi gerekse dış finansal kiralama şirketleri için kiralama konusu malın aynı zamanda teminat vasfı, mülkiyete sahip alacaklının alacağını güvenceleyen, kredi emniyeti vasfına sahiptir. Kiracının ödeme güçlüğü, iflasında sözleşmenin feshi ve zilyetliğin geri alınması mümkündür.

- 2) Finansal kiralama sözleşmelerinde süre ve şartlar önceden belirlendiğinden kiralaayanın ekonomik durum, piyasa ve dünya koşullarında meydana gelecek değişimlerden etkilenme asgariye inmektedir. Faiz , vergi gibi maliyet unsurlar enflasyon vb. değişimlerden etkilenmez.
- 3) Kiralaayan kiracının yararlanabileceği, yatırım indirimi gümrük indirimi gibi mali teşviklerden üzerine devir edilmesi ile yararlanabilir. Teşviklerden yararlanabilme gibi imkanlar satış ve borçlanma alternatifleri sağlar. Vergi matrahı elvermeyen kiracıya nazaran daha geniş olanaklar kullanılabilir.
- 4) Kiralaayan firma satış yanında aynı zamanda malın üretim firması ise yeni pazar ve müşteri olanaklarına sahip bulunmaktadır. Böylelikle daha yüksek gelir ve karlılığa yol açabilir.
- 5) Kiracının sözleşme ile satın alma hakkını kullanmaması durumunda malın yeniden kira yoluyla karlılık imkanlarını arttırması, sayılabilir.

1.8.2. Kiracı yönünden finansal kiralamanın yararları

- 1) Kiracıya esneklik sağlaması, dünya ekonomik koşulları ve ülke şartları gelecekle ilgili kiracının beklentilerindeki değişme, sözleşme süresinden kurtulabilir. İş yerinin satın alınması yerine kiralanmasında yer değiştirebilme alternatifi bir seçim yine çok hızlı teknolojik değişim gösteren mallarda seçenek sağlayabilir.
- 2) Kiracının makine ve teçhizatını finansal kiralama yoluyla temini, firmanın borç kalemlerinin artmadan mali tablolarında borçlanma olanağı sağlamasıdır.
- 3) Yabancı kaynaklarla temin edilebilecek işletme araç ve gereç finansmanı için orta ve uzun vadeli kaynaklara bankalarla ulaşabilme zorluğu finansal kiralama ile tamamen aşılabilir. Proje temelli faaliyetin devamı sağlanabilir.
- 4) Firma kaynaklarının dönüş hızı yüksek dönen varlıklara sahip olabilmesi ve yüksek karlılık için aktifteki duran varlık yerine likit varlıklara sahip olunması ile mümkündür. Satın alma yerine kiralama sat ve geri kirala ile alternatif nakit sağlanır.
- 5) Faaliyetine yeni başlamış bir işletmenin borçlanma ve likidite yetersizliklerinde finansal kiralama ile temin edilecek duran varlık imkanı kaynak sağlayacaktır. Kredi işlemlerine göre daha kolay ve kısa sürede ulaşılabilir.
- 6) Teminat bakımından malın mülkiyetine sahip kiralaayanın malın değerinden daha fazla bir teminat aramaması nedeniyle risk güvencesi ek bir külfet gerektirmediğinden kiracıya da teminat kolaylığı sağlar.

- 7) Finansal kiralama şirketleri kiracıya sahip oldukları geniş olanaklarla yüksek teknolojik gelişmenin pahalı erişimine hızlı ulaşabilmede kolaylık sağlarlar.
- 8) Diğer borçlanma yöntemlerinde borç/özkaynak oranı gibi işletmenin mali tablolarına yansıma olasılığı finansal kiralamada hem aktife hem pasife kayıt sorun yaratmayarak borçlanmayı düşük gösterir.
- 9) Sözleşme düzenlenirken kiracının kira taksit ödemeleri mevsimsel ve çalışma özel şartlarına göre düzenlenebilir. Gelir akışına göre yüksek yada düşük dönem kira ödeme imkanları kiracıya sağlanabilir.
- 10) Kiracının kısa vadeli kredi temini banka sigorta muamele vergisi, kaynak kullanımı destekleme fonu gibi faiz yanında ilave yükler getirirken orta vadeli alternatif bir finansman olanağı finansal kiralama ile katma değer vergisi oranlarında % 1 gibi daha az maliyet ile kaynak sağlar.
- 11) İflas hallerinde özellikle iflasın kesinleşmesi süreci içerisinde kiracının finansal kiralama konusu malına el konulamaması kiracıya yarar sağlar.
- 12) Kiracının teşvik tedbirlerinden yararlandığı imkanların kiralayan finansal kiralama şirketi tarafından kullanılması karşılığında kira taksitlerinin düşük tutulması kiralayanın vergisel indirim imkanı yüksekliği kiracıya daha fazla kolaylık sağlayabilir.
- 13) Teşvikli Finansal Kiralama ile gerçekleştirilecek yatırımda; yatırımın zorunlu özkaynakla gerçekleştirilecek kısmı azalmaktadır.

Örneğin 10 Milyon USD 'lik bir yatırım için % 40 özkaynak öngörülmüş ve 4 milyon USD özkaynak gerekirken ve 6 milyon USD için finansal kiralama ile gerçekleştirilirken yatırımın özkaynak miktarı teşvikle (4milyon USDx%40) 1.6 Milyon USD tutarına inerek kiracıya yarar sağlar (İktisat Bankası 1986 'dan aktaran Ceylan, 1995, s. 79).
- 14) Finansal kiralama konusu mallar kiracı tarafından kullanım hakları olarak aktife alınacak karşılığı pasifte kiralayana borç olarak yer alacaktır. Kullanım hakkı enflasyon düzeltilmesi ve amortismanına tabi tutulur. Vergi Usul Kanunu tebliğlerinde belirtilen sürelerde yapılan işlemlerin sözleşme feshinde iptali yapılır.
- 15) Kiracı ayrıca sözleşme ile belirlenen kira tutarlarını borç ana ödemesi ve faiz olarak ayırır. Her dönem sonrasında ayırıştırma kalan borç tutarına sözleşme ile belirlenen faiz oranının uygulanması yapılır.

1.9. Finansal Kiralamanın Sakıncaları

1) Yüksek Risk; Sermaye yapıları zayıf firmalarca tercih edildiğinden genellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin riski daha yüksektir. Bu nedenle finansal kiralama şirketleri risk artışı nedeniyle maliyetlerini artırma yoluna giderler.

“Büyük ve sermayesi yüksek işletmeler finansal kiralamaı genellikle diğer alternatif finansman imkanları ile birlikte değerlendirip maliyeti en düşük olanı seçmektedirler” (Ceylan, 1995, s. 80).

2) Kiracının satın alma opsiyonunun bulunmadığı durumlarda özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde malın hurda değeri yüksek olur, malı iade ile yükümlü kiracı bu değer artışı imkanından yararlanamamaktadır.

3) Esneklik imkanının olmaması da denilmektedir. Kiralama işlemi malın kullanımına sınırlamalar getirir. Kiralanan malın değiştirilmesi, tamir ve bakım sigorta ödeme işlemleri kiralayan finansal kiralama kuruluşunun iznine bağlı olması kiracının yada işletmenin rahat çalışmasına mani olacaktır.

4) Kira taksitlerinin dövizle yapıldığı durumlarda kira tutarının ödeme yapıldığı para birimi ile kiraya konu mal ile yapılan faaliyet sonucu elde olunan gelir para birimi arasındaki farklılık, bir nevi kur riski denilebilir.

5) Rekabet şartlarının bozulması, özellikle yurt dışı finansal kiralama işlemlerinde uzun süreli kiralamalarda, ithalat yoluyla hızlı değişim ve teknolojisi değişen malların, dış rekabete ayak uyduramaması, ülkeye modası geçmiş teknolojisi geri kalmış malların girmesidir (Söyler, 2007, s. 44).

6) Sermaye maliyeti finansal kiralamada, borçlanmaya nazaran daha yüksek olabilir. Kiralayan sözleşme bedeli içinde faiz yanında belli bir tutarda kar marjını da ilave ettiğinden diğer borç imkanlarına göre fazlalık olabilir.

7) Uluslararası kiralamalarda farklı kiralayan ve kiracının farklı ülkelerde olması sözleşme şartları hak ve borçları konusunda güçlükler ve olumsuzluklar yaratabilecektir (Söyler, 2007, s. 45).

8) “Kiracı, yatırım konusu malları finansal kiralama yoluyla edindiği takdirde, yatırım indiriminin sağladığı vergi avantajından yararlanamaz.” (Vural, 2006, s.72).

Öte yandan, büyük finansman gerektiren finansal kiralama işlemleri kiralayan şirketlerin sermaye ve borçlanma olanakları mevzuattan kaynaklanan kısıtlar kredi zorluklarına neden olabilir. Kiracı firma zayıflığı kaynak ısrافی sakıncasına yol açabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE FİNANSAL KİRALAMANIN YASAL DÜZENLEMELERİ

2.1. Tarihsel Gelişim

Ülkemizde finansal kiralama yeni bir finansman tekniği ve leasing alt türü olarak önemli ihtiyaçları karşılamak amacıyla ayrı bağımsız bir kanunla düzenlenmiştir. 10.06.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu, 18795 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 28.06.1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunun ardından Ülkemizde ilk olarak İktisat Finansal Kiralama A.Ş. (İktisat Leasing) 1986 yılında ilk finansal kiralama şirketi olarak kurulmuştur.

“İlk Finansal Kiralama A.Ş. 1986 yılında kurulmuştur. Görüldüğü gibi, Türk Hukuku’nda çok eski bir tarihi olmayan finansal kiralama işlemleri gelişmekte olan ancak, henüz tam olarak yaygınlaşmamış bir finansman tekniğidir. Türk Hukuku’nda finansal kiralamaya; turistik tesislerin kiralanmasında, arazi, maden, fabrika binası gibi taşınmazların kiralanmasında ve özellikle son yıllarda bilgisayar kiralamalarında sık rastlamak mümkündür” (Erol, Yıldırım ve Toroslu, 2011, s. 54).

Türkiye’de banka iştiraki olarak kurulan ilk finansal kiralama şirketi 1986 yılında İktisat Finansal Kiralama A.Ş. (İktisat Leasing) ve 1987 yılında kurulan Yapı Kredi Finansal Kiralama A.Ş. (Yapı Kredi Leasing) finansal kiralama sektörüne öncülük yapmışlardır. Orta vadeli bir finansman tekniği olarak finansal kiralama uygulamalarına özellikle ekonomik kriz dönemlerinde yatırımcıların daha sık başvurduğu görülmüştür.

1994 yılında yaşanan ekonomik kriz ile finansal kiralama sektöründe bir patlama yaşanmıştır. 1994 yılına kadar bir kaç tane olan finansal kiralama şirketinin sayısı, 1996 yılında 60’ı bulmuştur .

“1994 yılından 2011 yılına kadar faaliyet gösteren finansal kiralama şirketlerinin sayısının yüzü bulunduğu söylenmekle birlikte aktif olarak yarısının finansal kiralama işlemleri yapmamaktadır. Aktif olarak finansal kiralama yapan şirketler tarafından, Finansal Kiralama Derneği (FİDER) kurulmuştur” (Erol, Yıldırım ve Toroslu, 2011, s. 54-55).

2005 yılına kadar sayıları yüzü bulan şirket sayısı bu yıl BDDK. izin, denetim ve gözetimine tabi olmasından sonra 2011 yılı sonu şirket sayısı otuzbire kadar düşmüştür. 2015 yılı sonu ise bu rakam yirmidokuza düşmüştür (BDDK 2015 Faaliyet Raporu).

3226 sayılı Kanun 1985 ve 2013 yılları arasında yaklaşık 28 yıl yürürlükte kalmış, yerine 21.11.2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu, 13.12.2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Değişen kanunun 52 nci madde’ye göre “ 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu

(FKK.) yürürlükten kaldırılmış, mülga kanuna yapılan atıflar, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (FFFK.) yapılmış sayılır” denilirken, 6361 sayılı Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür denilmiştir.

6361 sayılı FFFK. ‘na dayalı olarak, 24.04.2013 tarihinde 28627 sayılı Resmi Gazete’de Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yine 24.12.2013 tarih ve 28861 sayılı Resmi Gazete’de, Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Muhasebe Uygulamaları ile Finansal Tabloları Hakkında Yönetmelik , Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK.) tarafından yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ayrıca BDDK. tarafından 24.12.2013 tarihinde, Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ yayımlanmıştır.

2.1.1. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu dönemi

Finansal kiralama yeni alternatif bir finansman yöntemi ve orta vadeli finansman sağlamaya yönelik yapılan çalışmalardan sonra finansal kiralama işlemleri olarak 1985 yılında ilk kanuni düzenlemeyle Türk Hukuku’nda yer almıştır.

“İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki yıllarda, gerek menşei Anglo-Amerikan hukuklarında gerekse Kara Avrupası hukuklarında geniş uygulama alanına sahip olan leasing sözleşmesi, hukukumuzda ilk olarak, finansal kiralama sözleşmesi adı altında 10.06.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu ile bağımsız bir sözleşme tarzında pozitif bir düzenlemeye kavuşmuş bulunmaktadır. Böylece Türk hukuku özellikle yeni bir finansman tekniği olarak önemli ihtiyaçları karşılamayı sağlayan bir hukuki müessese olan leasing’i, 3226 sayılı Kanunun deyiimiyle finansal kiralamayı, kanunla düzenleyen nadir ülke hukuklarından biri olmuştur “(Yavuz, Acar ve Özen, 2013, s. 398).

ABD, İngiltere, Japonya, İtalya gibi diğer ülkelerde ayrı bir kanun düzenlemesi bulunmamaktadır. Fransa gibi ayrı bir kanun çıkarılmasına ülkemizde de gerek olmadığını savunanlara göre buna iki neden sebep olmuştur. Bunlardan ilki kavram kargaşası olmaması, ikincisi ise dış kredi sağlanabilmesi için dış kuruluşlara güvence amaçlı olduğunu, ifade etmişlerdir.

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu yürürlükten kalkmakla birlikte ülkemizde ilk uygulanan finansal kiralama kanunu olması, mevzuata getirdiği hükümler ve sözleşme kurulması, uygulama bakımından önemli hususlar içermektedir.

Kanun beş bölüm, 34 maddeden oluşmuştur. Kanunun birinci bölümünde genel hükümlere yer verilmiştir; Kanun'un amacı, kapsamı, sözleşmenin konusu, finansal kiralama bedeli, sözleşmenin şekli, tescili, kiralayanın hukuki yapısı, sınırlamalar düzenlenmiştir.

İkinci bölümde; Sözleşmenin hüküm ve sonuçları başlığında , tarafların hak ve borçları, malın hasar ve ziyayı, devir yasağı, iflas ve icra takibine uğramaları düzenlenmiştir.

Üçüncü bölümde; Sözleşmenin sona ermesi başlığında, sözleşmenin sona ermesi sebep ve sonuçları düzenlenmiştir.

Dördüncü bölüm; Sözleşmenin tabi olduğu hükümler düzenlenmiştir.

Beşinci bölüm ise Teşvik, gümrük ve vergiye dair hükümleri düzenlenmiştir.

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun Amacı ve Kapsamı; Kanun'un 1. maddesinde, "finansman sağlamaya yönelik finansal kiralamayı düzenlemektir" şeklinde tanımlamaktadır. Yine Finansal 1.maddeyle ilgili gerekçesinde ise "madde bunlardan yalnız finansman sağlamaya yönelik sözleşmeyi esas almıştır". Finansal kiralama şirketi, işletmenin sabit kıymet ihtiyaçlarını, kredi esasına dayalı olarak çalışan diğer finansman kurumlarından farklı olarak kredi vermek suretiyle değil, fakat ihtiyaç duydukları malları sağlayarak malların kullanımını bir bedel karşılığı devretmek suretiyle karşılamaktadır. Ayrıca birinci madde gerekçesinde devamla "ancak buna dair Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş kira akdinde kullanımın devrinden farklı bir nitelik göstermektedir. Gerçekten bu münasebette, malın kullanımını devralan kiracının hukuki durumu ötesinde adeta bir malikin yetkilerini haiz olmakta, ayrıca olağan kira akdindeki kiracının yüklendiği yükümlülükler altına girmektedir" denilmiştir.

" Kanunun -ikinci maddesinde" sözleşmenin hukuki yapısı, tarafların karşılıklı hak ve yükümlülükleri" düzenlenmiştir. Kanunun üçüncü maddesinde ise bazı temel kavramlar kısaca sözleşme; finansal kiralama sözleşmesini, kiralayan; finansal kiralama şirketini, kiracı; finansal kiralamayı kabul edeni, kira bedeli; finansal kiralama bedelini şeklinde tanımlanmıştır.

Kanun dördüncü maddesinde finansal kiralama "sözleşmesi tanımı" yapılarak, finansal kiralama şirketi, finansal kirayı kabul edenin işletmesi için ihtiyaç duyduğu mal veya malların zilyetliğini, bunlardan her türlü menfaati sağlamak üzere ona devrine ilişkin hükümleri düzenlemektedir. Kanunda finansal kiralamanın tanımı yapılmamıştır.

Finansal kiralama sözleşmeleri bu kanunda düzenleme şeklinde noterlikçe yapılır, Taşınır mala ilişkin sözleşme kiracının ikametgahı noterliğinde özel sicile tescil edilir, Taşınmaz mal ise tapu kütüğünün beyanlar hanesine, gemilere ait sözleşmeler gemi siciline tescil edilmektedir. Yurt dışında yerleşik kiralama şirketinin Türkiye’de şubesi yoksa sözleşmeler Hazine Müsteşarlığı tarafından tescil edilir. Tescil ve şerhin önemi mal üzerindeki aynı hak iktisaplarının kiralayana karşı ileri sürülememesi bakımından önemlidir (6361 sayılı FFFK.ile sözleşmenin yazılı olması yeterli ve tescil kalkmıştır) .

Finansal Kiralama Sözleşmesinin Konusu; Kanunun beşinci maddesine göre taşınır ve taşınmaz mallardan oluşmaktadır. Patent gibi fikri ve sınai haklar haklar bu sözleşmeye konu olamazlar. Yatırım malları yanında dayanıklı tüketim malları da finansal kiralama konusu olabilmektedir.(FFFK ile bilgisayar yazılımı ilave edilmiştir)

Anılan kanunun altıncı maddesinde Finansal Kiralama Bedeli; kira bedellerinin nasıl belirleneceği düzenlenmemiştir. Buna göre kira tutarının belirlenmesi, tutarların ödeme zamanı ve şeklini taraflara bırakmıştır. Ödeme zamanı ve yeri sözleşme ile belirlenebilmekte genellikle aylık ödeme olmakla birlikte altı aylık, yıllık da olabilmektedir. Ödeme yeri sözleşmede belirlenmemiş ise Boçlar Kanunu hükümlerine uygun ve kiracının ikametgahında ödenebilmektedir. Ancak kiralayanın kabul etmesinde mümkün olabilmektedir. Kiracı mal için azami özeni gösterir, bakım onarım masrafı, sigorta primi ve mala ilişkin her türlü mali yükümlükleri üstlenmektedir.

Finansal Kiralamanın Süresi; Kanunda prensip olarak dört yıl olarak belirlenmiştir. Yine bu sürede feshedilememekte ise de ‘‘Bakanlar Kurulu’nca çıkarılacak bir yönetmelikle bu sürenin kısılacağı’’ belirtilmiştir. Finansal kiralama işlemlerinde malın mülkiyeti kiralayana ait olup, taraflar sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiracıya devrini kararlaştırabilirler. Finansal kiralama süresince malların zilyedliği de kiracı tarafından başkasına devredilemez, aynı şekilde sözleşmede aksi belirtilmemiş ise mülkiyet başkasına devredilemez, sözleşme de devir yetkisi varsa ancak bir başka kiralayana devir edilebilir yeni kiralayana finansal kiralama sözleşme hükümlerine uymakla yükümlüdür.(FFFK. da süre şartı kalkmıştır)

Finansal Kiralama Kanunu (FKK.)’nun 10. Maddesine göre finansal kiralama şirketleri yalnız anonim şirket şeklinde kurulabilir. ‘‘finansal kiralama şirketlerinin kuruluşu ve şube açmaları ile yabancı şirketlerin Türkiye’de şube açmaları hazine Müsteşarlığı’nın bağlı olduğu Bakanlığın ön iznine bağlanmıştır. Kanunun ön izin ve şekil şartları 28.04.1992 tarihinde çıkan Finansal Kiralama Şirketlerinin Kuruluş ve

Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik ile belirlenmiştir''. Yabancı finansal kiralama şirketleri şube açmaları izne bağlanarak, bir nevi şube açmadan sözleşmelerini Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlığa tescil suretiyle finansal kiralama sözleşmesi yapılabilmesi sağlanmıştır.(FFFK. da yine FKK gibi yurtdışı kiralamadan sözetmektedir)

Finansal kiralama şirketlerinin finansal kiralama yapacağı işlemlerinin tutarının sınırlarını, ortaklar veya grup şirketleri ile yapacağı kiralama işlemlerinin tutar ve esaslarını belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkili kılınmış 08.07.1992 tarihinde yayımlanan Finansal Kiralama İşlemlerinde Süre ve Sınırın Tespitine Dair Yönetmelik, ile kiralama işlemlerinin tutarının finansal kiralama şirketleri özkaynaklarının 30 katını, ortakları ve şirketler grubu ile işlemlerinin toplam tutarının yine özkaynakların 15 katını geçemeyeceğini belirtmiştir.(FFFK.da yine yönetmelikle belirlenmektedir)

Kiracının Hakları, finansal kiralama sözleşmesi boyunca malın zilyedliğini bulundurmakla her türlü yararlanma hakkına sahiptir. Kiracının Borçları, Kiracı, finansal kiralama konusu malın sözleşmede öngörülen şart ve hükümlere göre itina ile kullanmak zorundadır. Sözleşmede aksine hüküm yoksa kiracı, malın her türlü bakımından ve korunmasında sorumlu olup, bakım ve onarım masrafları kiracıya aittir. Kanun tarafından bir hüküm getirilmemiş tamamlayıcı hüküm konmuştur. Kiracı sigorta primlerinin ödenmesinden sorumludur. Sözleşme süresi sonunda satın alma hakkı bulunmuyorsa derhal malı geri vermekle yükümlüdür.

Bir kiralama işleminde Kiralayanın hakları, finansal kiralamaya konu mal kiralayan şirketin mülkiyetindedir. Finansal kiralama sözleşmesi ile kiralayana devir yetkisi tanınabilir, ancak başka bir kiralayana devir yapılabilir. Kira bedelleri kiralayanın kendisine ödenecek olup, zamanında ödenmemesi durumunda kiralayan şirket sözleşmeyi feshetme hakkına sahiptir. Kiralayanın borçları, tüm faydayı sağlamak bakımından malın kullanımını kiracıya bırakmak, finansal kiralama konusu malın sözleşmeye uygun teslimi için önlem almak ve satıcıya gerekli ödemeyi yapmak, malın mülkiyetini sözleşme şartına uygun ancak başka bir kiralayana uygun devir etmek sözleşme de sınırlı ise devretmemektir.(FFFK.da yeniden düzenlenmiştir)

Finansal Kiralama Sözleşmesi sürenin dolmasıyla sözleşme son bulur. Ancak taraflar üç ay önceden bildirmek kaydıyla mevcut yada yeni şartlarla sözleşmeyi uzatabilir. Ancak kiracının iflası aleyhine takibin sonuçsuz kalması, ölümü, tasfiye hallerinde sözleşme hükümlerine göre sona erer, sözleşme ihlali, ödememe, fesih ve malın iade ihlali sözleşmeye göre belirlenir. Teşvik belgesine bağlanmış bulunan

yatırımların tamamının yada bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesinde kiralaayan, kiracının teşvik belgesinde belirtilen ve satın alma halinde onun tarafından kullanılmasına hak kazanılan teşviklerden mevzuata göre belirlenecek esaslarda yararlanır. (FFFK.da yeniden düzenlenmiştir)

Yabancı şirket ile kiracı arasında akdedilen sözleşme varsa, satın alma hakkı bulunmayan bir sözleşmeye göre veya bu hak bulunsa dahi teşvik belgesinde gümrük muafiyeti öngörülmemiş ise Türkiye'ye girişte gümrük mevzuatı süre kısıtlaması hariç, sözleşme süresine bağlı olarak, geçici muafiyet rejimine dair hükümler uygulanır. Bu şekilde getirilen mallar için ileride doğacak vergileri karşılayacak teminat alınır. Bu kadar ki sözleşme sonunda kesin ithalatın yapılamaması ve malların iade için yurt dışına çıkartılmak istenmesinde daha önce yapılan teminata bağlama işlemi genel hükümlere göre çözülür. Teminat işlemleri yönetmelikle belirlenir. Sözleşme sonunda kesin ithalatın yapılmaması halinde vergi mükellefiyeti tarihindeki cari kur ve normal fiyat üzerinden hesaplanan gümrük vergisi tahsil olunur.(FFFK.da değişik düzenlenmiştir)

Finansal Kiralama Sözleşmeleri her türlü vergi, resim ve harçtan istisnadır. Bakanlar Kurulu dar mükellefiyete tabi kurumların vergi ve tevkifat nispetlerini belirlemeye yetkilidir.(FFFK. ve vergi kanunları bölümünde değişikliğe yer verilmiştir)

2.2. 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (FFFK.) 21 Kasım 2012 tarihinde kabul edilmiş ve 13 Aralık 2012 tarih ve 28496 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

Yine bu Kanuna dayanan ve çalışmamızda dikkate alınan, 24 Nisan 2013 tarih ve 28627 sayılı Resmi Gazete'de "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik" yayımlanmıştır.

Kanunun şekli ise Kanun yedi kısım ve altındaki bazı bölüm başlıkları ile toplam ellidört maddeden oluşmaktadır. Kanunun yapısı özetle aşağıdadır.

Birinci Kısım: Genel Hükümler başlığında, Amaç, Kapsam, Tanımlar verilmiştir.

İkinci Kısım: İzne Tabi İşlemler Kuruluş ve Faaliyet İzinleri, Ana sözleşmeye İlişkin Hükümler, Birleşme, Devir, Bölünme ve Tasfiyeye ilişkin maddelere yer verilmiştir.

Üçüncü Kısım: Kurumsal Yönetim başlığı altında Yöneticiler, Finansal Raporlama hükümlerine yer verilmiştir.

Dördüncü Kısım: Sözleşmelere İlişkin Hükümler başlığında, Finansal Kiralama (Sözleşme, Teşvik, Gümrük, Vergi ve İstisnalar), Faktoring ve Finansman Şirketlerine ilişkin maddeler yer almaktadır.

Beşinci Kısım: Birlik başlığında, Birliğe ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Altıncı Kısım: Cezai Hükümler başlığı altında İdari Para Cezaları, Suçlar, Faaliyet İzininin İptali düzenlemeleri yer almaktadır.

Yedinci Kısım: Son Hükümler başlığında, Değiştirilen, Yürürlükten Kalkan ve Geçici Maddeler, Yürürlük tarihlerine ilişkin maddeler bulunmaktadır.

6361 sayılı Kanunla mülga 3226 sayılı Kanuna karşı getirilen değişiklikler ile uygulamada geçmişten kaynaklanan bazı sorunlar çözülmüştür. Uluslararası Anlaşma ve Muhasebe Standartlarına uyum, yine Türk Vergi Kanunları Vergi Usul Kanunu 290. Maddesi tanım ve şartları başta olmak üzere uygulamadan kaynaklı farklılıklar geçmişte yargı kararları ile giderilmeye çalışılırken yeni kanunda yeknesak çözüme kavuşmuştur.

Önceki kanuna göre önemli değişikliklerin başında zorunlu süre şartı dört yıl süreyle sözleşmenin feshedilemezliği kaldırılmış, bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları ile asli nitelik taşıyan tamamlayıcı malların finansal kiralamaya konu edilmesi sağlanmıştır. Faaliyet Kiralaması tanımı ile operasyonel kiralamanın, finansal kiralama şirketlerince yapılmasına, satıp geri kiralama tanımı ile sat ve geri kiralama işlemlerine ilk kez yer verilerek, satıp geri kiralama yöntemi ile finansal kiralama şirketi tarafından bizzat kiracıdan satın alınan malların finansal kiralaması mümkün olmaktadır.

Yeni Kanun'da sözleşmelerin noterden düzenleme şeklinde yapılması zorunluluğu kaldırılmış sözleşmelerin sadece yazılı şekilde yapılabileceği hükmüne yer verilmiştir. Kanunda yer alan Birlik tarafından tutulacak özel sicile kiralamaların tesciline ilişkin yönetmelik de bilahare yayımlanmış olup, birlik tesciline ilişkin sicil herkese açıktır.

Sözleşme tadil ve değişikliklerinde damga vergisi tereddütleri giderilmiştir. FFFK. şirketlerinin Kanunun yayımından itibaren üç yıl içerisinde sermayelerini 20 Milyon Türk Lirasına yükseltmeleri zorunluluğu getirilmiştir.

“Finansal sektörde görülen değişiklikler ve uygulamada ortaya çıkan ihtiyaçlar neticesinde bu düzenlemelerin, söz konusu şirketlerin güvenilir ve etkin bir şekilde faaliyetlerini yerine getirebilmeleri yönünden yeterli olmadığı görülmektedir. Bahse konu şirketlerin günümüz ihtiyaçlarına cevap verebilen yasal düzenlemeler çerçevesinde faaliyet göstermelerini ve kuruluş ve faaliyetlerinin tek bir kanun çatısı altında düzenlenmesini teminen bu kanun hazırlanmıştır (Yavuz, Acar ve Özen, 2013, s. 382).

2.2.1. 6361 sayılı FFFK.’nun amaç, kapsam, tanımlara ilişkin açıklamaları

Kanunun Birinci Kısım Genel Hükümlerinde “Amaç” birinci madde ile açıklanarak, finansal kuruluş olarak faaliyet gösteren finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin kuruluş ve çalışma esasları ile finansal kiralama, faktoring ve finansman sözleşmelerine ilişkin esasların düzenlendiği belirtilmiştir. Finansal piyasalarda meydana gelen gelişmeler ve uygulamada ortaya çıkan ihtiyaçlar neticesinde kredi sistemi içinde yer alan finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin güvenilir ve etkin bir şekilde faaliyetlerini yerine getirmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir.

Finansal kuruluş olarak faaliyet gösteren ibaresi finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerine kanunda birlikte yer vererek, kanun koyucu önceki finansal kiralama kanundan farklı bu düzenlemeyi tercih etmiş, amacın bankacılık dışı finansal kesimin ortak düzenleme ve denetim altında toplamak olduğu anlaşılmaktadır.

Kanunun “kapsamı” Kanunun ikinci maddesinde açıklanmış olup, Bankalarca yapılan faktoring işlemlerine atıfla bankaların bünyesinde bu işlemlerinin bu kanun hükümleri ile “finansal kiralama işlemlerinin katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankalarınınca yapılması yine bu Kanun hükümlerine tabi” olduğu belirtilmiştir.

Konut finansmanı kuruluşlarının, konut kredisi sözleşmesi yada finansal kiralama şeklindeki işlemlerini, 5582 sayılı Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun ve Sermaye Piyasası Kanunu’nu m.38/A f.2, konut finansmanı kuruluşlarından söz etmiş BDDK’ca konut finansmanı kapsamına almıştır. Hava yolu şirketlerinin özellikle de uçak kiralamasına bu kanun hükümlerinden bağımsız finansal kiralamasına esneklik tanıyan mevzuat ile kolaylıklar getirilmiştir.

“Tanımlar” başlığındaki 6361 sayılı Kanunun üçüncü maddesi 1/ç de, “Finansal kiralama: Bir finansal kiralama sözleşmesine dayalı olmak koşuluyla, bu Kanun veya ilgili mevzuat uyarınca kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi, kiracıya kira süresi sonunda malın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümünü kapsamaması, finansal kiralama sözleşmesine göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerleri toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksandan daha büyük bir değeri

oluşturması hallerinden herhangi birini sağlayan kiralama işlemini, şeklinde tanımlamış ve ilk kez Kanunda finansal kiralamanın tanımına yer verilmiştir.

Kanunun bu hükmü ile finansal kiralamanın ilk kez tanımı, Birlik, faaliyet kiralaması türü, kontrol, şube ve temsilcilik tanımı, daha önceki kanunda kiralayan sadece finansal kiralama şirketi olarak tanımlanmış ve Bankalar Kanunu'na gönderme ile katılım bankaları ve kalkınma ve yatırım bankaları ilave edilmişken bu kez doğrudan kanunda yer almıştır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ve Kurumu ayrı ayrı tanımlanmıştır. Finansal kiralamanın uluslar arası tanım birliği sağlanmıştır. Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği olarak ilk kez Birlik tanımlanmıştır.

2.2.2. Finansal kiralama şirketleri kuruluş ve faaliyet izinlerine dair hükümler

Kanunun “Kuruluş izni” başlıklı dördüncü maddesi “(1) Türkiye’de bir şirketin kurulmasına bu Kanunda öngörülen şartların yerine getirilmesi kaydıyla Kurulun en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla alınacak kararla izin verilir. (2) İzin için yapılacak başvurulara ve iznin verilmesine ilişkin usul ve esaslar Kurulca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.” Şeklindedir. Şirketlerin denetim ve gözetime elverişli faaliyetlerini emin ve güvenilir bir şekilde icra edebilecek, finansal piyasalarda güven ve istikrara zarar vermeyecek bir ortaklık yapısına, iyi yönetime, yeterli mali güce, gerekli organizasyon yapısına sahip olması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda şirketlerin kuruluş izinlerinin, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme “Kurulunun” en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla verileceği öngörülmüştür.

Kanunun “Kuruluş şartları” başlıklı beşinci madde hükmünde şirket kuruluşu için gereken şartlar düzenlenmiştir. Finansal kiralama şirketleri asgari sermaye şartları, planlanan faaliyetleri gerçekleştirme ehliyetinden yoksun olan, sisteme zarar verebilecek etkin denetimi engelleyecek iyi yönetime sahip olmayan şirketlerin sektöre girişini engellemektir. Kurucuların niteliği, paylar ve sermaye, mali yapı tanımlanmıştır.

Kanunun “Kurucularda aranan şartlar” başlığı altıncı maddesi ortaklık yapısına ilişkin gerçek kişiler yanında tüzel kişi ortakların kontrol ve sınırlamaları yapılan düzenlemeler için gerektirdiği nitelik ve etkin denetime mani olmayacak karmaşa ve karışıklıkları önleyecek düzenlemeler içermektedir. Bu sebeple bu madde hükmü ile şirket kurucularında aranan şartlar düzenlenmiş pay sahipliğine ilişkin gerçek kişiler yanında tüzel kişilikte kontrolü elinde bulunduran ortaklık yapılarının gözetilmesi öngörülmüştür. Topluma sosyo ekonomik yansımaları olan faaliyet alanlarında yönetim üzerinde etkinliğe sahip kurucuların, gerekli niteliğe sahip olması amaçlanmıştır.

Kanunun “Faaliyet İzni” başlıklı yedinci maddesinde ise Kuruluş izni yanında faaliyet izni zorunluluğu ile şirketlerin mali yapılarının güçlü olması ortak ve yöneticilerinin yeterliliği olması ve buna uygun organizasyon yapısının oluşturulması aranmıştır. Uygulamada ihtiyaca binaen kuruluş ve faaliyet izni almaksızın, kuruma bildirimde bulunmak ve sadece gemi kiralamak suretiyle bütün ortakları Türkiye’de finansal kiralama şirketi olmak kaydıyla, finansal kiralama şirketi kurulabilecektir. Sisteme girecek şirketlerin güçlü sermaye yapılarına sahip olmaları öngörüldüğünden sermayelerinin yüzde beşi sisteme giriş payı zorunluluğu olarak getirilmiştir.

Kanunun “Şubeler” başlığındaki sekizinci maddesinin birinci fıkrasında şirketin yurt içinde veya yurt dışında şube açmasının izne tabi olduğu ve şirket her ne ad altında olursa olsun şube dışında teşkilatlanmaya gidemeyeceği ve acentelik veremeyeceği hüküm altına alınmıştır. İkinci fıkrada ise şubelerin nitelikleri ile izne ilişkin usul ve esasların Kurulca belirleneceği düzenlenmiştir.

Kanunun “Şirketin yapamayacağı iş ve işlemler” başlığındaki madde hükümlerinde şirketlerin ana faaliyet konuları dışında faaliyet yapamayacağı, özkaynakları ile orantılı sınırlamalara uygun faaliyet göstermeleri, yine bu fıkralarda belirtilen oranların dışında garanti, kefalet ve teminat mektubu gibi gayri nakdi yükümlülükler altına giremeyeceği, sermaye piyasaları menkul kıymet ihracı, uluslar arası piyasalardan ödünç, genel esaslar içerisinde ortaklardan ve bankalardan, para piyasalarından fon sağlanması dışında mevduat ve diğer adlar altında bir ivaz karşılığı para toplayamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Kanunun “Ana Sözleşmeye İlişkin Hükümler” “Ana sözleşme değişiklikleri” başlığındaki onuncu maddesinde Ana sözleşme değişikliklerinin Kuruma (BDDK.) bildirilmesi, Kurumca on beş iş günü içerisinde olumsuz görüş bildirilmediği takdirde şirket genel kurul gündemine alınarak sonucunun Kuruma bildirilmesi, şirket adres değişikliklerinin yine on beş gün içinde bildirim, şirket ana sözleşmelerinin güncel olarak internet sayfasından yayınlanması ve güncelenmesi ilişkindir. Kanunun “Pay edinim ve devirleri” başlığındaki onbirinci maddesi ile pay devrine ilişkin usul ve esasların Kurulca (BDDK.) belirleneceği belirtilmiştir. Şirketlerin sermaye yapılarındaki değişikliklerin izlenebilmesi için belirli oranların üzerindeki pay edinimleri Kurulun iznine tabidir. Yönetim kuruluna üye belirleme hakkı veren payların tesisi, devri veya yeni imtiyazlı pay ihraçları önemi nedeniyle herhangi bir sınır almaksızın yine Kurulun iznine tabidir. Dolaylı ortaklık yapısı takibe alınmıştır.

Kanunun “Birleşme, Devir, Bölünme ve Tasfiye” üçüncü bölüm başlığı ile aynı on ikinci maddesi hükmü ile bu işlemlerin takibi ve izlenmesi genel hükümlere tabi kılınmakla birlikte Kurulca izne tabi olacak Kurumca tasfiye süreçlerinin denetlenebileceği öngörülmüştür.

2.2.3. Finansal kiralama şirketleri kurumsal yönetimine dair hükümler

Kanunun Üçüncü Kısım Kurumsal Yönetim, altı Birinci Bölüm “Yöneticiler”, başlığı altında Yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve genel müdür yardımcıları sayılmıştır. Kurumsal yönetime ilişkin yapı ve süreçler Birliğin de görüşü alınarak Kurulca belirlenir. Şirketin yönetim kurulu genel müdür dahil üç kişiden az olamaz genel müdür bulunmadığı zamanlarda vekili doğal üyedir, üyeler genel müdür ve genel müdür yardımcıları altıncı maddenin birinci fıkrasındaki kurucularda aranan şartları taşımaları zorunludur hükmü yer almıştır. Genel müdürün en az yedi yıl yardımcılarının en az beş yıl işletmecilik finans alanında mesleki deneyim ve lisans eğitimine sahip olmaları şarttır. Başka ünevanda olsa dahi en az genel müdür yardımcısına denk ünvanlarda aynı şartlar aranmaktadır. Usul ve esaslar Kurulca belirlenmektedir.

Kanunun Üçüncü Kısım İkinci Bölüm “Finansal Raporlama” başlığında ise İç sistem, muhasebe, raporlama ve bağımsız denetime ilişkin hükümler yer almaktadır. Buna göre; Şirketin maruz kalacağı riskler için etkin bir iç denetim sistemi kurmak ve işletmek, işleyişe ilişkin şirketler hakkında Kurulca (BDDK) her türlü tedbiri almaya yetkili olduğu, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu tarafından belirlenecek esas ve usulde işlemlerin muhasebeleştirme ve finansal raporlarının bilgi ihtiyacını karşılayacak düzenleme ve şirket Kurulca istenen mali tablolar ve istatistiki bilgiyi Kuruma (BDDK) göndermek zorundadır. 26/9/2011 tarihli ve 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararname çerçevesinde bağımsız denetim yapılarak Kurulca belirlenen esaslarda BDDK.’na gönderilmesi öngörülmektedir.

Kanunun “Koruyucu düzenlemeler başlığındaki on beşinci maddesi Kurulca maruz kalınan risklerin tespiti, tahlil, izlenmesi faaliyetler ile özkaynaklar arası sınırlandırmalar, standart oranların tutturulması, istenen tedbir ve uyarılara uyulması belirlenen sürede giderilmemesi halinde süre sonundan itibaren idari para cezası uygulanacaktır. “Karşılıklar” başlığındaki on altıncı madde Kurulca belirlenecek oranlarda alacaklardan doğan zararlar için karşılık öngörülmektedir.

“Denetim, gözetim ve bilgi verme başlığındaki on yedinci madde ise “Şirketin bu kanun kapsamındaki gözetim ve denetimi Kurum tarafından yapılır”. Hükmündedir. Kurum şirket, ortaklar, şirketin kontrol ettiği ortaklıklar ve bunların şubeleri, temsil ettiği gerçek ve tüzel kişilerden her türlü bilgiyi gizli dahi olsa istemeye vergi kayıt, defter, her türlü belgeyi incelemeye yetkilidir. Devlet güvenliği kamu yararı, mesleki sır dışında kanun kapsamında tüm bilgilerin verilmesi zaruridir. Yerinde denetimle denetim Kurumun yetkili personeli ile yapılır. Şirketçe denetime uygun kanunda sayılan her türlü bilgi, belge ve evrak ibraz edilmek zorundadır.

2.2.4. Finansal kiralama sözleşmelere ilişkin hükümler

Kanunun Dördüncü Kısmı “Sözleşmelere İlişkin Hükümler” içermektedir. Madde on sekizde finansal kiralama sözleşmesi şu şekilde tanımlanmıştır.”(1) Finansal kiralama sözleşmesi, kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka suretle temin ettiği veya daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın zilyedliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşmedir. “ Madde gerekçesinde “ bu hüküm finansal kiralama sözleşmesi ihtiyaç duyulan malların ya üçüncü kişiden yada bizzat kiracıdan finansal kiralama şirketince satın alınarak veya başka bir suretle temin edilerek kullanımının bir bedel karşılığında kiracıya devredilmesi yoluyla karşılanması şeklinde tanımlanmış ve finansal kiralamaya konu olan malın, sadece üçüncü kişilerden değil, bizzat kiracıdan da temin edilebilmesine imkan getirilmiş, böylelikle uluslararası uygulamada yaygın bir finansman yöntemi olan sat-geri kiralama işleminin yapılmasına imkan tanınmıştır. şeklinde ifade edilmiştir.

Mülga 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’nun 4 üncü maddesinin yukarıdakinden farkı, belli bir süre feshedilememe şartıdır,”yeni kanunda bu kalkmış, ancak bizzat kiracıdan satın almak veya daha önce mülkiyetine geçirdiği malın” ibaresi ilave edilmiştir”.

Finansal kiralama sözleşmeleri çeşitleri; finansal kiralama şirketi kiralama konusu malı, üreticiden yada satıcıdan kiracıya intikal ettirirken kendi maliyeti üzerine kar koymakta, diğer yandan kiracıya açtığı krediyi sigorta ettirmektedir. Kiracıya açılan kredi sigorta edilmiş olduğundan finansal kiralama şirketinin herhangi bir sigorta riski kalmamış bulunmaktadır.

“Finansal Kiralama sözleşmesinin konusuna göre otomobil leasing’i, makine leasing’i, fabrika leasing’i gibi çeşitlere ayrılması mümkündür. Bazı durumlarda ise sözleşme

konusu, finansal kiralama şirketi tarafından başka hiç bir işleme gerek kalmadan bir yeni model ile değiştirilir. Buna revolving lease (değiştirilebilir leasing) adı verilir” (Yavuz, Acar ve Özen, 2013, s. 398).

Finansal kiralama sözleşmesinin tanımı FFFK. ile değiştirilmiştir. Bu değişiklik üç önemli noktada toplanmaktadır. Birincisi, kiralayanın kiracıdan da temin edilebileceği tanıma eklenmiştir. İkincisi kiralayanın daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu malı da finansal kiralama sözleşmesine konu edebileceği belirtilmiştir. Üçüncüsü, finansal kiralama sözleşmesinin asgari bir süre (FKK’da en az dört yıl) feshedilemeyeceğine yönelik ibare tanımdan çıkarılmıştır (Topuz, 2013, s.106).

Üç taraflı finansal kiralama şart olmaktan çıkmış, kiracıdan temin ve alt kiralama kanununun m. 18 ve m.26 birlikte değerlendirme ile mümkün hale gelmiştir.

Temel finansman sağlamaya yönelik finansal kiralama ve faaliyet kiralamasında kiralayan, yatırımı finanse etmek için yatırım mallarının tümünü veya bir kısmını, bir sözleşmeyle kiracıya intikal ettirir. 6362 sayılı SPK m. 57 ve Tüketicininin Korunması Hakkındaki Kanun (TKHK.)’nun m.32’ye göre, finansal kiralama sözleşmeleri konut edinmek için de yapılabilmektedir.

6361sayılı FFFK.’nun “Sözleşmenin konusu” başlığındaki on dokuzuncu maddesinde “birinci fıkraya göre Sözleşmeye taşınır ve taşınmaz mallar konu olabilir. Bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları hariç olmak üzere patent gibi fikri ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olmaz. İkinci fıkrasına göre Bütünleyici parça veya eklenti niteliklerine bakılmaksızın asli niteliğini koruyan her mal tek başına finansal kiralama sözleşmesine konu olabilir” hükmü bulunmaktadır. Bu hükümlerle söylememiz gereken eski kanunda yer almayan bilgisayar yazılımları, bütünleyici parça ve eklenti malı örneğin geminin kendisi dışında motoru da finansal kiralamaya konu olabilecektir. Bu kanunda öncesine göre göze çarpan önemli bir değişikliktir.

Kanunun “Finansal kiralama bedeli” başlığında yirminci maddesinde Finansal kiralama bedeli ve ödeme dönemleri taraflarca belirleneceği ve sözleşmede açıkça belirtilmek kaydıyla sözleşme konusu mal henüz imal edilmemiş veya kiracıya teslim edilmemiş olsa dahi, sözleşme tarihinden başlamak üzere kira bedellerinin tahsil edilebilebileceği ifade edilmiştir. Yine bu madde hükmüne göre sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde, sözleşme konusu malın sözleşme tarihinden itibaren iki yıl içinde kiracıya teslimi zorunludur”. Bu düzenleme uygulamada karşılaşılan tereddütleri gidermek kira bedelleri ve ödeme sürelerinin, mal tesliminden bağımsız olarak sözleşme tarihinden başlayabilmesine imkan tanıyan yeni bir değişikliktir.

Kanunun ‘‘Yurt dışından yapılacak finansal kiralamalar’’ başlığında yirmi birinci maddesinde Yurt dışından yapılacak finansal kiralama sözleşmelerinin Birlik tarafından tescil edileceği Yurt dışından yapılacak finansal kiralamalara ilişkin usul ve esaslar Kurulun uygun görüşü alınmak suretiyle Birlik tarafından belirlenecektir.

Kanunun ‘‘ Sözleşmenin şekli ve tescili ‘‘ başlığındaki yirmi ikinci maddesine göre Sözleşme yazılı şekilde yapılmak zorundadır. Buna göre taşınmaz mallara ilişkin sözleşmeler taşınmazın bulunduğu tapu kütüğünün şerhler hanesine, kendilerine mahsus özel sicili bulunan taşınır mallara dair sözleşmeler bu malların kayıtlı oldukları sicile tescil ve şerh olunur ve kiralayan tarafından ayrıca Birliğe bildirilir. Özel bir sicile kayıtlı olmayan taşınır mallara ilişkin sözleşmeler Birlik tarafından tutulacak özel sicile tescil edilir. Birlik tarafından tutulacak özel sicil herkese açıktır. Hiç kimse sicildeki bir kaydı bilmediğini ileri süremez. Sözleşmelerin Birlik tarafından tutulacak özel sicile tesciline ilişkin usul ve esaslar Kurulun uygun görüşü alınmak suretiyle Birlik tarafından belirlenir. Tescil ve şerhten sonra, üçüncü kişilerin finansal kiralama konusu mal üzerindeki ayni hak iktisapları kiralayana karşı ileri sürülemez hükmü yer almaktadır. Madde hkm ile sözleşme şekli ve tescili düzenlenmekte olup, finansal kiralama ilişkisinde kiracı malın zilyedliğini ve ekonomik mülkiyetini elinde bulundurmakla birlikte, malın hukuken maliki finansal kiralama şirketidir. Sistemin düzenli işleyişi bakımından bu durum sözleşme süresi boyunca bozulmamaktadır. Türk Medeni Kanunu bakımından üçüncü kişilerin malik olmayanlardan diğer sınırlı hakları kazanmaları mümkün kılınmaktadır. Böylece kiracıdan malın iyi niyetle iktisabı her zaman mümkün olabilecektir. Taşınmazların tapu kütüğü beyanlar hanesine şerhi, ‘‘taşınır malların ise yeni kanunla noter sicili yerine Finansal Kiralama Birliği’nce tutulan sicile tescil için bildirilecektir’’. Yeni hükümle Birlik siciline tescil gelmiştir.

Mülga 3226 sayılı Kanun’da sözleşmeler düzenleme şeklinde noterlikçe yapılamakta, taşınır mal sözleşmelerinin kiracının ikametgahı noterliğindeki özel sicile tescili, taşınmazların tapu kütüğüne şerh verirken, gemi sözleşmeleri gemi siciline şerh edilmektedir. Yurt dışı kiralayanın Türkiye’de şubesi yoksa sözleşmenin BDDK. tarafından tescil edilmesi, tescil ve şerhten sonra üçüncü kişilerin kiralama konusu mal üzerinde ayni hak iktisaplarının kiralayana karşı ileri sürülemeyeceği düzenlenmişti.

Yeni Kanun’da sözleşmenin noterden imzalanması şartı kalkmış, yazılı bir şekilde yapılacağı ve özel bir sicile tescil edilmesi düzenlenmiştir. Finansal kiralama sözleşmesinde malın hukuki maliki kiralayan olmakla ve kiracının zilyedlik ve

ekonomik yararı elinde sözleşme boyunca sürdürülmesi sağlanmıştır. Taşınır malların özel sicile kaydı ibaresi Finansal Kiralama Şirketleri Birliği'nce tutulacak özel sicille herkes açık olacak ve hiç kimse kaydı bilmediğini ileri süremeyecektir. Önceden uygulanan noter sicili tespit güçlüğünden amacı gerçekleştirememiş, bu güçlük Kanunda bu hükümle düzeltilmiştir.

Kanunun m.24.26.27.28.29. maddeleri Kiracı ve Kiralayan tarafların hak ve borçları, zilyedlik, mülkiyet, icra takibi ve iflas takibi sözleşmedeki hukuki niteliklerin açıklamasına ilişkindir, m.30.31.32.33. maddeleri ise sözleşme ihlali, sona erme, fesih ve sonuçlara ilişkin hükümlerin açıklanmasına ilişkin olup aşağıda yer verilmiştir.

Tarafların hak ve borçlarına ilişkin m.24. Kiracının sözleşme süresince malın zilyedi olup, sözleşme amacına uygun her türlü faydayı elde etme hakkı, itanayla kullanma zorunluluğunu, bakım ve onarım masraflarından sorumluluğunu, sözleşme ile kim tarafından sigorta ettirileceği ve primlerin kiracı tarafından ödeneceği, hasar ve ziyan sorumluluğundan sigortayı aşan kısmından yine kiracı sorumluluğu, kiracının talebi ile üçüncü kişiden sağlanan malın ayıplı olmasından sorumsuzluğu ile bizzat kiracıdan sağlanmasında aynı hükmün uygulanması düzenlenmektedir.

Zilyedliğin ve kiracılık sıfatının devrine ilişkin m.26. da ise Kiracının kiracılık sıfatını veya sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerini, kiralayandan yazılı izin almak kaydıyla devrini, konut finansmanı kapsamındaki kiralamada kiralayanın haberdar edilmesi diğer finansal kiralamada sözleşmede hüküm bulunması kaydını düzenlemektedir.

Mülkiyetin devrine ilişkin m.27. de Sözleşmede aksi öngörülmemişse kiralayanın malın mülkiyetini bir üçüncü kişiye devredemeyeceğini, sözleşme ile yetkilendirilmişse başka bir kiralayana devrin mümkün ancak sözleşme hükümleri ile kiracının haberdar edilmesini düzenlemektedir.

Kiracının iflası ve icra takibine uğramasını düzenleyen m.28. de Kiracının iflasında iflas memurunun İcra ve İflas Kanunu'na göre büro teşkilinden önce finansal kiralama konusu mal tefriki ve yedi günlük itirazı, kiracı aleyhine icra takibinde yine yedi gün içerisinde itirazla bu itirazın icra mahkemesince bir ay içerisinde karara bağlanmasını düzenlemektedir.

Kiralayanın iflası veya icra takibine uğramasını düzenleyen m.29. ise Kiralayanın iflası halinde sözleşme süresi sonuna kadar iflas masasına karşı geçerliliği,

kiralayana icra takibi yapılması halinde finansal kiralamaya konu mallar sözleşme süresi içerisinde haczedilemeyeceğini düzenlenmektedir.

6361 sayılı FFFK.'nun 30. maddesinde sözleşmenin sona ermesi, , ihlali, sona ermesinin sonuçları ve sözleşmenin feshine sonuçlarına ilişkin hükümler yer almaktadır.

Sözleşmenin ihlali başlığındaki m.31. ise de kiralayanın kira bedelini ödemede temerrüde düşen kiracıya verdiği otuz günlük süre içinde de bu bedelin ödenmemesi halinde, sözleşmeyi feshedilebilmekte, sözleşme süre sonunda mülkiyetin kiracıya geçeceği kararlaştırılmışsa, bu süre altmış günden az olamayacağı bir yıl içinde kira bedelinin üçünü ya da üst üste ikisinin ödenmemesinde kiralayan tarafından sözleşmenin feshedilebileceği taraflardan birinin sözleşmeye aykırı hareketi ile devamının beklenemeyeceği durumlarda, taraflar arasında ihtilafta mahkemeye teminat yatırarak ihtiyati tedbir kararı alınarak kiralayana veya üçüncü bir kişiye bırakılmasında mahkemeye kiralayanca mal rayiç değerince teminatla tasarrufta bulunulabileceği haksız fesihle kiralayan, kiracının zararını tazminle yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Sözleşmenin sona ermesinin sonuçları başlığındaki m.32'ye göre "Sözleşme sona erdiğinde , sözleşmeden doğan satın alma hakkını kullanmayan veya bu hakkı bulunmayan kiracı finansal kiralama konusu malı derhal geri vermekle mükelleftir" ifadesi madde hükmünde yer almaktadır.

Sözleşmenin kiralayan tarafından feshi ile tasfiye hallerinde kiracı malı iade ile yükümlüdür. İade edilen malın satış bedeli, aksi bir bedel kararlaştırılmamışsa kiralayanın vadesi gelmemiş kira bedelleri ve bunu aşan zararı toplamından düşük olması durumundaki aradaki fark kiracı tarafından kiralayana ödenir. Aksi yine kararlaştırılmamışsa, iade edilen mal satış değerinin vadesi gelmemiş bedelleri varsa kiralayanın aşan zararı toplamından yüksek olmasında aradaki fark kiralayan tarafından kiracıya ödenir. Sözleşmenin kiracı tarafından feshinde ise malı geri vermekle kiracı uğradığı zararın tazminini talep edebilir. Bazı fesih ihtarnameleri, borç teminat ipoteklerinin nakde çevrilmesinde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu 68/b, 150/1 hükümleri uygulanır. İfadesi Kanunun otuzüçüncü maddesinde yer almıştır.

2.2.5. Finansal kiralama malın satın alınması ve teslimine ilişkin hükümler

6361sayılı FFF.Kanunu'nun 23. Maddesinde Malın mülkiyetinin kiralayana ait olup, sözleşme sonunda kiracının satın alma hakkını kararlaştırabileceği, satın alma hakkının kiracı tarafından bu hakkın doğumundan sonra süreler içerisinde kullanılmaması, iadeye ait hususlar ve tebligata ve sicile dair bildirimle ilişkin hususlar

düzenlenmiştir. Malın kiracıya teslim edilmemesi başlığı m.25'e göre ise kiralama konusu malın, kiralayanın imalatçı yada satıcısı ile sözleşme yükümlülüğüne ilişkin kusur ve sorumluluklarının, 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nu ilgilendiren madde hükümlerini düzenlemektedir.

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketler Kanunu'nun ilk dört kısmına özetle değinildikten sonra, Teşvik, Gümrüğe dair hükümler, İstisna ve vergi nispetlerine ilişkin ' m. 35., 36., 37., ' bu çalışmanın esas amacını teşkil etmekte olup, aşağıdaki başlıklarından sonra geniş bir şekilde ele alınacaktır. Kanunun Beşinci Kısımındaki Birlik başlığına kısaca değinilmiş, Altıncı Kısım Cezai Hükümlere yer verilmemiş, Yedinci Kısımındaki Son Hükümlerin önemli bölümlerine önceki bölümlerde kısaca yer verildiğinden tekrar değinilmemiştir.

2.2.6. Finansal kiralama kanununda yer alan teşvik, gümrük, vergi ve istisnalar

6361 sayılı FFFK.'nun 35. maddesine göre yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanmaktadır. Ayrıca Finansal kiralama şirketinin teşvik belgesi ile ilgili sorumluluğu, kendisine devri gerçekleşen kısmı ile sınırlı olduğu hüküm altına alınmıştır.

Kanunun 36. maddesinde yabancı şirket ile kiracı arasında akdedilen sözleşmeye göre getirilen mallara gümrük vergileri ve ek mali yükümlülükler bakımından aşağıdaki hükümler uygulanır. a) Satın alma hakkı bulunmayan bir sözleşmeye dayanarak veya bu hak bulunsa dahi teşvik belgesinde gümrük muafiyetinden yararlanması öngörülmemiş malların Türkiye'ye girişinde, gümrük mevzuatının süre kısıtlaması hariç, sözleşme süresine bağlı olarak 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununun geçici ithalat rejimine dair hükümleri uygulanır. Sözleşme süresi sonunda kesin ithalatın yapılmaması ve finansal kiralama konusu malların kiralayana iade edilmek üzere yurt dışına çıkarılmak istenmesi halinde daha önce alınan teminat 4458 sayılı Kanun hükümlerine göre çözülür. b) Sözleşme süresi sonunda finansal kiralama konusu malların kesin ithalatının yapılması halinde gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihteki cari kur ve 4458 sayılı Kanunun eşyanın gümrük kıymetine ilişkin hükümlerine göre belirlenecek kıymet üzerinden hesaplanacak gümrük vergileri ve ek mali yükümlülükler tahakkuk ve tahsil olunur.

Kanunun 37. maddesinde finansal kiralama sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin devrine ve tadiline ilişkin kağıtlar ile bunların teminatı amacıyla düzenlenen kağıtlar damga vergisinden, bu kağıtlarla ilgili yapılacak işlemler harçtan müstesna olduğu ve satıp geri kiralama yöntemi ile yapılan kiralama sözleşmeleri kapsamında kiralanan taşınmazların sözleşme süresi sonunda kiracı adına tapuya tescili, tapu harcı alınmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Yine 40. maddede ise Kanunun yürürlüğe girdiğinde itibaren altı ay içinde tüzel kişiliği haiz ve kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği kurulur” denilmektedir, ancak Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği ilk Geçici Yönetim Kurulu Toplantısını 31.07.2013 tarihinde ve İlk Genel Kurulunu da 22.10.2013 tarihinde yapabilmıştır. (İlk Genel kurul Üye Seçimi sonucu onbeşkişilik yönetim kurulu beş finansal kiralama, beş faktoring, beş Finansman ve Tüketici Finansmanı kuruluşundan oluşmuştur.) Birlik Üç Sektör Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri şeklinde ortak ve ayrı mevzuat ve raporlar ile sekreterlik ve Birlik Düzenlemeleri oluşturmaya başlamıştır. (Birlik). Şirketler faaliyet iznini aldığı tarihten itibaren bir ay içinde Birliğe üye olmak zorundadır.

Birlik ile ilgili ayrıca 6361 sayılı kanunun geçici üçüncü maddesi ile Birlik organlarında şirketlerin temsilinin, çalışma esaslarının üç sektör derneklerinin uygun görüşü ve Kurumun (BDDK) yapacağı öneri üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulur. Öteden beri faaliyette bulunan şirketlerin Birliğin faaliyete geçtiği bir ay içinde üye olmaları zorunludur. Birlik tarafından tutulan özel sicile tescilde, tescil esas ve usuller belirlenene kadar mülga 3326 sayılı Kanunun tescile ilişkin hükümleri uygulanacak Birlik kuruluncaya kadar 21 inci madde uyarınca finansal kiralama sözleşmelerinin tescilinde mülga 3226 sayılı Kanun hükümlerine devam olunacak 43 ncü madde hükümleri Birliğin kuruluşu tarihini izleyen bir yıl içinde yerine getirilir.

Birlik görevlerini kısaca belirtmek gerekirse mesleğin gelişimini teminen araştırma, tanıtım, eğitim, meslek ilkeleri disiplini ve ihtiyaçları, standartları, haksız rekabete mani olma, ilan ve reklam ilkeleri, ortak menfaat, ortak projeler, bu kanunda sayılan diğer görevlerdir.

Özetle söylemek gerekirse 6361 sayılı FFFK. ile V.U.K.nun mükerrer 290 ncı madde tanımına paralel değişiklikle tanım birliği sağlanmış, yeni kurulan finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin sermayesinin 20 milyon Türk Lirası,

mevcut şirketlerin üç yıl içinde (13.12.2015) sermayesini yükseltmesi, sözleşmelerin noterde düzenleme şekline son vererek yazılı yapılmasını yeterli görmüş, sözleşmelerin dört yıl süreyle feshedilemezliğine son vermiş, “Bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları” ile “asli niteliğini koruyan mallarında kiralama konusu” olabilmesi, “Satıp geri kiralama ve finansal kiralama şirketlerinin faaliyet kiralaması imkanı” yeni kanunla sağlanmıştır.

Finansal kiralama “sözleşmeleri tanzim, tadil ve devrine, teminatına ilişkin damga vergisi , harç istisna” uygulamasına açıklık kazandırılmıştır. Sözleşmenin feshine ilişkin kiracıdan iade alınan malların üçüncü kişilere satışında, satış bedelinin, vadesi gelmemiş finansal kiralama bedelleri ile kiralayanın bunu aşan zararı toplamının mahsubu imkanı sağlanmış aradaki fark satış bedelinden düşükse kiralayana, yüksekse kiracıya ödenmesi gerekecektir. Ödünç Para Verme İşleri Hakkındaki 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlükten kalkmasıyla yine FFFK.’nun yürürlüğe girmesinden altı ay içinde İkrazaçılık faaliyetinde bulunanlar BDDK’na başvuruda bulunabilecek bu faaliyetlerde bulunamayacaklarından artık, 3 yıl içinde gerekli sermaye şartını yerine getirerek finansal kiralama, faktoring veya finansman şirketi olarak faaliyette bulunacaklardır.

Finansal kiralama şirketleri tarafından üçüncü kişilerden yada herhangi bir şekilde temin edilen malların yanında bizzat kiracıdan satın alınan malların finansal kiralamaya konu edilmesi (Sale and Lease Back) yöntemine yer verilmiş, operasyonel kiralama işlemlerine kanunda ilk kez yer verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. FİNANSAL KİRALAMA MUHASEBE UYGULAMALARI

Ülkemizde finansal kiralama işlemlerinin 3226 sayılı FKK. ile işletmelerce 1985 yılından itibaren kullanılmaya başlanmasından sonra kanunun düzenlemelerinde yer almayan bazı vergi ve muhasebe sorunları ortaya çıkmıştır.

01.07.2003 tarihinden öncesi ve sonrası Maliye Bakanlığı farklı uygulamaları olmuştur. 4842 sayılı Kanunla yukarıdaki tarihte Vergi Usul Kanunu'na eklenen mükerrer 290'uncu maddesinde yapılması gereken muhasebe kayıtları daha sonra yayınlanan 11 Sıra Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile açıklığa kavuşturulmuştur. Bu tebliğ ile Tek Düzen Hesap Planına yeni hesaplar eklenmiş ve mevcut hesaplara açıklamalar ilave edilmiştir. Muhasebe işlemlerinin hesaplara aktarılmasında uluslararası muhasebe standartlarına uyuma paralel çıkartılan Türkiye Muhasebe Standartları'da büyük öneme sahip olmuştur.

Türkiye Muhasebe Standartlarında TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı ile finansal kiralama ve faaliyet kiralaması işlemlerine ilişkin düzenlemeler getirmiştir.

01.11.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu bu tarihten sonra finansal kiralamayı da düzenleme yetkisi almıştır. Uluslararası Muhasebe Standartlarına uyum bu tarihlerde önemli hale gelmiştir. Avrupa Birliği'ne üyelik amacı ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na bağlanma ile birlikte finansal kiralama kuruluşlarına ilişkin uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu düzenlemeler yapılmıştır.

Vergi mevzuatımız yönünden olduğu kadar bağımsız denetime ve finansal kiralamaya tabi olan şirketler yönünden Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Muhasebe Standartları TMS 17 Kiralama Standardına göre finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Uygulamanın uluslararası ve yurtiçi yetkili kurum ve kuruluşlarına aşağıda değinilmiştir.

3.1. Finansal Kiralama Muhasebe Standartları ve Uygulayacak Kurumlar

Uluslararası muhasebe standartlarına bağlı olarak Türkiye Muhasebe Standartları TMS 17 Kiralama Standardı düzenlemeleri Ülkemizin AB.'ne üyelik çalışmaları ve AB.'nin ise uluslararası muhasebe standartları ilkesini kabul etmesi ile zorunlu olmuştur. Uluslararası muhasebe standartlarını düzenleyen Amerikan Muhasebe Standartları Kurulu ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'na yine bunları esas

alan Türkiye'nin Muhasebe Standartları – TMS 17 Kiralama Standardını uygulayacak Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu'nun, Sermaye Piyasası Kurulu'nun uygulamalarına aşağıda kısaca yer verilmiştir.

3.1.1. Uluslararası muhasebe standartları kurulu (IASB)

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASB) olarak daha sonra yeniden yapılanarak adını değiştirmiş, "2001 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board-IASB) olarak yeniden yapılandırılmıştır" (Erol, Yıldırım ve Toroslu, 2011, s. 289).

Uluslararası Muhasebe Standartları(IAS) 17 Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi (17 Accounting for Lease) finansal kiralama işlemlerine ilişkin komite standartlar koymuş olup, ve bu standartlar halen yürürlüktedir. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesinin 17 nolu Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS) 'na göre, "kiralama dönemi sonunda, kiralanan malın mülkiyetinin kiracıya geçip geçmeyeceğinden bağımsız olarak, mülkiyet ile ilişkili risk ve kazançlar büyük ölçüde kiracıya intikal ettiriliyorsa, bu işlem bir finansal kiralama işlemi sayılmaktadır" (Koç, 2004, s. 6).

Yukarıdaki standarda göre özetle belirtmek gerekirse; kira sözleşmesinde, kira süresi sonunda mülkiyetin kiracıya devri öngörülüyorsa veya kira sözleşmesinde kira süresinin sonunda kiracıya malı o tarihte beklenen piyasa fiyatının altında bir bedelle satın alma hakkı veriliyorsa veya kira süresi kiralanan malın tahmini ekonomik ömrünün en az % 75'ini kapsıyor olması kiralama süresi boyunca kiracının yapacağı ödemelerin iskonto edilmiş bugünkü değerleri toplamı, kiralanan malın rayiç bedelinin en az % 90 'ına eşitse, yapılan işlem bir finansal kiralama işlemi denilmektedir.

2001 yılından sonra yayımlanan uluslararası muhasebe standartları IAS (International Accounting Standard) yerine IFRS (International Financial Reporting Standards) Uluslararası Finansal Raporlama Standartları adını almıştır.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ilgili komitelerce hazırlanan muhasebe standart ve taslakları onaylamaktadır. Çıkarılan tüm muhasebe standartları ise Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (IFRS) oluşturmaktadır.

3.1.2. Amerikan muhasebe standartları (FAS)

Kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanması kriterleri Finansal Muhasebe Standartları Kurulu'nca (Federal Accounting Standard Board-FASB) yayımlanan 13 nolu standart (FAS 13) belirlenmiştir .

Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) 13 nolu standardını (FAS-13) Kasım 1976'da yayınlamış ve 1 Ocak 1977 tarihinden itibaren Kuzey Amerika ülkelerinde faaliyet gösteren işletmeler için yürürlüğe girmiştir. Bu standart kiralama işlemlerinin hem kiracı hem de kiraya veren tarafından gerçekleştirilecek olan finansal muhasebe ve raporlama konusunu kapsamaktadır (Ankel, 1987, s. 25).

FAS-13 Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi standardını aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz FAS-13 'e göre:

1)Kiralama sözleşmesi süresi sonunda malın mülkiyetinin kiracıya devrinin öngörülmesi,

2)Kiralama sözleşmesinin, kiracıya kira süresi sonunda malı o tarihte beklenen piyasa değerinin altında bir değerden satın alma hakkını vermesi,

3)Kira süresinin kiralama konusu malın ekonomik ömrünün en az % 75'ine eşit olması

4)Kira ödemelerinin toplamının kira süresinin başlangıcındaki bugünkü değerinin malın piyasa değerinin en az % 90'ına eşit olması,

5)Kiralama sözleşmesinin konusu olan gayrimenkul malın, kiracının belirlediği özel ihtiyaçlar için satın alınmış veya inşa edilmiş olması nedeniyle, kiracıdan başka biri tarafından kullanılması ihtimalinin düşük olması,

Şartlarından en az birinin gerçekleşmesi halinde yapılan işlem finansal kiralama işlemi sayılacaktır.

Muhasebeleştirme işlemlerinde ABD, İngiltere, Kanada ve Avustralya gibi ülkeler mali şekli, Almanya, Fransa ve İtalya gibi ülkeler hukuki şekli esas alır (Üzeler ve Cansızlar, 1987, s. 43).

3.1.3. Türkiye muhasebe standartları

Sermaye Piyasası Kanunu'na 18.12.1999 tarih ve 4487 sayılı Kanunla eklenen EK-1'nci madde ile TMSK (Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu) kurulmuş olup, özerk ve idari serbestliğe sahiptir. 9 (dokuz) üyeden teşekkül eden Kurul, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Yüksek Öğretim

Kurulu ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği birer üye ile TURMOB dan iki (yeminli mali müşavir ve mali müşavir) oluşmaktadır. Daha önce TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) tarafından yapılan çalışmalarda muhasebe standartlarımızın uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu olması amaçlanmış,TMSK. 07.03.2002 tarihinden sonra faaliyete geçmiştir. Hazırlanan muhasebe standartları Resmi Gazete’de yayımlanmaktadır. Vergi usul Kanunu’nda 01.07.2003 tarihinden sonra uluslararası muhasebe standardına uyum sağlanmıştır. Bu çerçevede 26090 sayılı Resmi Gazetede 24.02.2006 tarihinde Finansal Kiralamaya İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 17) yayımlanmıştır.

T.T.K (Türk Ticaret Kanunu) uyarınca öngörülen bağımsız denetim alanını düzenlemek üzere 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 2 Kasım 2011 tarihinde Kamu Gözetim Kurumu Başkanlıkla ilişkili kurulmuştur. Uluslararası Muhasebe Standartları(UMS) ile Türkiye Muhasebe Standartları(TMS) ve uluslararası denetim standartları uyumlu Türkiye denetim standartları oluşturma amacıyla Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında 660 sayılı KHK ile kurulmasıyla, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) lav edilerek tüm görevleri Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’na (KGMDSK) geçmiştir.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu’nun (TMSK) görevi; IASB ‘nın (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) ve yapılan telif anlaşmaları kapsamında Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını-IFRS Türkçeye çevirerek uyarlamaktı, artık mevcut standartlar ve yenilerinin yayımı, bağımsız denetim alanındaki diğer görevler ‘‘KGMDSK’’ na geçmiştir. (TMS/IFRS ve yorumlar Kurum tarafından belirlenen standart ve düzenlemeler 3’üncü fıkra ile KGMDSK’ya verilmiştir.)

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 88’inci Geçici Maddesi 1 ‘nci ile 6’ıncı maddesine göre Kamu Gözetim Kurulu tarafından belirlenen TMS/IFRS değişik işletme büyüklükleri ve sınırları kurumca, ayrı ayrı düzenlenecek , TMS’larını uygulayacak veya muaf tutulacak şirketleri belirleme yetkisi KGK’nundur. (13/1/2011 tarih ve 6102 sayılı TTK. ve 26/9/2011 tarih 660 sayılı KHK’nin 9’uncu, 26’ncı mad. geç.mad.1’nci) Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu ayrıca ;

1)Ekli listedeki kurum, kuruluş ve işletmelerin 1/1/2014 sonrası hesap dönemlerinde münferit ve konsolide finansal tablo uygulamalarında TMS uygulanmasına, (Genellikle 6/12/2012 tarih ve 6362 sayılı SPK’na tabi işletmeler)

2)Ekli listede yer almayan kurum, kuruluş, işletmeler isteğe bağlı TMS 'ları uygulanmasına, (5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre BDDK. denetimine tabi banka, finansal kiralama, faktoring ve diğerleri..)

3>Listede yer almayanların gerekli düzenlemeler yapıncaya kadar yürürlükteki mevzuatlarının devamına, KGMDSK'nu yetkilendirilmiştir.

T M S 17 Kiralama İşlemleri ise Özet olarak aşağıda ifade edilmektedir.

Türkiye Muhasebe Standartlarında ‘TMS 17 Kiralama İşlemleri’ standardında finansal kiralama ile ilgili kiracı ve kiraya veren tarafından uygulanması gereken muhasebe politikaları ve bu politikalara ilişkin açıklamalar yer almıştır. Kısaca belirtmek gerekirse aşağıda yer alanlar hariç olmak üzere her çeşit kiralama işlemlerinin muhasebeleştirme işlemlerinde zorunludur.

Maden, petrol, doğalgaz, sinema filmleri, patent telif hakkı, video gibi, ancak bu sayılan varlıkların ölçülmesinde de kullanılmaz TMS 40'a göre Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller, Faaliyet kiralaması kapsamındaki gayrimenkuller, Kiracılar ve Kiraya verenler tarafından elde tutulan tarımsal faaliyet kapsamındaki canlı varlıklar(TMS 41) Bu standart sözleşme konusu varlığın kullanım hakkını aktarmadığı hizmet sözleşmelerinde uygulanmamaktadır.

Standartın finansal kiralama tanımına göre ‘bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve yararların devredildiği sözleşmedir. Sözleşme süresi sonunda mülkiyet devredilebilir veya devredilmeyebilir’ denilmektedir.

Bir kiralamanın finansal kiralama mı faaliyet kiralaması olduğunun tespitinde, sözleşmenin şeklinden ziyade işlemin özü esas alınır. Aşağıda belirtilen hususların varlığı halinde kiralama işlemi finansal kiralama olarak kabul edilir.

1-Kiralama sözleşmesine göre kiralanmış varlığın kira süresi sonu yada daha önce kiracıya geçişinin öngörülmesi, kiralama süresi ise sözleşmede belirlenerek iptal edilemeyen kiralama süresidir. Kiracıya bedelli veya bedelsiz süre uzatma hakkı tanınmış, kiracının bu hakkı kullanacağı neredeyse kesin ise bu süre kiralama süresi içinde değerlendirilir.

2-Kiracıya kiralanmış varlıkla ilgili opsiyon oluşması beklenen gerçek değerinden daha düşük bir bedelle satın alma opsiyonu verilmesi nedeniyle, kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibarıyla kiracı tarafından bu opsiyonun kullanılmasının beklenmesi kira başlangıcı kiralama olduğu varlığı kullanma hakkını kazandığı tarihtir. Söz konusu tarih ilk kez muhasebeleştirme tarihini, gerçek değer istekliler arasındaki tutardır.

3-Mülkiyet kiracıya geçmiyecek ise bile ekonomik ömrün büyük bir bölümünü kapsama, yararlı ekonomik ömür ise bir varlığın ekonomik olarak kullanılacağı tahmin edile süre veya daha fazla kullanıcı tarafından beklenen üretim sayısı veya üretim birimi olarak tanımlanmıştır.

4-Kira sözleşmesi başlangıcında asgari kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin en az kiralanan varlığın gerçeğe uygun değerine eşit olması şeklinde tanımlanmıştır.

5-Kiralanan varlıkta değişiklik yapılmadığı sürece kiracı tarafından kullanılacak yapıda olması şeklinde tanımlanmıştır.

6-Kiracının feshinde kiraya verenin fesih işleminden zararının kiracı tarafından karşılanması şeklinde tanımlanmıştır.

7-Kalıntı değer gerçeğe uygun değer değişimlerinden kaynaklı kazanç veya kayıpların kiracıya ait olması şeklinde tanımlanmıştır.

8-Kiracının piyasa fiyatının çok altında bir bedelle bir dönem daha kiralamayı sürdürmesi öngörülmüştür.

9-Arazi ve bina unsurunu birlikte içeren kiralamalarda finansal kiralama mı faaliyet kiralaması mı yukarıdaki kriterlere göre yararlı ömür belirlenerek sınıflandırma ve muhasebeleştirilmesi amacıyla asgari kira ödemeleri gerçeğe uygun değerleri gerçeğe uygun muhasebeleştirme binanın ekonomik ömrü yararlı ömür olarak tanımlanır.

Muhasebeleştirme ve ölçümlemeye ilişkin bir çok tanımlama muhasebe standardında açıklanmış olup, "Kiracı açısından kira süresinin başlangıcında gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı üzerinden bilançolarında varlık ve borç olarak muhasebeleştirildiğini" belirtelim. Kiraya veren açısından ise "finansal kiralamaya konu edilmiş varlıkları finansal durum tablolarına yansıtıklarını ve net kiralama yatırımı tutarına eşit tutarda bir alacak olarak bilançolarında gösterdiklerini belirtelim. Finansal kiralamalarda sonraki ölçümler ise kiracı açısından finansman giderler ve yükümlülüklerde azalma, kiralayan olarak ise finansal kiralamaya konu varlığın net yatırımındaki sabit bir dönemsel getiri oranını yansıtan bir esasa göre muhasebeleştirilir. Standartta yine kiralama ile ilgili tanımlar;

Faaliyet Kiralaması şöyle tanımlanmıştır. Kiraya verenler faaliyet kiralamasına konu varlıkları niteliğine göre finansal durum tablolarında gösterirler. Faaliyet kiralamasından kaynaklanan kira geliri, kiraya konu varlıktan elde edilen faydadaki azalmanın zamanlamasını daha iyi yansıtan, başka bir sistematik yöntem var olmadıkça doğrusal yöntem uygulanmak suretiyle gelir olarak muhasebeleştirilir.

Satış ve geri kiralama işlemlerinin tanımı ise şöyledir. Bir satış ve geri kiralama işlemi bir varlığın satışını ve yine aynı varlığın geri kiralanmasını içerir. Kira ödemeleri ve satış fiyatı genellikle birbirlerine bağlıdır. Muhasebeleştirme yöntemi kiralama işleminin çeşidine bağlıdır.

İşlemin bir faaliyet kiralaması ile sonuçlanmasında işlemin gerçeğe uygun değerden gerçekleştiğinin açık olmasında her türlü kar ve zarar hemen muhasebeleştirilir.

3.1.4. Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu (BDDK) standardı

2005 yılından itibaren Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile finansal kiralama kuruluşlarını da denetleme yetkisini almış bu tarihlerde AB üyelik çalışmaları ve buna uygun mevzuat düzenlemeleri hız kazanmıştır. Bu nedenle BDDK. da Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) etkisinde Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına (TFRS) uyum için düzenlemelere başlamıştır . BDDK., Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu olması için çalışmalar yapmış, yine Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'na (TMSK) ilişkin bazı düzenlemelerin dışında, 21.11.2012 tarih ve 6361 sayılı Kanunla kabul edilen Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu ile paralel yeniden bazı düzenlemeleri yapmıştır.

16/1/2005 tarih ve 25702 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun 1 sıra Nolu Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkındaki Tebliğ Hükümlerine göre faaliyetlerin muhasebeleştirilmesi esastır.

Ayrıca finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri de TMSK'nun lavedilerek görevlerin KGMSK'na geçmesi ile TMS ve TFRS düzenlemeleri ve TMS-17 Kiralama İşlemlerine İlişkin Standartları dikkate alma durumundadır. (Sözkonusu TFRS, TMS ve Yorumların TMSK'ca çıkarılan yürürlükte olanlar dahil)

Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu 13.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6361 sayılı FFFK. hemen arkasından, 24/12/2013 tarih ve 28861 sayılı Resmi Gazete'de "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri'nin Muhasebe Uygulamaları İle Finansal Tabloları Hakkında Yönetmelik" yayımlamıştır : Birinci Bölüm Amaç Kapsam Dayanak ve Tanımlar, İkinci Bölüm Muhasebe Uygulamaları, Üçüncü Bölüm Karşılık Uygulamaları, Dördüncü Bölüm Yürürlük ve Yürütme' dir.

BDDK'ca 24/12/2013 tarih ve 28861 sayılı Resmi Gazete'de ‘‘Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tek Dzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ’’ yayımlanmıştır : Birinci Bölüm Amaç Kapsam Dayanak ve Tanımlar (TMS ve TFRS ile ek yorumlar), İkinci Bölüm Tek Dzen Hesap Planı, Üçüncü Bölüm Tek Dzen Hesap Planı İzahnamesi , Dördüncü Bölüm Çeşitli ve Son Hükümler'dir.

Yukarıdaki 24.12.2013 tarihli Tebliğin yürürlüğe girmesi ile 17.05.2007 tarih ve 26525 sayılı R.G. yayımlanan Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri'ne Uygulanacak Tek Dzen Hesap Planı İzahnamesi İle Kamuya Açıklanacak Finansal Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkındaki Tebliğ, 20/07/2007 tarih ve 26588 sayılı R.G. de yayımlanan Alacaklar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, yürürlükten kalkmıştır.

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükümündeki Kararname (02.11.2011) R.G. de yayımlanmasından sonra 6102 sayılı TTK. ve KGMSK'ca TFRS ve TMS bağılı çıkarılan yorum ve uygulamalara BDDK.ca esas alınarak atıf yapılmaya başlanmıştır.

3.1.5. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK.) standartları

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 6/12/2012 tarih ve 6362 sayılı Kanunla değişmiştir. Daha önce belirttiğimiz gibi mülga Sermaye Piyasası Kanunu gereğince kamunun aydınlatılmasına yönelik kararlar alma bilanço, gelir tablosu, yıllık raporlar, denetim raporları, diğer raporlar hakkında standartlar tespit etmek ve bunları tebliğlerle duyurmak yetkisine sahiptir.’’ Sermaye Piyasası Kurulu bu yetkisine dayanarak birçok tebliğ ve yönetmelik yayınlamıştır ‘‘(Erol, Yıldırım ve Toroslu, 2011, s. 302). Bazıları iptal edilerek, kaldırılmıştır.

Sermaye Piyasası Kurulu mülga 2499 sayılı kanunla birçok tebliğ ve yönetmelik yayınlamakla birlikte yeni 6362 sayılı Kanunla da UFRS (Uluslararası Finansal Raporlama Sistemi) ile uyumlu tebliğ ve yönetmelik çıkarmaktadır, özellikle hisseleri Sermaye Piyasalarında işlem görenler SPK Tebliğleri'ne göre işlem yapmaktadır.

KGMSK (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu) ise 20 Mayıs 2013 tarihinde finansal tabloların yeknesak olmasını sağlamak ve denetimini kolaylaştırmak amacıyla ‘‘Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi’’ yayınlamıştır. Aynı şekilde Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) da 7 Haziran 2013 tarihinde

bu rehberle uyumlu yeni mali tablo formatları yayınlamıştır (Seri II, 14.1 Nolu Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği).

Ancak KGMSK'nun görevi sadece şimdilik sadece TMS/TFRS ve yorum mevzuatı çıkarmaktır. Ayrıca BDDK ve SPK özellikle AB. ye uyum amaçlı ilk çalışmaları başlatmış olup, kendi alanlarıyla ilgili bu konularda münferiden ve birlikte mevzuat düzenlemeleri yapmaya özellikle SPK'nın bağımsız denetim yetkisinin oldukça geniş olduğunu belirtelim.

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre Sermaye Piyasası Kurulu denetimine tabi kuruluşlar ve sermaye piyasalarında işlem gören kuruluşlar, farklı düzenlemeye ek ilave ayrıntılı rapor vermeye kamuya açıklamasına tabi olabilmektedirler.

3.2. Finansal Kiralamaya İlişkin Tek Düzen Hesap Planları ve Muhasebesi

T.C.Maliye Bakanlığı 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği ile finansal kiralama işlemleri bazı muhasebe hesaplarına kısıtlı olarak yer verilmiştir. Daha sonra 31.07.2003 tarih ve 25185 sayılı Resmi Gazete'de 11 sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği yayımlanmıştır. Uluslararası muhasebe standartlarına uyum sağlanarak, kanundaki hukuki tanımlar yerine hak alacak ve borçların değerlemesine, muhasebe ilkelerinden özün önceliği, dönemsellik, sorumluluk ilkelerine yer verilmiştir.

3.3. Türkiye Muhasebe Standartlarında Finansal Kiralama Muhasebesi

Türkiye Muhasebe Standartları tanımlarına çalışmamızın bu bölümünde daha önce ayrıntısı ile değinilmiştir. Kiralayanın finansal kiralama kayıtları, kiracının muhasebe kayıtları ve diğer muhasebe işlemleri şu şekilde ifade edilebilir.

3.3.1. Kiralayanın muhasebe kayıtları

Türkiye Muhasebe Standartları (TMS 17) 'na göre kiraya verenin finansal kiralama işlemleri Türk Vergi Mevzuatı ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

3.3.2. Kiracının muhasebe kayıtları

Kiracının TMS 17'ye göre yapacağı kayıtlar Vergi Usul Kanunu'ndaki kayıtlarla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Fark finansal kiralama konu varlık 'VUK'na göre 26 grubunda 260 (Haklar) gösterilirken TMS 17'ye göre 25 grubunda ilgili bir hesap da örneğin, finansal kiralama konusu varlık makine haklar hesabı yerine 253 Tesis Makine Cihazlar Hesabında izlenecek ve onun amortisman rejimine tabii olacaktır'' (Akdoğan vd., 2011, s. 130).

Vergi Usul Kanunda yapılan değişikliklerle yapılması gereken muhasebe kayıtları 11 Sıra Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde ve bağımsız denetime tabi olan şirketler yönünden yapılacak muhasebe kayıtları da TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardına göre olacaktır.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu (TMSK) lağvedilmesiyle, sonrasında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu denetimine tabi banka, FFFK. tabi şirketler, varlık yönetim şirketler vb, TTK. ve kendi mevzuatına göre konsolide ve münferit tablo hazırlanmasında, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları (KGMDS) ‘‘Türkiye Muhasebe Standartları (TMS)’’ nı esas alacaklardır.

Bağımsız denetime tabi olma bakımından hem TMS 17 Kiralama İşlemleri standardına uymak gerekirken, vergi kanunları düzenlemeleri bakımından 4842 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu’na eklenen mükerrer 290’ıncı maddesi ile 11 Sıra Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ve değişikliklerine göre finansal kiralama işlemleri muhasebeleştirme kiralayan ve kiracılar yönünden zaruridir.

Tezimizin sonundaki Ekler bölümünde; Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 17 ve Vergi Usul Kanunu vergi mevzuatımıza göre finansal kiralama işlemlerinin muhasebe kayıtlarına ilişkin örnek muhasebe işlemlerine detaylı olarak yer verilmiştir (Ek.4.).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE'DE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ VE VERGİSEL YÖNLERİ

4.1. 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu Döneminde Finansal Kiralamaya İlişkin Vergisel Düzenlemeler

Türkiye’de finansal kiralama işlemlerine ilişkin bazı hükümler Vergi Usul Kanunu, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Özel Tüketim Vergisi Kanunu, Gümrük Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu gibi başlıca vergi kanunlarda yer almıştır.

Ülkemizde ilk olarak 28.06.1985 tarih ve 18795 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve yürürlüğe giren 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’nda, finansal kiralama işlemlerinin yalnızca hukuki tanımlamalarına yer verilmiştir. Bu kanunun vergi ve muhasebe yönlerinden yetersizlikler içermesinden dolayı Maliye Bakanlığı mevzuatta eksiklikleri görerek gerek vergilendirilmesi gerekse muhasebe işlemlerinin yeknesaklığını teminen düzenlemeler yapmıştır.

3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanun’un ‘‘finansal kiralamaya konu olan varlıkların değerlemesi ve muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak hiç bir açıklamada bulunmaması, bu Kanunun en büyük eksiği olarak görülmekteydi’’ (Akdoğan vd., 2011, s. 84). Bu nedenle o dönemde ilk önce Vergi Usul Kanunu’nda değişiklik yapılmış, 319 Seri Nolu Genel Tebliğ, 11 Seri Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği yayınlanmıştır.

4842 Sayılı Kanunla Vergi Usul Kanununda yapılan değişiklik öncesine kadar uygulamada finansal kiralama ödemeleri kiracı ve kiralayan bakımından gider ve gelir olarak dikkate alınıp adi kira, faaliyet kiralaması gibi nazara alınmakta muhasebeleştirilip değerlemeye tabi tutulmaktaydı. Ancak 24.04.2003 tarih ve 25088 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4842 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 25. maddesiyle 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’na mükerrer 290. Maddesiyle ‘‘Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme’’ başlıklı mükerrer 290 ıncı madde eklenmiştir.

Buna göre ‘‘VUK’na eklenen mükerrer 290’ıncı madde ile finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme esasları ve gelir/gider kaydı ile ilgili hususlar düzenlenmiş, finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde uluslararası standartlara uyum

sağlanmıştır “(Cömert, 2004, s. 1). Söz konusu düzenlemelerle 319 Seri Nolu Genel Tebliğ ve 11 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği de yayımlanmıştır.

4842 sayılı Kanun’un çıkartılması ile finansal kiralama işlemlerinin uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu hale getirilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. 4842 sayılı Kanun 01.07.2003 tarihinden sonra yapılacak finansal kiralama işlemleri için yürürlüğe girmiştir.

”İşlemlerden doğan hak, alacak ve borçların değerlemesine ilişkin muhasebe temel ilkelerinden özün önceliği, dönemsellik ve sosyal sorumluluk ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur”(Akdoğan vd., 2011, s. 85).

4.1.1. Vergi Usul Kanunu’nda yapılan değişikliğe ilişkin 319 Sıra Nolu Tebliğ açıklaması

01 Temmuz 2003 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 319 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile Maliye Bakanlığı finansal kiralamaya ilişkin usul ve esasları belirlemiştir.

319 Sıra Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği aşağıdaki durumlardan birinin varlığı durumunda kiralama işlemini finansal kiralama olarak kabul etmiştir. Bu tebliğ ile finansal kiralama tanımlar, değerlendirme ve amortisman uygulaması, katma değer vergisi ve teşviklerden yararlanma esasları açıklanmıştır. “VUK’nu ilgilendiren bu hususlar” 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanun zamanında uygulamaya konulduğundan çalışmamızın bu bölümünde genel esasları ile ele alınmıştır.

- 1- 319 Sıra Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile VUK.Mük.290. md. finansal kiralamayı ”Kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın, bir iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan bütün riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralamalardır” şeklinde tanımlanana kadar daha önce hukuki bir tanımı yapılmamıştır. Buna göre finansal kiralamanın varlığı hali;
 - a) İktisadi kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesidir.
 - b) Kiracıya kira süresi sonunda iktisadi kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınmaktadır.
 - c) Kiralama süresinin iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün % 80’inden daha büyük bir bölümünü kapsamaması durumunda ekonomik ömür bir iktisadi kıymetin ekonomik olarak kullanılabileceği ya da belli üretimin elde edilebileceği tahmin edilen dönemdir. Örneğin iktisadi kıymetin ömrü 10 yıl,

kiralama süresi 9 yıl ise kiralama süresi ekonomik ömrün % 80'inden fazla ise bu kiralama finansal kiralama olacaktır. Kiracı iktisadi kıymet ekonomik ömrünün büyük bir kısmını, % 80 veya daha fazla kullanma hakkına ve ekonomik faydanın önemli bir kısmı ile risklerine de maruz kalmaktadır. İktisadi kıymetlerin ekonomik ömrünün hesabında oransal olarak ilk yılların, son yıllarına göre daha fazla ekonomik fayda sağlayacağı öngörülür.

- d) Sözleşmeye göre kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının iktisadi kıymetin rayiç bedelinin % 90'ından büyük bir değeri oluşturması gerekmektedir. Örneğin kiralama başlangıcında iktisadi kıymetin rayiç bedeli 50 milyar lira ve kira ödemelerinin bugünkü değer toplamı 47 milyar lira ise bu bir finansal kiralama değildir. Çünkü, 47 milyar lira 50 milyar liranın % 90'ı 45 milyar liradan daha büyüktür.
- 2- 319 Sıra Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde 4842 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu'nda yapılan düzenlemede 3226 sayılı kanuna bir atıfta bulunulmamıştır. Dolayısıyla Finansal Kiralama Kanunu kapsamındaki bir finansal kiralama işlemi, yapılacak incelemesinde kiralama işleminin bu madde hükümleri gereğince finansal kiralama olarak kabul edilmemesini gerektirmesi halinde, vergi uygulamaları açısından finansal kiralama olarak kabul edilmeyecek ya da tam tersi durumda, Finansal Kiralama Kanunu kapsamında yapılmayan bir kiralama işleminin yapılacak inceleme sonucunda bu madde hükümleri göre finansal kiralama şartlarını sağladığının anlaşılması halinde, vergi uygulamaları açısından finansal kiralama kabul edilecektir. Böylece ortaya çıkan FKK. ile Vergi Usul Kanunu finansal kiralama tanım farklılıkları ise Vergi Usul Kanunu ile giderilmeye çalışılmıştır.
- 3- 319 Sıra Nolu Tebliğ'in bu maddesinde ise arsa ve binaların kira sözleşmelerinde, kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devri öngörülmüş, kira süresi sonunda kiralanan gayrimenkulü düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınmışsa, finansal kiralama olarak kabul edilecektir.
- 4- Bu Genel Tebliğde doğal kaynakların araştırılması ve kullanılmasına yönelik kiralama sözleşmeleri ile sinema filmleri, video kayıtları, patentler, kopyalama hakları gibi kıymetlerle ilgili lisans sözleşmeleri VUK Mükerrer 290'ncı madde kapsamında değerlendirilemez.

5- Tebliğ açıklamaların finansal Kiralama kira ödemelerini sözleşmeyle şöyle tanımlamıştır, kiralama süresi boyunca yapılması gereken kira ödemeleridir. Kiracının kiralama süresi başlangıcında kiralayana ödediği ve kendisine geri dönüşü olmayacak depozito veya peşin ödenmiş kira bedelleri kira ödemeleri kapsamındadır.

Kira süresi sonunda iktisadi kıymetin kalan değerine ilişkin bir taahhüt olması düşük bir bedelle bu satın alma hakkının kullanılması durumunda ödenmesi gereken bedel de kira ödemeleri kapsamında değerlendirilmektedir.

6- 319 sıra Nolu Tebliğ ile Kira Ödemelerinin Bugünkü Değeri, kira ödemelerinin, sözleşme tarihinde, kiralamada kullanılan faiz oranı dikkate alınarak hesaplanan bugünkü değerlerinin toplamı şeklinde ifade edilmiştir. Kiralamada kullanılan faiz oranının tespit mümkün değilse, yine kiracının aynı iktisadi kıymeti satın almak için aynı vade de alması gereken bir borç için katlanacağı faiz oranı kullanılmalıdır şeklinde ifade edilmektedir.

7- Anılan Tebliğ ile Kiralamada Kullanılan Faiz Oranı, kira ödemeleri ile garanti edilmemiş kalan değer toplamının bugünkü değerini, kiralamaya konu iktisadi kıymetin rayiç bedeline eşitliyen iskonto oranı şeklinde tanımlanmıştır.

8- 319 Sıra Nolu Tebliğde İktisadi Kıymetin Rayiç Bedeli ise Bir iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım değeridir. Yani fiyatlar konusunda bilgili, birbirinden bağımsız, gerçek alıcı ve satıcının karşılıklı pazar ortamında oluşturdukları bedeldir. Rayiç bedel sözleşmenin başında belirlenerek kıymet maliyet bedeli ile başlangıç rayiç bedeli arasında fark olmaması öngörülmektedir.

9- Anılan Tebliğ ile Kalan Değer, kiralanan iktisadi kıymetin kiralama süresi sonunda tahmin edilen rayiç bedelidir. Kalan değer iktisadi kıymetin maliyet bedeli ile kira süresi sonunda alabileceği rayiç değer arasında bağ kurarak tahmin edilebilmekte, benzerlere ilişkin tecrübe ve fiyatlar kabul edilebilir.

10- Tebliğ'de öngörülen kiralama süresi, kiralama sözleşmesinde belirtilen iptal edilemez süre olup kiracıya sözleşmeyi uzatma hakkı tanınmış ve bu hakkı kullanması kesine yakın olduğunda bu ilave sürede kira süresi içinde kabul edilir. Aynı şekilde süre uzatımında kiranın rayiç bedele oranla düşük olması ve kiralamanın yenilenmesinde kiracının cezai şartı aynı süre içinde değerlendirilir şeklinde belirtilmiştir.

11- Anılan Tebliğ ile kiralamanın başlangıcı ise sözleşmenin yapıldığı tarih veya taraflardan birinin sözleşme maddeleriyle önemli yükümlülük ve taahhütlere girdiği tarihlerden erken olanıdır. Örnek kiralaayanın sözleşme yapılmadan kira konusu kıymeti kullanım amacıyla hazır hale getirme çalışmalarına başlaması halinde, kiralama başlangıcı sonraki sözleşme tarihi değil hazır hale getirmeye başlama tarihi şeklinde açıklanmıştır.

4.1.2. VUK. nda finansal kiralamaya ilişkin 319 Sıra Nolu Tebliğ, değerlendirme, amortisman işlemleri

319 Sıra Nolu V.U.K. Genel Tebliği'ne göre ise finansal kiralamaya konu kıymet ile sözleşme hak, borç ve alacakların değerlemesi ve amortisman uygulamasına ilişkin esaslar düzenlenmiş olup, kiralama işlemleri başından sonuna kadar kiralaayanın ve kiracının yapacağı işlemler özetle şu şekilde ifade edilmiştir.

Kiralaayanın yapacağı işlemler, kiracı tarafından yapılacak kira ödemelerinin anapara ve faizi kapsayan toplam alacak tutar bilançonun aktifinde gösterilecektir. Aktifleştirilen tutar ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark ise gelecek dönemlere ait faiz geliri olarak pasifleştirilecektir.

Kiralama konuya varlık, bu varlığın net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutar ile değerlendirilecektir. İktisadi varlığın net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutarın sıfır veya negatif olması durumunda ise, iktisadi varlık iz bedeliyle değerlendirilerek aradaki fark iktisadi varlığın elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar gibi işleme tutularak, gelir kaydedileceği ifade edilmektedir.

İktisadi varlık net bilanço aktif değeri ile kira ödemelerinin bugünkü değeri birbirine eşit olduğundan, kiralaayan finansal kiralama şirketi iktisadi varlığı iz bedelle gösterecektir. İktisadi kıymetin net bilanço değerinden, kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu oluşan tutarın pozitif olması durumunda, pozitif fark finansal kiralama şirketi tarafından amortismanına tabi tutulacaktır. Aktifleştirilen tutarların reeskonta tabi tutulamayacağı öngörülmektedir.

Kiralaayanın finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin alım satımını veya üretimini yapması halinde iktisadi kıymetin net aktif değeri olarak rayiç bedel dikkate alınır. Rayiç bedelle maliyet bedeli arasındaki fark kar ve zarar olarak işleme tabi tutulur. Kiralaayanın gelecek döneme ait faiz gelirleri, iktisadi kıymet sözleşme

tarihindeki rayiç bedelinden, her dönem anapara geri ödemelerinin düşülmesinden sonra kalan tutara dönemsel faiz oranı uygulamak suretiyle hesaplanır.

Kiracının yapacağı işlemler ise finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı ve sözleşmeden doğan borç, kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilecektir. Finansal kiralama konusu iktisadi kıymet, kullanma hakkı olarak aktife alınacak karşılığında ise kiralayana olan borç pasife kaydedilecektir.

Kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı, Vergi Usul Kanunu ve ilgili genel tebliğlerde kiralama konusu iktisadi kıymet için belirlenmiş usul ve esaslar çerçevesinde amortisman ve kanunun Mükerrer 298. Maddesi uyarınca da yeniden değerlemeye tabi tutulacaktır. Yani kullanım hakkı, Vergi Usul Kanunu ve ilgili genel tebliğlerinde bu iktisadi kıymet için tespit edilmiş amortisman sürelerinde amorti edilecektir. Sözleşmenin feshi durumunda kalan dönemler için iktisadi kıymetler ilgili olarak amortisman ayrılma ve yeniden değerlendirme işlemleri yapılmayacağı öngörülmüştür.

Finansal kiralama sözleşmesine göre kira ödemeleri, borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılacak, bu ayrıştırma işlemi her bir dönem sonunda kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde, Kiralayan açısından yorumu yapılan''her bir dönem sonu ifadesi'' kiracı açısından da sözleşmede belirtilen kira ödeme tarihi şeklinde ifade edilmiştir.

Finansal kiralama borçlarının V.U.K. kapsamında reeskonta tabi tutulması mümkün değildir. Kiralayana ödenen finansal kiralama bedellerinin faiz kısmı finansman gider kısıtlamasına tabidir.

01.07.2003 tarihinden önce yapılan işlemlerde kiralayanlar sabit kıymetler için amortisman ve yeniden değerlemeye devam edecek, kiracılarda fatura bedelini gider kaydetmeye devam edecek, yukarıdaki işlemlerin, bu tarihten sonra yapılması doğaldır.

4.1.3. VUK.Mük.290.md. 319 nolu Tebliği ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu karşılaştırması

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu zamanında finansal kiralama işlemleri adi kiralama gibi kabul edilerek muhasebeleştirilmiştir. Kiralayan tarafından kira faturaları tutarları gelir, kiracı tarafından gider kaydedilmiştir. İktisadi varlık kiralayan aktifinde yer aldığından amortisman tabi tutularak hızlandırılmış amortisman gibi vergisel imkanlardan kiralayan yararlanmıştır.

01.07.2003 tarihinden sonra finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesinin uluslararası muhasebe standartlarına uygun hale getirilmesi amacıyla 4842 Sayılı Kanunun 25. maddesiyle Vergi Usul Kanunu'nda değişiklik yapılmış, finansal kiralama sözleşmelerindeki kiracı ve kiralayan yönünden değerlendirme ve muhasebeleştirme işlemleri aşağıda belirtilen şekilde gerçekleştirilmiştir.

“Daha önce 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nda finansal kiralama işlemlerinin kiralayan ve kiracı tarafından nasıl değerlendirileceği, muhasebeleştirileceğine ilişkin net açıklamalar bulunmamaktadır. VUK. Mük.290.mad.ve VUK 319 Sıra Nolu Genel Tebliğ'le sözkonusu kanunun eksikliği giderilerek finansal kiralama sürecinde kiracı ve kiralayanın finansal kiralama sözleşmesinin nasıl değerlemeye tabi tutacağı ve amortisman işlemlerinin nasıl olacağı açık bir şekilde belirtilmiştir” (Akdoğan vd., 2011, s. 92).

Aşağıda gösterilen bir çalışmaya göre 3226 sayılı FKK. ve 319 Sıra Nolu VUK Tebliği karşılaştırmalı olarak verilmiştir (Bkz. Tablo 4.1.).

“3226 Sayılı Kanun ile VUK . Mükerrer 290. ve VUK 319 Sıra Nolu Tebliğ'deki düzenlemeler arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktadır” (Atakan, ve Gökbulut, 2006, s.70).

Tablo 4.1. Finansal Kiralamaya İlişkin Eski ve Yeni Düzenlemelerin Karşılaştırılması

Konu	3226 Sayılı Kanun		VUK Mükerrer 290.ve VUK 319 Sıra Nolu Tebliği	
	Kiracı	Kiralayan	Kiracı	Kiralayan
Sabit Kıymet Aktifleştirilmesi	Aktifleştiremez	Aktifleştirir	Kullanım Hakkı Olarak Aktife Kaydeder	Aktifte İz Bedeli İle İzler
Amortisman	Ayıramaz	Ayırır	Ayırır	Ayıramaz
Yeniden Değerleme	Yapamaz	Yapar	Yapar	Yapamaz
Yatırım İndirimi	Yararlanamaz	Yararlanır	Yararlanamaz	Yararlanır
Gider Kaydı	Kira Fatura Bedelinin Tümü	İktisadi Kıymetin Bedeli(Amortisman Yoluyla)	Amortisman ve Faiz Gideri	Yapamaz
Gelir Kaydı	Yapamaz	Fatura Bedelinin Tümü	Yapamaz	Kira Faturasında Gösterilen Faiz Tutarı

Kaynak :Tülin Atakan, R.İlker Gökbulut, “Türkiye’de Yapılan Finansal Kiralama İşlemlerine İlişkin Eski ve Yeni Düzenlemelerin Muhasebe Açısından Karşılaştırmalı İncelenmesi ve Uygulamaya Yönelik Örneklenmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 78 Kasım-Aralık 2006, s.61.

Öte yandan Vergi mevzuatında Vergi Usul Kanunu'nda yapılan değişiklik ile yukarıdaki 319 Sıra Nolu Vergi Usul Kanunu Tebliği yanında finansal kiralama işlemlerinin 17 Nolu Uluslararası Muhasebe Standardı'nın ilkeleri gözetilerek 11 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği çıkartılmıştır.

Vergi mevzuatında yapılan sözkonusu değişiklikler, finansal kiralama işlemlerinin Tek Düzen Hesap Planı'ndaki hesaplarla muhasebeleştirilmesine olanak vermediğinden bu Genel Tebliğ ile Tek Düzen Hesap Planı'na yeni hesaplar ilave edilmiş ve bazı mevcut hesaplara ilave açıklamalar getirilmiştir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından 17 Mayıs 2007 tarihinde 26525 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 'Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerine Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi ile Kamuya Açıklanacak Tabloların Biçim ve İçeriğine İlişkin Tebliğ'' ile hesap ad ve kodlarına ilişkin önemli açıklamalar getirilmiştir.

6361 sayılı FFFK.'nun yayımından sonra ise BDDK tarafından 24/12/2013 tarihinde yayımlanan 'Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ'' yine (aynı tarihte 28861 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Muhasebe Uygulamaları ile Finansal Tabloları Hakkında Yönetmelikle bağlı) hesap planı kodları ve muhasebe hesaplar ile ilgili önemli ve çok geniş açıklamalar (07/02/2014 ilave değişiklikleri ile) getirilmiştir.

4.1.4. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nda vergi, resim, harç, gümrük vergileri, teşvik, hükümleri

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'na göre taşınır ve taşınmaz mallar finansal kiralamaya konu olmaktadır. Bu kanunda her türlü yatırım malı, taşınmaz hatta tüketim malları finansal kiralamaya konu olabilmekteydi. Finansal kiralama bedeli taraflarca serbestçe belirlenebilmekte Türk Lirası ve TC. Merkez Bankası tarafından alım satımı yapılan dövizler olabilmekte, ancak yurtdışından yapılacak kiralamalarda yıllık kiralama bedelinin yirmibeşbin Amerikan Dolarından az olamayacağı öngörülmüştür.

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu (FKK) Beşinci Bölüm, alt başlığı "Teşvik ve Vergiye Dair" Hükümler içermektedir.

Teşvik hükümlerini düzenleyen Kanununun 28. maddesiyle, Teşvik belgesine bağlanmış bulunan yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan, kiracının teşvik belgesinde belirtilen ve satın alma halinde onun tarafından kullanılmasına hak kazanılan teşviklerden Devlet Planlama Teşkilatı'nca teşvik mevzuatına göre belirlenecek esaslar çerçevesinde yararlanır. Sözleşme süresi içinde teşvik mevzuatı uyarınca kazanılmış haklar saklıdır. "Genel olarak yatırım teşvik mevzuatı ile amaç kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler ulaşmak, bölgesel dengesizlikleri gidermek, sermayenin tabana

yayılması, istihdam yaratmak, katma değeri yüksek ileri teknolojiler kullanmak ve uluslararası rekabet gücünü sağlamak için teşvik yönlendirilmesi desteklenmesi olarak tanımlanır’’ hükmü bulunmaktaydı.

Devletçe sağlanacak destek unsurları, Gümrük Vergisi İstisnası, Yatırım İndirimi, Katma Değer Vergisi İstisnası, Vergi Resim ve Harç İstisnası, Enerji Desteği, Arsa tahsisi, Fondan Kredi Tahsisi ve Hazine Müsteşarlığı’na belirlenecek diğer teşvik unsurları olabilecektir.

Finansal Kiralama ve Yatırım Teşvikleri; Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Kararları ve Fonu Kararları Tebliğleri ile Teşvik Belgesi konusu finansal kiralama işlemleri dikkate alınacak olup 01.07.2003 tarihinden önceki dönemde kiracının teşvik belgesinin kiralayana devri ve yatırımların tamamlama vizesi işlemlerinin mahallinde ekspertiz işlemi yapılmadan Hazine Müsteşarlığı’na (1983 yılından 1994 yılına kadar Hazine, 1994 yılından sonra Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı olarak ikiye ayrılmış) 2011 Haziran ayından bu yana Ekonomi Bakanlığı’na ibrazına ilişkin belge ve bilgilerle yapılmaktadır.

Finansal Kiralama işlemlerinde yatırım indirimi uygulamaları T.C. Maliye Bakanlığı’na yayınlanan Gelir Vergisi Genel Tebliğleri ile düzenlenmiştir.

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’nun 29. maddesi Gümrüğe Dair Hükümler başlığında,yabancı şirket ile kiracı arasında akdedilen sözleşmeye göre getirilen mallara, gümrük vergileri bakımından aşağıdaki hükümler uygulanacağını hükme bağlamaktaydı.

a) Satın alma hakkı bulunmayan sözleşmeye dayanarak veya bu hak bulunsa dahi teşvik belgesinde gümrük muafiyetinden yararlanması öngörülmemiş malların Türkiye’ye girişinde, gümrük mevzuatının süre kısıtlaması hariç, sözleşme süresine bağlı olarak geçici muafiyete dair hükümler uygulanır.Türkiye’ye girecek mallar için ileride doğacak vergiler için teminat alınır. Sözleşme süresi sonunda kesin ithalatın yapılmaması, finansal kiralama mallarının kiralayana iade ile yurtdışına çıkarıldığında, daha önceki teminata bağlama da genel hükümlere göre çözülür.

b) Sözleşme süresi sonunda finansal kiralama konu malların kesin ithalinde, vergi ödeme mükellefiyetinin doğduğu tarihteki cari kur ve bedel üzerinden hesaplanan gümrük vergileri tahsil edilir.Teminata bağlama esas ve usulleri yönetmelikle belirlenir.

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu İstisnalar ve Vergi Nispetinin Tespiti başlıklı 30. maddesinde ise Sözleşme her türlü vergi, resim ve harçtan istisnadır.

Bakanlar Kurulu, dar mükellefiyete tabi kurumların bu Kanunun uygulanmasından doğacak kazanç ve ücretlerinden yapılacak vergi tevkifat nispetlerini sıfıra kadar indirmeye veya kurumlar vergisindeki nisbete kadar yükseltmeye yetkilidir.

Gümrük vergisi ertelenmesi uygulaması sadece yabancı leasing şirketi ile yapılan sözleşmelerde uygulanacak, Türk leasing şirketlerinin ithal ettiği malların kiralanmasında uygulamadan yararlanılamayacaktır. Ancak yatırım teşvik belgesine bağlı ve gümrük vergisi muafiyeti öngörülmüş yatırımlarda gümrük vergisiz ithalat, teşvik belgesi kapsamında mümkün olabilecektir.

Yabancı leasing şirketi ile kiracılarca imzalanan sözleşme satın alma hakkını öngörmüyorsa, gümrük mevzuatının süre kısıtlaması hariç sözleşme süresine bağlı olarak, geçici muafiyet rejimine dair hükümler uygulanacaktır. Satın alma hakkı bulunsa dahi teşvik belgesinde gümrük muafiyetinden yararlanma öngörülmemişse bu kapsamda değerlendirilecektir.

Türkiye'ye Gümrük Bölgesi'ne gelen mallar için doğabilecek vergileri karşılayacak teminat alınacak, teminatlar; para, teminat mektubu, hazine bono ve tahvili, gayrimenkul olabilecektir. Sözleşme süresi sonunda kesin ithalatın yapılmamasında mallar yurtdışına iade edilir. Sözleşme sonunda kesin ithalat yapılmak istenirse gerekli gümrük vergi resim ödenir. Cari kur ve normal fiyat üzerinden tahsilat yapılır. Mülga 3226 sayılı FKK.'nun ve VUK'nun yukarıda belirtilen ve halen geçerli olan hükümlerine yeni 6361 sayılı FFKK. ile karşılaştırabilmek için özetle değinilmiştir.

4.2. 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Döneminde Vergilendirme

6361 sayılı Kanun 13.12.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş, bu Kanuna ilişkin Vergi ve Teşvikler aşağıdaki maddelerde düzenlenmiştir. Bu kanunla 3226 sayılı FKK., 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ek ve değişiklikleri de yürürlükten kaldırılmıştır.

4.2.1. 6361 Sayılı Kanun'un finansal kiralama vergi, resim, harç, gümrük vergileri ve teşvikler ile ilgili hükümleri

Mülga 3326 sayılı kanunda 28. Madde yer alan teşvik düzenlemeleri, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun 35. Maddesinde yer almaktadır.

6361 sayılı FFFK. “Teşvik” unsurlarını düzenleyen 35. maddesine göre yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan, finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanır. Finansal kiralama şirketinin teşvik belgesi ile ilgili sorumluluğu, kendisine devri gerçekleşen kısmı ile sınırlıdır.

Mülga kanun 3226 ile 6361 sayılı FFFK.’da bir değişiklik olmayıp sadece finansal kiralama şirketinin teşvik belgesi ile sorumluluğu, kendisine devri gerçekleşen kısmı ile sınırlıdır hükmü ilave edilmiştir

6361 sayılı FFFK. Gümrüğe dair hükümler başlığındaki 36. maddesinde Yabancı şirket ile kiracı arasında akdedilen sözleşmeye göre yurtdışından getirilen mallara gümrük vergileri ve ek mali yükümlülükler bakımından aşağıdaki hükümler uygulanmaktadır.

a) Satın alma hakkı bulunmayan bir sözleşmeye dayanarak veya bu hak bulunsa dahi teşvik belgesinde gümrük muafiyetinden yararlanması öngörülmemiş malların Türkiye’ye girişinde, gümrük mevzuatının süre kısıtlaması hariç, finansal kiralama sözleşme süresine bağlı olarak 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununun geçici ithalat rejimine dair hükümleri uygulanır. Sözleşme süresi sonunda kesin ithalatın yapılmaması ve finansal kiralama konusu malların kiralayana iade edilmek üzere yurt dışına çıkarılmak istenmesi halinde daha önce alınan teminat 4458 sayılı kanun hükümlerine göre çözülür.

b) Sözleşme süresi sonunda finansal kiralama konusu malların kesin ithalatının yapılması halinde gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihteki cari kur ve 4458 sayılı Kanunun eşyanın gümrük kıymetine ilişkin hükümlerine göre belirlenecek kıymet üzerinden hesaplanacak gümrük vergileri ve ek mali yükümlülükler tahakkuk ve tahsil olunur.

Mülga 3226 sayılı kanunla yeni 6361 sayılı FFFK. maddeleri hemen hemen aynı olup yeni kanunda, 27/10/1999 tarihli 4458 sayılı Gümrük Kanunu’na daha belirgin göndermeler yapılmıştır. Teminata bağlama esaslarına ilişkin yönetmelik çıkarılmasına yer verilmemiştir.

6361 sayılı FFFK. İstisnalar ve vergi nispetinin tespiti başlığındaki otuzyedinci maddesinde ise Finansal kiralama sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin devrine ve tadiline ilişkin kağıtlar ile bunların teminatı amacıyla düzenlenen kağıtlar damga vergisinden,

bu kağıtlarla ilgili yapılacak işlemler harçtan müstesna olduğu, satın kiralama yöntemi ile yapılan kiralama sözleşmeleri kapsamında kiralanın taşınmazların sözleşme süresi sonunda kiracı adına tapuya tescilinin de tapu harcından müstesna olduğu hüküm altına alınmıştır.

Mülga 3226 sayılı kanunda uzun süre Maliye Bakanlığı uygulamaları ihtilaf konusu olmuş vergi, resim ve harç istisnası yalnızca finansal kiralama sözleşmesiyle sınırlı kalmış yargı ihtilafları doğmuştur. Finansal Kiralama Sözleşmesinin teminat, ipotek ve tapu işlemlerine ilişkin bazı mükellef itirazları yargı organları kararları ile değiştirilmiştir.

6361 sayılı FFFK. düzenlemeleri ihtilaflara yer vermeyecek şekilde ayrıntılı yapılarak; Finansal kiralama sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin devrine ve tadiline ilişkin kağıtlar ile bunların teminatına ilişkin kağıtların damga vergisi, bu kağıtlarla işlemler harçtan, ayrıca ilaveten sat ve geri kiralama yöntemi ile yapılan kiralama sözleşmeleri kapsamındaki kiralanın taşınmazların sözleşme sonunda kiracı adına tapuya tescili tapu harcından, müstesna edildiği ifade edilmiştir.

6361 sayılı FFFK'nun 51. maddesi Harçlar Kanunu'nun Tapu ve Kadastro işlemlerinden alınacak harçlarla ilgili (4) sayılı tarifinin "I-Tapu işlemleri" bölümünün yirminci fıkrasına bir bent eklenerek; satın kiralama yöntemi ile gerçekleştirilen kiralama sözleşmeleri kapsamında kiracı tarafından sözleşme süresi sonunda geri alınmak kaydıyla kiralanın taşınmazların kiralayana satışı sırasında devredenden binde 3,96 oranında (halen 2017 yılında binde 4,55) harç alınması öngörülmüştür. (Taşınmazların herhangi bir şekilde kiracı tarafından geri alınmamasının tespiti durumunda ilgililerden (a) bendindeki oran ile bu bentteki oran arasındaki farka tekabül eden harç tutarı 213 sayılı Kanun hükümlerine göre gecikme faizi ile birlikte alınır)

4.3. Gelir Vergisi Kanunu'nda Finansal Kiralama İşlemlerinin Hükümleri

Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesinin birinci fıkrası "her türlü ticari ve sınai faaliyetten doğan kazançlar ticari kazançtır" şeklindedir. Finansal kiralamaya konu taşınır ve taşınmazların kiralanması sonucu elde edilen gelir Gelir Vergisi Kanunu 70. maddesi hükmüne göre gayrimenkul sermaye iradı sayılmaktadır. Ancak anılan madde gayrimenkul sermaye iradına konu gayrimenkullerin ticari işletmeye ait olması halinde bunların iratlarının ticari işletmeye ilişkin kazançların tespitine ilişkin hükümlere göre tespit edileceğine hükmetmektedir. Bu halde ise ticari işletmenin elde edeceği kira gelirlerinin tamamı ticari kazancın bir unsuru olarak kurumlar vergisine tabi olacaktır.

Yukarıdaki madde hükmü Finansal Kiralama Kanunu yürürlüğe girmeden önce düzenlendiğinden borçlar kanunu adi kiralama hükümlerine göre düzenlenmekle birlikte uygulamada vergi idaresince finansal kiralamaya uyarlanmaktadır.

“Gelir Vergisi açısından Gelir Vergisi Kanunu’nun 70. maddesi hükmü finansal kiralama işlemlerine uygulandığında, bunun doğal sonucu olarak, finansal kiralama sözleşmesinden elde edilen kira geliri gayrimenkul sermaye iradı olacaktır (Tuncer, 1996, s. 53).”

“Finansal Kiralama Sözleşmelerine göre finansal kiralama bedeli finansal kiralama şirketi açısından kurum kazancı, kiracıların gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmasına bağlı olmadan genel gider veya işletme gideri olmaktadır (Ekmekçi, 2000, s.76).”

“Gelir Vergisi Kanunu’nun 75 . maddesi gereğince finansal kiralama şirketlerinin ortaklarının şirket karından aldıkları kar payı menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır (Mollaoğulları, 2011, s.50).”

6361 sayılı FFFK.’na ve Kuruluş Faaliyet Esasları hakkında Yönetmeliği’ne göre sayılan Finansal Kiralama Şirketleri, Katılım Bankaları ve Kalkınma ve Yatırım Bankaları bir sermaye şirketi olması nedeniyle Kurumlar Vergisine tabi olacaktır. Safi kurum kazançlarının tespitinde Gelir Vergisi Kanununun ticari kazanç hükümleri uygulanacak ve gelir vergisinin ilgili madde hükümlerine göre belirlenecektir.

Bu kapsamda finansal kiralama şirketlerinin finansal kiralama sonucu kazançları vergilendirme açısından ticari kazanç sayılıp, kurumlar vergisine tabi olacaktır.

4.3.1. Finansal kiralama kira ödemelerinin vergi kesintisi ve gider kaydı

Gelir Vergisi Kanunu’nun 70. maddesindeki mal ve haklar (arazi, bina, haklar) taşınmazların finansal kiralama yoluyla sağlanması durumunda, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu 94. maddesi gereği kira bedeli üzerinden yapılacak kesintinin hangi oran üzerinden yapılacağına ilişkin herhangi farklılık bulunmamakta olup, bu taşınmazlar için kiralayanın elde ettiği kira gelirlerinden de diğerleri gibi % 20 oranında vergi kesintisi (stopaj) yapılacaktır.

Tam mükelleflerin yurt içi ve yurt dışı kazançları vergilendirilirken, kanuni ve iş merkezinin her ikisi de Türkiye’de bulunmayan finansal kiralama şirketleri (dar mükellef) sadece Türkiye’de elde ettikleri kazançları için vergilendirileceklerdir . Bu dar mükellef kurumlara kazanç ve iradı sağlayacaklar tarafından tevkifat zorunludur.

“Tevkifatın yapılacağı zaman, tevkifata tabi kazancın nakden ve hesaben ödendiği veya tahakkuk ettirildiği zamandır” (Özcan, 2011, s. 86).

Bakanlar Kurulu, dar mükellefiyete tabi kurumların bu Kanunun uygulanmasından doğacak kazanç ve ücretlerinden yapılacak vergi tevkifat (vergi kesintisini) nispetlerini sıfıra kadar indirmeye veya kurumlar vergisindeki nispete kadar yükseltmeye yetkilidir.

“Türkiye’de şubesi bulunmayan dar mükellef kurumun elde ettiği finansal kiralama gelirinden KVK’nun 3239 sayılı kanununun 77. maddesi ile değişik 24. maddesi gereği yapılacak tevkifat oranını belirleme konusunda hem finansal kiralama kanunu hemde kurumlar vergisi kanununda Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir (Mollaoğulları, 2011, s. 51).”

Yurtdışından yapılacak finansal kiralama işlemlerinde yurtdışı finansal kiralama şirketi de dar mükellef kurum statüsünde olduğundan Kurumlar Vergisi Kanunu(KVK) 30 . madde kapsamında kurumlar vergisi kesintisine tabi olacak olup, 2009/14592 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 03.02.2009 tarihinden itibaren % 1 olarak belirlenmiştir.

Finansal kiralama işleminde kiracının ise gelir vergisi ve kurumlar vergisi mükellefi olması mümkün olup işlemlerin gelir vergisi kazanç hükümlerine tabi olacağı doğaldır. Keza serbest meslek kazançları yönünden aynı hükümler geçerli olacaktır.

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Tanımlar başlıklı 3. maddesinde Kiralayan: katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile finansal kiralama” şirketleri şeklinde tanımlanırken, yine bu kanunun Kuruluş şartlarını düzenleyen 5. maddesinde Türkiye’de kurulacak bir şirketin, a) bendinde Anonim şirket şeklinde kurulması ve kurucu ortak sayısının beşten az olmaması istenmektedir. Bunun anlamı aynı zamanda anonim şirketlerin Kurumlar Vergisi Kanunu’nun birinci maddesine göre sermaye şirketi olması nedeniyle kurumlar vergisi mükellefi olacaklardır. Ticari kazancın tespitine ilişkin taşınır ve taşınmazların Gelir Vergisi Kanunu’nun 70. maddesi hükmünce gayrimenkul sermaye iradı sayılmasına rağmen konu mallar, ticari bir işletmeye ait bulunması halinde bunlara ait iratlar ticari kazancın tespitine ilişkin hükümlere göre tespit edilecektir . Böylece 6361 sayılı FFFK.’na göre de anonim şirket olarak kurulan ve kanunda sayılan bu finansal kiralama şirketlerinin elde ettikleri kazanç kurumlar vergisine tabi olacaktır.

“Finansal kiralama kira tutarlarının gider kaydı ise; kiracının finansal kiralama sözleşmesine göre ödedikleri kira tutarları gider niteliğinde ve Gelir Vergisi Kanunu’na

göre genel gider olarak nitelendirilip, safi kazancın tespitinde toplam gelirlerden indirilmesi gerekmektedir ‘’(Tuncer, 1996, s.54).

‘‘Finansal kiralamada uygulamada karşılaşılan sorunlardan biri de kiracı tarafından ödenen kira bedellerinin hangi dönemde gider kaydedilebileceğidir. Bu konuda iki farklı görüş söz konusudur (Aydoğdu, 1998, s.113).’’

İlk görüşe göre; ödenen kira bedelleri ödendiği dönemde değil, ilgili olduğu dönemde gider olarak yazılmalıdır. İkinci görüş ise Danıştay tarafından kabul edilen kira ödemelerinin ödendiği dönemde gider olarak yazılabileceğidir. Danıştay’ın kararlarını teşkil eden gerekçelerden hareketle verilen muktezalar incelendiğinde ise, Kurumlar Vergisi Kanunu’na göre; birinci madde de yazılı mükelleflerin bir hesap dönemi içerisinde elde ettikleri safi kazanç üzerinden kurumlar vergisi hesaplanır ve Gelir Vergisi kanunu uyarınca safi ticari kazanç tespit edilirken, kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler bu kazaçtan indirilebilir. Mahiyeti itibariyle gayrimenkul sermaye iradı olarak kabul edilen kira bedelleri kira ödeyen tarafından gider olarak yazılabileceği hükmü yer almaktadır. Finansal kiralamaya konu malların özellikleri dikkate alındığında fatura mukabilinde yapılan kira ödemelerinin ödeme yapıldıkları tarihte doğrudan gider yazılabileceği hükmü yer almaktadır (Özcan, 2011, s. 87).

01.07.2003 tarihinden sonra yapılacak finansal kiralama sözleşmeleri sonrası gelir ve giderlerin gelir ve kurum kazançlarında ne şekilde dikkate alınacağı Vergi Usul Kanunu Mükerrer 290 ncı maddesi ile getirilen finansal kiralama işlemleri hükümlerine göre belirlenecektir. Daha öncesi tahsilat ve ödeme zamanında gelir ve gider kaydı yeterliydi. Ancak anılan yukarıdaki Kanun maddesiyle Kiralayanın sözleşme süresi boyunca kira ödemelerinin tutarını alacak olarak aktifleştirerek, kira ödemelerinin bugünkü tutarları arasındaki farkı pasifleştireceği, Kiracının ise sözleşme kira ödemeleri tutarının tamamını pasifleştirerek, sözleşme tarihindeki aktifleştirilen değerle toplam borç arasındaki farkı ertelenmiş borçlanma maliyeti olarak aktifleştirileceği belirtilmiştir.

‘‘01.07.2003 tarihinden sonra yapılan finansal kiralama sözleşmeleri sonucunda ortaya çıkan gelir ve giderlerin kurum kazancında nasıl dikkate alınacağına ilişkin VUK mükerrer 290.madde hükümleri dikkate alınmalıdır. Buna göre; kiracılar finansal kiralama sözleşmeleriyle yükledikleri kira ödemelerinin tamamını bilançolarının pasifinde izleyeceklerdir. Finansal kiralamadan doğan borçların sözleşme tarihindeki değeri, iktisadi kıymetin kullanım hakkı olarak aktifleştirilirken, bugünkü değer ile toplam borç arasındaki fark ise ertelenmiş finansal kiralama borçlanma maliyeti olarak aktifleştirilecektir. Kiralayan ise; kira süresi boyunca yapılacak kira ödemelerinin toplamını alacak olarak aktifleştirilecek, aktifleştirilen alacak tutarı ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark ise kazanılmamış finansal kiralama faiz geliri olarak pasifleştirilecektir (Egemen, 2007, s.89).’’

4.3.2. Yatırım indirimi uygulamasında finansal kiralamanın hükümleri

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu döneminde Kanunun 28. maddesi hükmüne göre yatırım indirimi uygulamasından faydalanmak mümkün iken 4842 sayılı Kanunun 31. maddesi ile uygulama değiştirilmiştir. 24.04..2003 tarihinden önce Kanunun 28. maddesinde teşvik belgesine konu yatırımların kiracı tarafından tamamı yada bir kısmının finansal kiralama ile gerçekleştirilmesinde kiracı tarafından kiralayana devrinde hak kazanılan teşviklerden Devlet Planlama Teşkilatı'na öngörülen esaslar çerçevesinde yararlanılacağı öngörülmüştür. Yatırım indiriminden faydalanan işletme ilgili yıl gerçekleştirdiği yatırım harcamalarına ilaveten izleyen hesap döneminde öngörülen yatırım harcamalarını da cari yılda indirimine konu edebilmekteyken bu uygulama 4842 sayılı kanunla 09.04.2003 tarihinde kaldırılmıştır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 61.maddesi ile kiralayanların 24.04.2003 tarinden önce müracaatlarına istinaden teşvik belgesine bağlanmış yatırım indiriminden yararlanma şartları düzenlenmiştir.

4842 sayılı Kanunla 24.04.2003 tarihinden sonra geçerli Gelir Vergisi Kanunu 19. maddesinde yapılan düzenleme ile yatırım indirimi istisnasının esasları belirlenmiş olup, tam ve dar mükellefler dahil, ticari yada zirai kazançları bilanço esasına göre tespit edilen vergiye tabi mükelleflerin faaliyetlerine ilişkin satın aldıkları veya amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin maliyet bedellerinin % 40'nı vergi matrahının tespitinde ilgili kazançlarından yatırım indirimi istisnası olarak indirebileceklerdir.

4842 sayılı Kanun sonrasında Finansal Kiralama Kanunu'na ilişkin yatırım indirimi istisnasının esasları; Teşvik belgesi alma zorunluluğu kaldırılmış, mülkiyet kiralayanda olduğundan teşvikten onun yararlanmasına imkan sağlanmıştır. Yine anılan Kanunun 19/ 4 maddesinde sayılan finansal kiralama konusu olsa dahi kullanılmış kıymetler, gayri maddi haklar, özel maliyet bedelleri, üretim konusu olmayan alet edavat, büro malzemeleri işletme faaliyet konusu dışında yat, kotra, deniz araçları, uçak, helikopter, hava taşıtları yatırım indiriminden yararlanamamakta, kiracının yatırım indirimine başlaması harcamanın yapıldığı yıldan, indirilecek tutara ulaşıncaya kadar, kazancın yetersizliğinde izleyen dönemlerde endeksleme suretiyle, başlangıçtaki maliyet bedeli üzerinden yatırım indirimi vb. düzenlemektedir. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu 18.maddesine göre sözleşmede aksi öngörülmediyse kiracı malın mülkiyetini üçüncü kişiye devir yapamaz yetki verildiyse ancak kiralayana devir yapılabilir. Bu hükümle satışın başka bir kiralayana satışında, varlık aktife alındıktan iki

yıl içinde satış gerçekleşirse yatırım indirimi istisnasından yararlanma sona erer. Kiralayan finansal kiralamaya konu varlığın başlangıçta belirlenen maliyeti üzerinden yatırım indiriminden yararlanacaktır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 19. maddesi (Mülga) Ticari ve Zirai Kazançlarda Yatırım İstisnası başlığında, 5479 sayılı Kanunla 01.01.2006 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır. Ek 30.03.2006 tarihli bu kanun 3. maddesi ile Gelir Vergisi Kanunu (GVK) eklenen geçici 69.mad. ile yatırım istisnasının kaldırılmasına ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Bu kanun ile yatırım indirimi istisnasından yararlanma mükelleflerin tercihine bırakılmakla birlikte yatırım indirimi tutarlarını 2006, 2007, 2008 kazançlarından indirilebilecektir. 2009 ve sonrası kazançlarından indirimin kaldırılması Anayasa'ya aykırılı teşkil ettiği öne sürülerek , Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüş, Anayasa Mahkemesi'nin 2006/E, 2009/144 Kararı ile de 5479 sayılı Kanunun; 2006, 2007 ve 2008 yıllarına başta olmak üzere bazı ibareleri Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesi ile iptaline karar verilmiştir.

6009 sayılı Kanunla Geçici 69. madde de yapılan sonraki değişiklikle yatırım indirimi tutarı, beyana tabi kazancın % 25'i ile sınırlanmış bulunmaktaydı.

Anayasa Mahkemesi, E.2010/93 – K.2012/20 sayılı kararı ile GVK'nun Geçici 69.mad yer alan ‘Şu kadarki , vergi matrahlarının tespitinde yatırım indirimi istisnası olarak indirim konusu yapılacak tutar, ilgili kazancın % 25'ini aşamaz’ hükmü hakkında yürütmeyi durdurma kararı vermiş ve bu hükmü de iptal etmiştir.

Hükmün uygulanmasından doğacak sonradan giderilmesi güç ve olanaksız durum ve zararların önlenmesi ve iptal kararının sonuçsuz kalmaması için Resmi Gazete'de yayınlanacağı güne kadar söz konusu kanun maddesi hakkında yürütmeyi durdurma kararı vermiş bu karar 18.02.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu iptal kararı 28719 sayı ve 26.07.2013 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Yatırım indirimi istisnası olarak GVK 'da yapılan düzenlemenin bir çok değişikliğe uğradıktan sonra 2006 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Üç yıllık geçiş süresi öngörülmüştür. Bu düzenlemelerin Anayasa Mahkemesi'nin yukarıdaki iptal kararları üzerine finansal kiralama şirketleri dahil geçmiş yıllarda kullanılmayan yatırım istisnasıyla sınırlı olmak üzere mükelleflerin kazançlarından indirimi devam etmiştir.

Mevcut mevzuatta 2014 yılına devreden ve kazanç yetersizliği halinde 2015 yılına ve 2016 yılına devreden indirilemeyen yatırım indirimi tutarları da beyannamede

mali kazanç olarak indirilmeye dolayısıyla finansal kiralama şirketlerinin bu yatırım indirimi kazançlardan indirilmeye devam etmektedir.

24.04.2003 tarihinden sonra teşvik belgesine bağlanmış iktisadi kıymetlerin bir bölümü yada tamamının finansal kiralama ile edinilmesinde yatırım indirimi istisnasından yararlanacaktır.

Anayasa Mahkemesi'nin yukarıdaki en son kararları ile GVK'nun geçici 69. maddesinin en son şekline göre hareket edilecektir. Madde ile yukarıdaki tarihlerdeki ve yatırımlara ilişkin 276 no.lu GVK. Tebliğindeki 2014 değişikliğine yer verilmiştir.

4.4. Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri

4.4.1. Finansal Kiralama ve KVK. vergi kesintisi, örtülü sermaye dağıtımı

4.4.1.1. KVK. 'nda finansal kiralama ve vergi kesintisi

Kurumlar Vergisi bilindiği gibi sabit oranlı bir vergi olup halen oranı % 20'dir. KVK.'nun 32. maddesi ile dar mükellefiyete tabi kurumların Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlarının tamamı üzerinden değil, sadece KVK'nun 30.maddesinde belirtilen kazanç ve iratlar üzerinden kesinti yapılabilmektedir.

Vergi kesintisine ilişkin düzenlemeler dar mükellefiyete ilişkin kurumların Türkiye'de elde etmediği kazançlara ilişkin olup Türkiye'de işyeri ve daimi temsilci vasıtasıyla elde ettiği kazançlar ticari kazanç olarak değerlendirileceğinden kesinti söz konusu olmaz. Bakanlar Kurulu'na verilen yetkiye dayanılarak dar mükellef kurumlardan yapılacak tevkifat oranı Kanununun 30/1-c maddesine göre Finansal kiralama ödemeleri için % 1 şeklindedir.

Finansal kiralama yoluyla alınan makine ve teçhizat için indirimli kurumlar vergisi uygulaması mümkündür. Gelir İdaresi Başkanlığı 30.07.2013 tarih ve 453 sayılı Özelgesinde, Yatırım teşvik belgesine bağlanan yatırımlara ilişkin olarak finansal kiralama yoluyla iktisap edilen yatırım malları dolayısıyla indirimli kurumlar vergisi uygulamasından yararlanılması mümkün olduğunu, ancak, yatırıma katkı tutarının belirlenmesinde, finansal kiralama yoluyla temin edilen makine ve teçhizat için sadece ilgili dönemde ödenmiş kira tutarları dikkate alınarak indirimli kurumlar vergisi uygulamasından faydalanılacağını, izleyen dönemlerde ödenecek kira tutarları üzerinden ise ödemenin yapıldığı dönemlerde yatırıma katkı tutarı hesaplanıp indirimli kurumlar vergisinden yararlanılacağını ifade etmiştir.

4.4.1.2. KVK.'nda finansal kiralama ve örtülü sermaye

KVK'nun 12. maddesi birinci fıkrasında, "Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır" tanımını yapmıştır. Diğer fıkralar da ise örtülü sermaye sayılma şartları ile özsermaye ilişkin koşullar belirlenmiş yine altıncı fıkrasında aşağıda sayılan borçlanmalar örtülü sermaye sayılmaz denilmiştir. Fıkranın finansal kiralama ile ilgili olarak (ç) bendi uyarınca eski 3226 sayılı mülga kanuna atıfla, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleri ile ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili sayılan bankalardan yapılan borçlanmalar örtülü sermaye sayılmaz" denilmiştir

Bu uygulama finansal kiralama şirketleri arasında bir rekabet eşitsizliği yaratmaktadır. Söz konusu uygulama neticesinde, finansal kiralama şirketi eğer banka ortaklı bir finansal kiralama şirketi değilse yaptığı borçlanmalar neticesinde örtülü sermaye hükümleri çerçevesinde değerlendirilebilecektir. Bu durumda da vergi matrahında artış söz konusu olacaktır (İKV, "Finansal Kiralama Sektörünün Vergisel Boyutu: Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanun Tasarısı Semineri", İstanbul, 2009, s. 53).

Türkiye'de finansal kiralama şirketlerinin % 90 'ından fazlasının banka iştirakleri olduğu düşünülürse borçlanma olanaklarında gerek yurt içi gerekse yurt dışına ulaşma kolaylığı diğer finansal kiralama şirketleri aleyhine rekabet eşitsizliği yaratacağı açıktır.

4.4.2. Finansal kiralama ve yurt dışından sağlanan kurum kazançları

Kurumlar Vergisi Kanununun 5. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde, kurumların yurt dışından elde ettikleri iştirak kazançlarının, belli koşullar altında kurumlar vergisinden istisna edildiği ifade edilmiştir. İstisnadan yararlanma koşulları, iştirak edilen kurumun anonim veya limited şirket niteliğinde bir kurum olması, iştirak edilen kurumun kanuni ve iş merkezinin Türkiye'de bulunmaması, İştirak payını elinde tutan kurumun yurtdışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az % 10'una sahip olması, Kazancın elde edildiği tarih itibarıyla iştirak payının kesintisiz olarak en az bir yıl süreyle elde bulundurulması gerekir. Dolayısıyla % 10 oranındaki iştirak koşulunun bütün bir yıl boyunca devam ettirilmiş olması bir zorunluluk olarak ifade edilmiştir.

İştirak kazançlarının doğduğu ülke kanunları uyarınca en az % 15 oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri bir vergi yükü taşınması gerekir. Vergi yükü, kanuni veya iş

merkezinin bulunduğu ülkede ilgili dönemde tahakkuk eden toplam gelir ve kurumlar vergisi benzeri verginin, bu dönemde elde edilen toplam dağıtılabilir kurum kazancı ile tahakkuk eden kurumlar vergisi toplamına oranlanması suretiyle tespit edilecektir.

“Ancak iştirak edilen şirketin esas faaliyet konusunun, finansal kiralama, finansman temini, sigorta hizmetlerinin sunulması ve menkul kıymet yatırımı olması durumunda, yukarıda belirtilen % 15 vergi yükü yerine iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunlarıncı en az Türkiye’de uygulanan kurumlar vergisi oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri bir vergi yükü taşıması şartı aranır. İştirak kazançlarının elde edildiği vergilendirme dönemine ilişkin yıllık kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye’ye transfer edilmesi gerekir” (Şenyüz, Yüce, Gerçek, 2015, s. 193).

Yukarıda belirtildiği gibi iştirak edilen şirketin esas faaliyet konusunun, finansal kiralama dahil finansman temini veya sigorta vb. şeklinde finansal kiralama olarak tanımlanmış, bu kapsamda finansal kiralama şirketlerini ilgilendiren koşullardan biri de iştirak edilen finansal kiralama şirketi iştirak kazancının elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye’ye transfer edilmesidir. Bu nedenle bu koşulların sağlanması durumunda yurt dışı finansal kiralama iştirakinden elde edilen kazançlar kurumlar vergisine tabi kazançlardan indirilebileceği ifade edilmiştir.

4.4.3. Finansal kiralama ve KVK. taşınmaz ve iştirak hissesi satış kazancı

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 1 Seri Nolu Tebliğini değiştiren 8 Seri Nolu Genel Tebliğ Taslağı ve 11 Seri Nolu Genel Tebliği açıklamaları ile en son değişik beşinci maddesinin e bendine göre Kurumların en az iki tam yıl süreyle aktifinde yer alan taşınmaz ve iştirak hisseleri satışından doğan kazançların % 75’i kurumlar vergisinden istisna iken değişiklikle, taşınmazların, kaynak kuruluşlarca, kira sertifikası ihracı amacıyla varlık kiralama şirketlerine satışı ile 6361 sayılı FFFK. kapsamında geri kiralama amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla, “finansal kiralama şirketlerine” satışı ve varlık kiralama ile finansal kiralama şirketlerince taşınmazın devralındığı kuruma satışından doğan kazançlar için bu oran % 100 olarak uygulanır ve bu taşınmazlar için iki yıl aktifte bulunma şartı aranmaz.

Ancak bu taşınmazların, kaynak kuruluş, kiracı veya sözleşme şartlarının yerine getirilmesi hali hariç, varlık kiralama veya finansal kiralama şirketi tarafından üçüncü kişilere satışında, bu taşınmazların kaynak kuruluş, varlık kiralama, kiracı ve finansal kiralama şirketine devrinden önceki kayıtlı değeri ile anılan kurumlarda ayrılan toplam amortismanları dikkate alınarak satışı gerçekleştirilen kurum nezdinde vergilendirilir.

Bu istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanır ve satış kazancının istisnadan yararlanan kısmı, satışı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulur, Ancak satış bedelinin satışı izleyen iki yıl içerisinde tahsili şarttır. Bu müddet içerisinde satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuku gerçekleşmemiş vergiler ziyaa uğramış sayılır. İstisna edilen kazançtan beş yıl içinde sermaye dışında başka bir hesaba nakil veya işletmeden çekilen veya dar mükellef kurumlarca ana merkezlerine aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk etmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır denilmiştir.

Bedelsiz olarak veya rüçhan hakkı kullanmak suretiyle itibari değeriyle elde edilen hisse senetlerinin elde edilme tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin elde edilme tarihi esas alınır şeklinde ifade edilmiştir.

Kurumlar Vergisi 8 seri no.lu Genel Tebliğ Taslağı ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu uygulamasına ilişkin bazı hususlar hakkında açıklamalara yer verilmiş olup 1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde ilgili bölümler itibariyle aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır. Tebliğde finansal kiralama işlemlerine ilişkin yer verilen hususlar şöyledir.

Kurumlar Vergisi Kanununun yayım tarihinden sonra gerçekleşen satış işlemlerinde istisna uygulaması” başlıklı bölümün ikinci paragrafından sonra gelmek üzere aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

“Aynı şekilde, 6495 sayılı Kanunla 2/8/2013 tarihinden itibaren uygulanmak üzere parantez içi hükümde yapılan değişikliklerle, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında geri kiralama amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla taşınmazların finansal kiralama şirketlerine satışı ve finansal kiralama şirketlerince taşınmazın devralındığı kuruma satışından doğan kazançlar da kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.” İki tam yıl süre ile aktifte bulundurulma” başlıklı bölümün sonuna aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

“Aynı şekilde, 6495 sayılı Kanunla 2/8/2013 tarihinden itibaren uygulanmak üzere parantez içi hükümde yapılan değişikliklerle, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında geri kiralama amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla taşınmazların finansal kiralama şirketlerine satışı ve finansal kiralama şirketlerince taşınmazın devralındığı kuruma satışında da en az iki tam yıl süreyle aktifte bulundurma şartı aranmayacaktır. “Diğer Hususlar” başlıklı bölümden sonra gelmek üzere aşağıdaki bölüm eklenmiştir. Varlık kiralama

şirketleri ve finansal kiralama şirketleri ile gerçekleştirilen sat-kirala-geri al işlemlerinin durumu, açıklamaya kavuşturulmuştur şeklinde ifade edilmiştir

Taşınmazların, kaynak kuruluşlarca, kira sertifikası ihracı amacıyla varlık kiralama şirketlerine satışı ile Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (FFFK.) kapsamında geri kiralama amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla, finansal kiralama şirketlerine satışı ve varlık kiralama ile finansal kiralama şirketlerince taşınmazın devralındığı kuruma satışından doğan kazançların tamamı vergiden istisna edilebilecek ve bu taşınmazlar için en az iki tam yıl süreyle aktifte bulundurma şartı aranmayacağı öngörülmüştür.

Öte yandan sat- kirala- geri al işlemleri, varlık kiralama şirketleri ve finansal kiralama şirketlerinin taşınmaz ticareti ile uğraştığına ilişkin karine olarak kabul edilmeyecektir. Dolayısıyla bu kapsamda gerçekleştirilen satış işlemlerinde istisnadan faydalanmak için maddede yer alan diğer tüm şartların sağlanması gerekmekte olup, istisna uygulamasında varlık kiralama ve finansal kiralama şirketleri nezdinde diğer şartlardan sadece taşınmaz ticareti veya kiralanmasıyla uğraşılması şartı aranmayacağı ifade edilmiştir.

Bu istisna, sat-kirala-geri al sürecinin tamamlanması halinde uygulanabilecektir. Sürecin herhangi bir suretle tamamlanmaması halinde istisna uygulaması dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılacaktır. Ancak sözkonusu taşınmazların; kaynak kuruluş, kiracı, varlık kiralama veya finansal kiralama şirketi tarafından üçüncü kişi ya da kurumlara satılması durumunda, bu taşınmazların varlık kiralama veya finansal kiralama şirketine devrinden önceki kaynak kuruluşta veya kiracıdaki ilk kayıtlı değeri ile anılan kurumlarda ayrılan toplam amortisman tutarı dikkate alınarak satışı gerçekleştiren kurum nezdinde vergilendirme yapılacaktır.

Ayrıca, kaynak kuruluş veya kiracının iflası nedeniyle sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilememesi halinde, taşınmazların varlık kiralama veya finansal kiralama şirketi tarafından satılması durumunda, varlık kiralama veya finansal kiralama şirketinin zikredilen taşınmazı satın alma bedeli ile bu taşınmazlar için varlık kiralama veya finansal kiralama şirketi nezdinde ayrılan amortisman tutarı dikkate alınmak suretiyle kazanç hesaplanacaktır.

“Açıklanan istisna hükümlerinden, dar mükellef kurumlar da dahil olmak üzere tüm kurumlar vergisi mükellefleri yararlanabilmektedir. Söz konusu istisnadan yararlanmak için kanunda sayılan şartların aynen yerine getirilmesi gerekmektedir yukarıdaki açıklamalara ek olarak satış kazancının satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar

bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında tutulması şartı aynen devam etmektedir. Fon hesabına alınan kazanç tutarının sermayeye ilavesi mümkün bulunmaktadır. Fon hesabına alınan kazanç tutarının sermayeye ilavesi dışında, beş yıl içinde başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden çekilmesi veya dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılması ya da kurumun tasfiyesi halinde, istisna uygulaması nedeniyle zamanında tahakkuk etmeyen vergiler, vergi ziyayı cezası ve gecikme faizi ile birlikte tahsil edilmektedir” (Yetkiner, Öğrendik, 2013’den aktaran Hacıköylü, 2014, s.20).

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği Taslağında (Seri No:8) varlık kiralama ve finansal kiralama şirketleri tarafından gerçekleştirilen sat-kirala-geri al işlemlerine ilişkin uygulama örneklerine yer ver verilmiştir. Ayrıntısı için tebliğin finansal kiralama şirketleri ile yapılan işlemler için 2 ve 3 numaralı örneğine de bakılabilir.

Kurumlar Vergisi’nde sat ve geri kiralama işlemleri ile ilgili en son değişiklikler; 15/7/2016 tarihli 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 56. maddesi ile KVK. 5/1-e m. parantez içi hükmü çıkarılarak, aynı maddeye eklenen j bendi düzenlemesi ile yapılmıştır. Buna göre Kurumlar vergisi istisnasından finansal kiralama şirketleri yanında, “katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları da” yararlanacaktır. Ayrıca “gayrimenkul ticareti ile uğraşanlarında” bu amaçla aktifinde bulundurdukları varlıkların sat ve geri kiralamasında istisna uygulamasından yararlanmasına olanak sağlanmış ifadesi ilave edilmiştir.

Söz konusu değişikliklere ilişkin 31.12.2016 Tarih 29935 (3.Mükerrer) R.G. de 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nde değişiklik yapan Seri No:11 Tebliğ yayımlanmıştır. Yukarıdaki değişiklikler ile sat kirala geri al işlemine konu taşınmazların aktifte bulundurma üçüncü kişilere satışında 2 yıllık sürenin tespiti hususlarını düzenlemektedir. Kurumlar Vergisi Tebliğlerinde finansal kiralama şirketleri ibaresine yer verilirken katılım bankaları ve kalkınma ve yatırım bankalarına yer verilmezken bu kez söz konusu eksiklik tamamlanmıştır.

4.5. Vergi Usul Kanunu’nda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri

Finansal kiralama işlemlerinin 6361 sayılı FFFK. ile yapılan düzenlemelerin VUK.’na uygunluğu çerçevesinde önemi ve güncel bakışı amacıyla VUK’nun finansal kiralama özellik arzeden hususlarına aşağıda değinilecektir.

4.5.1. VUK. mükerrer 290. Maddesi’ne göre finansal kiralama sayılan işler

Finansal kiralama işlemlerine Vergi Usul Kanunu (VUK) ‘nun mükerrer 290. maddesinde yer verilmiştir. 4842 sayılı kanunla eklenen madde ile finansal kiralamaya

ilişkin olarak “kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın, bir iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralama” şeklinde ifade edilmiştir. Oysa 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu yalnız sözleşmeyi tanımlamış, finansal kiralama tanımlamamıştır.

Eski finansal kiralama kanununun tanım noksanlığı da VUK. ile tamamlanmış aşağıda sayılan durumların herhangi birinin varlığı halinde işlem finansal kiralama olarak kabul edilecek olup, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nun 3/ç maddesi ise bu finansal kiralama tanımına uymaktadır.

- 1) İktisadi kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi
- 2) Kiracıya kira süresi sonunda iktisadi kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı
- 3) Kiralama süresinin iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün % 80’inden daha büyük bir bölümünü kapsaması
- 4) Sözleşmeye göre ödenecek kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının iktisadi kıymetin rayiç bedelinin % 90’ından daha büyük bir değeri oluşturması,

Vergi Usul Kanunu Mük. 290. m. finansal kiralama sayılabilme koşullarını saymıştır. Yukarıdaki şartları taşıyan işlemler finansal kiralama şirketleri dışındaki şirketler tarafından yapılsa bile finansal kiralama kabul edilecektir. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu ile Vergi Usul Kanunu’nda mük.290.m.ve 319 seri no’lu Tebliğ sözleşmelerinin finansal kiralama sayılması bakımından farklılıklar vardı.VUK. ile finansal kiralama kanununa da her hangi bir göndermede bulunulmamıştır.

“Dolayısıyla 3226 sayılı Kanun kapsamında yapılan bir kiralama işlemi, mükerrer 290.Madde hükümlerini taşıyorsa finansal kiralama olarak kabul edilmeyecek veya tam tersi 3226 sayılı kanun kapsamında yapılmayan bir kiralama işlemi, mükerrer 290.Madde hükümleri gereğince finansal kiralama şartlarını taşıması halinde vergi uygulamaları açısından finansal kiralama olarak kabul edilecektir. VUK 290. Madde uyarınca aşağıdaki belirtilen özellikleri taşıyan işlemler finansal kiralama şirketleri dışındaki şirketler tarafından yapılsa bile finansal kiralama olarak kabul edilecektir (Özcan, 2011, s.79).

6361 sayılı FFFK. ile VUK Mük.290.m. ve 319 sıra no’lu Genel Tebliğ karşılaştırılmasına bakıldığında, 3226 sayılı Kanun arsa, arazi ve binalarla ilgili olarak yapılan bir sözleşme mülkiyet devrini veya kiracının satın alma hakkını içermese dahi finansal kiralama şirketi tarafından yapılmış ise finansal kiralama sözleşmesi sayılacaktır. 6361 sayılı FFFK. da bu konuda taşınmazlar için hüküm bulunmamaktadır.

“VUK. 319 sıra no’lu Genel Tebliği’ne göre Kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devri öngörülmüşse veya kiracıya kira süresi sonunda gayrimenkulün düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınmışsa finansal kiralama olarak kabul edilebilecektir. 6361 sayılı Kanun’da ise arsa arazi ve binalarla ilgili kira sözleşmelerinin finansal kiralama olarak değerlendirilebilmesi için özel bir hüküm bulunmamaktadır” (Çırtlık, 2014, s.3).

Doğal kaynakların araştırılması veya kullanılmasına yönelik kiralama sözleşmeleri ile sinema filmleri, video kayıtları, patentler, kopyalama hakları gibi kıymetlerle ilgili lisans (royalty) sözleşmeleri Mükerrer 290. madde kapsamında finansal kiralama olarak değerlendirilmemiştir. 6361 sayılı FFFK’da bu konuda da bir hüküm yer almamaktadır. Ancak bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshalarının finansal kiralama konusu olması VUK. ile çelişik bir durum oluşturmaktadır.

4.5.2. VUK.’nda finansal kiralama değerlendirme, amortisman, faiz ve kur farkları

Finansal kiralama bedellerinin döviz cinsinden tespit edildiğinde, ödeme tarihinde kurlarda değişim nedeniyle kur farkı ortaya çıkacağından yine kredi durumunda faiz gideri ortaya çıkabilmektedir. VUK. ve 319 seri no’lu VUK Genel Tebliği’nde açıklamaların yetersizliği tereddüt ve farklı görüşlere yol açmaktadır.

“Ortaya çıkan kur farkı ve faiz giderlerinin durumuna ilişkin başlıca üç farklı görüş bulunmaktadır” (Dinçer, 2014, s.1-15). Bu görüşler özetle aşağıda gösterilmiştir.

a)Kira Süresi Boyunca Ortaya Çıkan Kur Farklarının Tamamı Aktifleştirilir; Kira ödemelerinin bugünkü değeri kullanma hakkı olarak aktifleştirildiğinden ve kur farkının ortaya çıktığı tarihteki bugünkü değeri yine kendisine eşit olacağından kira süresi boyunca kullanım hakkı olarak kur farklarının aktifleştirilmesi gerekir.

b)Yıl Sonuna Kadar Ortaya Çıkan Kur Farkları Aktifleştirilir. Bu Tarihten Sonra Ortaya Çıkanların Aktifleştirilmesi , Gider Yazılması İhtiyaridir; VUK 290’ıncı maddesinde bir düzenleme olmadığından genel kaidelere göre 163 ve 334 Sıra No’lu VUK Genel Tebliği açıklamalarına göre yatırımların finansmanında kullanılan kredilerin faiz giderleri ile yurt dışından döviz kredisi ile sabit kıymet ithal edilmesiyle ortaya çıkan kur farklarının iktisadi kıymetin aktifleştirildiği dönemin sonuna kadar olan kısmın maliyete intikal ettirilmesi, sonraki dönemlere seçimlik hak olarak doğrudan gider yazılması veya maliyete intikali ile amortismanına tabi tutulmasıdır.

c) Kur Farklarının Tamamı Doğrudan Gider Yazılır; 163 ve 344 Sıra No’lu VUK Genel Tebliği’nde yapılan açıklamalar maliyet bedeli ile değerlendirilemeyen iktisadi kıymetler için kur farkı ve faiz giderlerinin özel bir düzenleme olmadıkça aktifleştirilmesi mümkün değildir.VUK Mük. 290’ıncı maddesiyle kira ödemelerinin net bugünkü değere açık bir şekilde düzenlenmiştir. Kira ödemeleri yine borç anapara ve faiz ödemesi olarak

ayrıştırılmakta faiz ödemeleri ilgili olduğu dönemde doğrudan gider yazılmaktadır. “farklı olmayan kur farklarında ortaya çıktığı dönemde gelir yada gider yazılması” gerekir.

VUK'nun Mükerrer 290. maddesine göre kira ödemeleri kiracı iktisadi kıymeti kullanma hakkı ile sözleşmeden doğan borç, kira konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşme kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilecek, kira ödemelerinin bugünkü değeri, kira ödemeleri sözleşme tarihindeki kiralamada kullanılan faiz oranının dikkate alınmasıyla hesaplanan bugünkü değerlerinin toplamıdır. Kiralamada kullanılan faiz oranı ise kira ödemeleri garanti edilmemiş kalan değer toplamının bugünkü değerini, kiralamaya konu iktisadi kıymetin bedeline eşitliyen iskonto oranıdır. Finansal kiralama konusu kıymet, kiracı tarafından kullanma hakkı olarak aktife alınacak, karşılığında ise kiralayana olan borç pasife kaydedilecektir. Kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı, enflasyon düzeltmesine ve amortismanına tabi tutulur. Kullanım hakkı VUK ilgili genel tebliğlerde iktisadi kıymet için tespit edilmiş amortisman sürelerinde amorti edilecek, sözleşme feshinde kalan süreler için amortisman ayrılması ve enflasyon düzeltmesi yapılmayacaktır şeklinde ifade edilmiştir.

Kiracı finansal kiralama sözleşmesine göre kira ödemelerini, borç anapara ödemesi ve faiz olarak ayrıştırır. Ayrıştırma her kira ödeme döneminde kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde yapılır. Değerlenen borç tutarları reeskonta tabi tutulmaz denilmiştir.

“Kiracı finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı ve sözleşmeden doğan, borç kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilecektir. Finansal kiralama konusu iktisadi kıymet, kullanma hakkı olarak aktife alınacak karşılığında ise kiralayana olan borç pasife kaydedilecektir” (Erol, Yıldırım, Toroslu, 2011, s. 140).

Amortismanlara ilişkin VUK'nun Mükerrer 290. maddesine göre finansal kiralama olarak aktife hak olarak kaydından sonra VUK genel hükümlere göre hareket edilecektir. Montaj giderleri ve genişletici harcamaların, dönemsellik ilkesi gereği gayrimenkullerin maliyet bedeline eklenerek amortismanına tabi tutulması genel hükümlere uygunluk yine iktisadi kıymetin kiracı tarafından tesliminde önce avans niteliğinde yapılan ödemeleri, iktisadi kıymetle birlikte aktife kaydedilmelidir. Amortisman ayırımına ilişkin VUK 313. maddesinde iktisadi kıymetin amortismanına tabi tutulması koşulları sağlanmalıdır.

Kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı, Vergi Usul Kanunu'nun üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümü ve ilgili genel tebliğlerde kiralama konusu iktisadi kıymet için belirlenmiş usul ve esaslar çerçevesinde amortisman ve Kanunun Mükerrer 298. maddesi uyarınca da yeniden değerlemeye tabi tutulacaktır.

“Diğer bir ifadeyle, kullanım hakkı, Vergi Usul Kanunu ve ilgili genel tebliğlerde bu iktisadi kıymet için tespit edilmiş amortisman sürelerinde amorti edilecektir. Sözleşmenin fesholması halinde kalan dönemler için iktisadi kıymetle ilgili olarak amortisman ayrılma ve yeniden değerlendirme işlemleri yapılmayacaktır” (Erol vd., 2011, s.140).

İktisadi kıymetin faydalı ömrü kira süresinden fazla olması durumunda, eğer mülkiyet kira süresinin sonunda kiracıya geçiyor ise amortisman uygulaması kira süresine göre değil faydalı ömre göre yapılmalıdır. Ancak mülkiyet kiralayana geçiyorsa amortisman ayrılmayan tutarın tamamının son yılda itfa edilmesi gerekir. Eğer mülkiyetin kira süresi sonunda kiracıya geçip geçmemesi konusunda kiracının opsiyon hakkı söz konusu ise, bu opsiyon hakkının satın alındığı tarihten itibaren, ödenen opsiyon bedeli, iktisadi kıymet bedeline eklenip kalan faydalı ömür süresi içerisinde itfa edilmelidir (Dinçer, 2014, s.1-15).

Kiracı tarafından finansal kiralama sözleşmesine göre kira ödemelerinin borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılmasına her bir dönem sonunda kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz uygulanacağına yukarıda değinmiştik, hesaplanan faiz giderlerinin ise ilk yıl iktisadi kıymetin maliyetine eklenmesi, sonraki yıllar ise gider ve maliyet olarak dikkate alınması gerekmektedir.

Yine faiz giderleri gibi yabancı para üzerinden yapılan kira ödemelerine ilişkin Gelir İdaresi Başkanlığı yazısına istinaden Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen bir özeldede şu ifadeler yer almıştır. Finansal kiralama sözleşmesine istinaden yabancı para üzerinden kira ödemelerinin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan kur farklarının da, ilk yıllar iktisadi kıymet maliyetlerine eklenmesi, sonraki yıllar ise gider veya maliyet olarak dikkate alınması gerekmektedir” (BMVDB 11.02.2009 tarih VUK-Mük-290/2009-MUK-14-4586 sayılı Özelge).

Yabancı para yada türk lira üzerinden düzenlenen finansal kira sözleşmelerindeki hesaplanan faiz giderleri ilk yıl haklar hesabına kaydedilen iktisadi kıymetin maliyetine eklenecek, sonraki yıllarda ise isteğe bağlı olarak gider veya maliyet hesaplarına aktarılacaktır. Yabancı para üzerinden düzenlenen sözleşmelerde ortaya çıkan kur farkları da ilk yıl maliyete eklenecek, sonraki yıllarda ise isteğe bağlı olarak gider ve maliyet hesaplarına aktarılacaktır.

Ancak Gelir İdaresi'nin bu görüşü 319 no'lu VUK Tebliği ve yine 163 ve 334 no'lu VUK Tebliğler hükümlerine uygun düşmemektedir.

4.6. Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri

25/10/1984 Tarih ve 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi (KDV) Kanunu 2/11/1984 tarihi ve 18563 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 1985 yılında yürürlüğe girmiştir.

Katma Değer Vergisi Kanunu (KDV) birinci maddesinde Türkiye'de, ticari, sınai, ziraî ve serbest meslek faaliyeti kapsamındaki teslim ve hizmetler KDV kapsamında sayılmıştır. İthalat ve diğer bir çok kapsam kanununun bu maddesinde sayılmıştır. VUK Mükerrer 290'ıncı maddesine göre teslimler ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu (6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu) kapsamındaki teslimler de ticari faaliyet kapsamında gerçekleştirildiğinden KDV 'nin konusunu teşkil etmektedir. Katma Değer Vergisi Kanunu'nun onuncu maddesinde "vergiyi doğuran olayın teslimde meydana geldiği hükme bağlanmıştır. Bu nedenle finansal kiralama işlemlerinde KDV, kiralama konusu olan makine ve teçhizatın zilyedliğinin kiracıya devri ile doğmakta olduğu ileri sürülmüştür. Oysa 6361 sayılı Kanunun kiralamaya konu mal tesliminden önce de sözleşme ve fatura tanzimi ile ödenmesine imkan vermesi nedeniyle hizmetin verilmesinden önce fatura ve benzeri belgeler verilmesi de bu kapsamda olacaktır. Vergiyi doğuran olay her bir dönem faturanın düzenlenmesi ile doğacak, finansal kiralama şirketi fatura dönemlerinde tahsil ettiği KDV 'ni ödeyecek, kiracı ödediği dönem faturalarının beyannamesinde indirim konusu yapacaktır.

"İşletme finansal kiralama şirketinden kiraladığı varlıklar nedeniyle, ödediği kira bedelleri üzerinden, her kira bedelinin tahakkuk ettirilmesi sırasında KDV hesaplayacaktır" (Kızılot, 1998, s. 201).

Daha öncesinde "finansal kiralama işlemlerinin 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nda BSMV kapsamında" olması görüşü savunulmuş ancak gerek bir arada bu işlemlerin yürütülmesi gerekse vergi yükünün artması nedeniyle 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nda değişiklik yapılarak "01.01.1987 tarih 3297 sayılı Kanun değişikliği ile kapsam dışına" çıkarılmıştır.

4.6.1. Katma Değer Vergisi Kanunu finansal kiralama işlemleri ve KDV oranları

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu Verginin konusunu teşkil eden işlemler başlığı ile 1.maddesinde KDV'ne tabi olan işlemler sayılmıştır. Yine kanunun oran

başlığı altında 28. maddesinde verginin oranının her bir işlem için % 10'dur. Bakanlar Kurulu bu oranı, dört katına kadar arttırmaya, % 1'e kadar indirmeye, .. denilmiştir.

Vergi dairesince, Katma Değer Vergisi uygulamasında finansal kiralama işlemi, hizmet kapsamında değerlendirilmekte ve kira bedellerinin tahsilinde vergi uygulanmaktadır. İşletmenin ihtiyacı olan varlıkları finansal kiralama yolu ile temin etmesi halinde kira bedelleri üzerinden vergi hesaplanması ve ilgili dönemlerde beyan edilerek ödenmesi gerekmektedir (Tolu, 1997, s. 68).

“Bakanlar Kurulu, 30.07.2002 tarih ve 24831 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2002/4480 sayılı BKK ile finansal kiralama işlemlerinde uygulanacak KDV oranlarını belirlemiştir. BKK’nın 9.mad. göre 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’na göre finansal kiralama konulu malların (bu listenin 8.sirasında sayılan taşıtlar dahil) finansal kiralama şirketlerine veya finansal kiralama şirketlerince teslimi veya kiralanması işlemleri (Özel Tüketim Vergisi IV ve II sayılı listede yer alan mallar için belirlenen oranlarda uygulanır) % 1 KDV’ye tabidir” (Erol, Yıldırım, Toroslu, 2011, s. 179).

Finansal kiralama faturalarında anapara faiz tutarı dahil toplam tutar üzerinden katma değer vergisi oranı uygulanacaktır. Son derece önemli bir teşvik unsuru olarak yıllarca uygulanan % 1 oranlı katma değer vergisi oranı 31.12.2007 tarihinden sonra düzenlenecek finansal kiralama sözleşmelerinde malın tabi olduğu oran üzerinden vergilenmek üzere 30.12.2007 tarihinden itibaren 26742 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2007/13033 Bakanlar Kurulu kararı ile indirimli KDV oranı uygulaması son bulmuş sektör için hayati önem taşıyan bu vergisel teşviğin son bulması ile sektör sarsıntıya uğramıştır. Nitekim bu karar sektörü ciddi anlamda etkilemiş, 2011 yılından sonra yapılan değişikliklere kadar olumsuz tablo sürmüştü, diğer kiralama ve satın almalarla finans sektörü işlemleri arasında önemli bir fark kalmamıştır.

Aşağıda sayılan Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine ilişkin Kararlarda değişiklik içeren Bakanlar Kurulu kararları ile hem % 1 oranına tabi listeler genişlemiş, hemde yeni 6361 sayılı kanunla getirilen yeni uygulamalarla sektör hareketlenmiş, sat ve geri kiralama gibi kendi kaynaklarından finansman teminine yönelik finansal kiralama türü doğmuştur.

27.12.2011 tarih ve 28155 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2011/2604 sayılı Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Kararda Değişiklik yapılmasına Dair Kararla 2007/13033 sayılı Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespiti Kararın eki (I) sayılı listeye 16 ve 17. sıra eklenerek, 2 numaralı fıkra değişmiştir. (84.02 – 85.14 arası Gümrük Tarife Cetveli Genişletilmiştir)

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'na (6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu) göre finansal kiralama şirketlerine teslimi ve bu malların finansal kiralama şirketleri tarafından katma değer vergisi mükellefleri işlemleri katma değer vergisinden istisna edildiği için katma değer vergisi mükellefiyeti bulunmayan ancak kazançları bilanço esasına göre tespit edilen gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine kiralanması ve teslimi % 1 oranında katma değer vergisine tabidir. Değiştirilen 2 numaralı fıkra uyarınca, (I) sayılı listenin 16 ve 17. sıralarında sayılan işlemler hariç olmak üzere finansal kiralama işlemlerinde, işleme konu olan malın tabi olduğu katma değer vergisi oranı uygulanacaktır.

01.11.2013 tarih ve 28838 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2013/5595 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile % 1 oranına tabi liste genişletilmiştir (İSMMMO Mali Rehber 2015 : 120-130).

% 1 KDV Oranı uygulamasına ilişkin KDV(I) Sayılı Listenin 16 ve 17. Sırasına göre güncel gümrük tarifesinden mal grupları şunlardır. Aşağıda İş Leasing'in mal listesi verilmiştir. (Kaynak [http:// www.isleasing.com.tr/leasingde-kdv/ErişimTarihi:12.11.2015](http://www.isleasing.com.tr/leasingde-kdv/ErişimTarihi:12.11.2015)) .

-Elektrik motorları ve jeneratör ekipmanları, elektrik enerjisi üretim grupları ve rotatif elektrik konvertörleri, elektrik transformatörleri, statik konvertörler ve endüktörler

-Maden makine ve cihazları

-Lehim ve kaynak yapmaya mahsus makine ve cihazlar

-Tekstil boya apre terbiye makine ve cihazları

-Tohumların, hububatın, kuru baklagillerin temizlenmesine, tasnif edilmesine veya ayıklanmasına mahsus makine ve cihazlar

-Tarla ve bahçe tarımına ormancılığa, kümes hayvancılığına veya arıcılığa mahsus diğer makine ve cihazlar

-Süt sağma makineleri ve sütçülükte kullanılan makine ve cihazlar Şarap elma şarabı, meyve suları veya benzeri içeceklerin imaline mahsus presler

-Tarım ürünlerinin hasat ve harman edilmesine mahsus makine ve cihazlar, çim ve çayır biçme makine ve cihazları; yumurtaları, meyvaları ve diğer tarım ürünlerini ağırlık ve büyüklüklerine göre ayıran ve temizleyen makine ve cihazlar

-Tarla ve bahçe tarımında veya ormancılıkta kullanılan makine ve cihazlar

-İş makinaları

-Kaldırma elleçleme, yükleme veya boşaltma işlerine mahsus diğer makine ve cihazlar

-Sıvı ve toz halindeki maddeleri püskürtmeye, dağıtmaya veya pülverize etmeye mahsus mekanik cihazlar, yangın söndürme cihazları, püskürtme tabancaları ve benzeri cihazlar, buhar veya kum püskürtme makinaları

-Santrifüjler; sıvıların ve gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar

-Isı değişimi yoluyla maddelerin işlenmesi için makinalar ve tesis

-Isı pompaları ve diğer soğutucu (84.15 pozisyonunda yer alan klima cihazları hariç)

-Sanayi ve laboratuvarlara mahsus elektrikli olmayan ve elektrikli fırınlar ve ocaklar

-Buhar kazanları, merkezi ısıtma kazanları, kondansörler

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanununun önemli değişikliklerinden biri satın geri kiralama işlemleri olup Kanunun kapsamındaki bu işlemler için Katma Değer Vergisi Kanunu'nda bazı değişiklikler yapılmıştır.

3065 sayılı KDV Kanunu'nun 17.maddesinin 4.fıkrasına 6495 sayılı 29.maddesiyle eklenen (y) bendi ile "6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında, finansal kiralama şirketlerince bizzat kiracıdan satın alınıp geri kiralanan taşınmazlara uygulanmak üzere ve kiralamaya konu taşınmazın mülkiyetinin sözleşme süresi sonunda kiracıya devredilecek olması koşulu ile kiralamaya konu taşınmazların kiralayana satılması, satan kişilere kiralanması ve devri işlemi KDV'den istisna" edilmiştir.

Ancak söz konusu istisna kısmi istisna niteliğinde olduğundan, bu işlemler dolayısıyla finansal kiralama şirketi için herhangi bir yük teşkil etmemesine karşılık, kiracı için önemli ölçüde KDV yükü çıkarabilir. Söz konusu taşınmaz malın satın alımı imal ve inşasında yüklenilen KDV'leri indirim yoluyla giderilmiş yada giderilmesin, bu hesaptan çıkarılıp hesaplanan KDV hesaplarına ilave edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

"Bu kapsamdaki işlemlerde Amortisman Tabi İktisadi Kıymetler dolayısıyla yüklenilen KDV'ler satıcı firma üzerinde kalmaktadır "(Değer, 2014, s. 5).

KDV Genel Uygulama Tebliği'nde yer alan "istisna kiralamaya konu taşınmazların satın alınması, satan kişilere kiralanması ve tekrar kiralayana satılması ve devri işlemlerinde uygulanacak olup, aynı sözleşme kapsamındaki işlemlerin farklı

uygulamalara tabi tutulması mümkün değildir” açıklaması, işletme aktifindeki taşınmaz gerekli şartları taşısa bile sat-kirala-geri al işlemlerinde KDV 17/4-r maddesi uygulaması mümkün bulunmamaktadır.

“Bu maddeye benzer düzenleme ile istisna kapsamı kıymetlerin teslimin yapıldığı döneme kadar indirilemeyen KDV, teslim hesap dönemine ilişkin GV ve KV matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınır şeklinde düzenlenebilir”(Değer, 2014, s.6).

Sat ve geri kirala işlemlerinde katma değer vergisi istisnasıyla ilgili en son düzenlemeler; 15/7/2016 tarihli 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yine 7 Nolu KDV Tebliği 04/10/2016 tarih ve 29847 sayılı R.G.’de yayımlanmıştır. Yukarıda belirtilen katma değer vergisi sat ve geri kirala düzeltilmesi gereken hususlar ve kurumlar vergisi eşgüdümü sağlanmıştır. Kısaca açıklamak gerekirse 02.08.2013 tarihinden sonra;

KDVK’nun 17/4-y maddesine eklemek üzere “her türlü taşınır mallar” sat ve geri kirala katma değer vergisi istisnasına tabi olmuş yine bu maddeye ilave ile “kalkınma ve yatırım bankaları ve katılım bankaları eklenmek suretiyle” finansal kiralama şirketleri gibi katma değer vergisi istisnasına tabi olmuştur.

17/4-y maddesi KDV istisnası kısmi istisna olduğundan kiracı tarafından kiralayan şirkete satışında kiracı tarafından, iktisabında taşınmazların yüklenilen KDV nin indirim hesabından çıkartılarak düzeltilmesi gerekiyordu. Yeni düzenleme indirilemeyen tutarlar kiracı tarafından düzeltilerek Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi matrahının tespitinde artık gider kaydedilebilecektir şeklinde düzenlenmiştir.

4.6.2. VUK. mük.290.md. göre KDV kapsamındaki teslimler ve finansal kiralama

213 sayılı VUK’na 4842 sayılı Kanunla eklenen ve finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme hükümlerini düzenleyen Mükerrer 290. maddeye ilişkin açıklamalara 319 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği’nde yer verilmiştir. Tebliğde belirtildiği gibi finansal kiralama şirketleri dışındaki şirketlerle yapılan finansal kiralama sözleşmelerinde indirimli oran uygulanmayacaktır. Ancak 6361 sayılı FFFK.’na göre yapılan işlemler için indirimli oran uygulanacaktır.

“Öte yandan, 319 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde belirtildiği üzere, finansal kiralama şirketleri dışındaki şirketlerle yapılan finansal kiralama sözleşmelerinde indirimli oran uygulanmayacaktır” (Çırtlık, 2014, s.10).

4.6.3. Finansal kiralama ve teşvik belgeli yatırımlarda KDV

3065 sayılı KDV Kanunu'nun 13/d maddesinde yatırım teşvik belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makine ve teçhizat teslimleri KDV'den istisna edilmiştir. Daha önce 3226 sayılı FKK'nun, 4842 sayılı kanunla değişik 28. maddesinde “yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan, finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanır.” şeklindedir.

6361 sayılı FFFK'nun Teşvik başlıklı 35. maddesinde, yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde, kiralayan finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanır. Finansal kiralama şirketinin teşvik belgesi ile ilgili sorumluluğu, kendisine devri gerçekleşen kısmı ile sınırlıdır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 13/d maddesi ile yatırım teşvik belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makine ve teçhizat teslimleri katma değer vergisinden istisna edilmiştir. Yine aynı kanunun 2. maddesiyle teslim ilişkili haller sayılmış, bu hükümlere göre finansal kiralamaya konu malın mülkiyeti devredilmediği için Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 13/d maddesinde düzenlenen istisna hükmünden yararlanması mümkün bulunmamaktadır.

Yatırım Teşvik uygulamasında yeni esaslar 19.06.2012 tarih ve 23828 sayılı Resmi Gazete'de yeni yatırım teşvik sistemi çerçevesinde “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar yayınlanmıştır (Mazars Denge Vergi Rehberi 2015, 224-237, 2017, 248-266).

Bu Kararın uygulaması olarak 2012/1 Sayılı Tebliğ yayımlanmıştır. 2014/2 Sayılı Tebliğ ile en son 25.09.2014 Resmi Gazete'de 2014/3 sayılı Tebliğ ile değişiklikler yapılmıştır (EY Vergi Rehberi 2016, s.169-222).

“Yatırım Teşvik Uygulamasında Bölgeler; desteklerin uygulaması açısından iller, sosyo ekonomik gelişmişlik seviyeleri dikkate alınarak altı bölgeye ayrılmıştır. Teşvikler ise Genel, Bölgesel, Büyük Ölçekli ve Stratejik Yatırımların teşviki uygulamalarından oluşmaktadır.

Genel Teşvik Uygulamaları: a) Gümrük Vergisi b) KDV İstisnası c) GV. Stopaj Desteği ç) Sigorta primi işveren hisse desteği, olarak ifade edilmiştir.

“Finansal kiralama yöntemiyle yapılacak yatırımlarda finansal kiralamaya konu makine ve teçhizata ait toplam tutarın, her bir finansal kiralama şirketi için asgari ikiyüzbin Türk Lirası olması gerekmektedir” denilmektedir.

Teşvik belgesi düzenlenmesine ilişkin müracaat tarihinden önce gerçekleştirilmiş bulunan yatırım harcamaları teşvik belgesi kapsamına alınmayacaktır. Finansal Kiralama yöntemiyle gerçekleştirilecek yatırımlar için finansal kiralama şirketi adına ayrı bir teşvik belgesi düzenlenmeyeceği ifade edilmiştir.

Bu kapsamdaki Teşvik Destek Unsurları incelendiğinde, (1) Gümrük Vergisi muafiyeti (2) KDV istisnası ve iadesi (3) Faiz Desteği (4) Sigorta primi işveren hisse desteği (5) sigorta primi desteği (6) Gelir vergisi stopaj desteği (7) Vergi indirimi olduğu görülmektedir.(2009 yılı 15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve teşvik mevzuatı yürürlükten kaldırılmıştır)

Yatırım Teşvik Mevzuatında finansal kiralama ile ilgili diğer hususlar ise şu şekildedir. Finansal kiralama kiralama şirketinin gümrük muafiyeti ve KDV istisnası desteklerinden yararlanabilmesi için, teşvik belgesi sahibi yatırımcı ile sözleşme yapılmış olması ve teşvik belgesini düzenleyen ilgili merci tarafından finansal kiralamaya konu makine ve teçhizat listesinin onaylanmış olması gerekir.

Yatırımcının teşvik belgesi dikkate alınarak finansal kiralama şirketi adına düzenlenen makine ve teçhizat listesi ile yerli temin ve/veya ithalat işlemleri yapılır.

Finansal kiralamaya konu makine ve teçhizatın, yatırımcının mülkiyetine geçiş tarihine kadar Ekonomi Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'nün izni olmaksızın üçüncü kişilere satışı veya kiralanması durumunda her türlü sorumluluk finansal kiralama şirketine aittir denilmiştir.

İflas veya sözleşmenin feshi veya yatırımın gerçekleşmemesi durumunda, yatırımcının mülkiyetine geçmemiş, makine ve teçhizat için faydalanılan destekler ilgili mevzuat çerçevesinde finansal kiralama şirketinden geri alınır. Ancak makine ve teçhizatın yatırımcının mülkiyetine geçmesi durumunda ilgili yasal düzenlemelerin saklı olması kaydıyla yatırımcı sorumlu olacağı belirtilmiştir.

Finansal kiralama işlemine konu makine ve teçhizatın başka bir yatırımcıya devrinin talep edilmesi durumunda finansal kiralama şirketi devreden ve devredecek yatırımcının birlikte müracaatı üzerine yeni sözleşmeyle devir yapılabilir. Yatırım bütünlüğünün bozulması halinde söz konusu makine ve teçhizatın yeniden temin edilmesi gerekir. Yeni yatırımcının yeni destek unsurlarından eksik yada hiç

yararlanamaması durumunda fazla yararlanılan destekler ilgili mevzuat çerçevesinde geri alınır şeklinde ifade edilmiştir.

Finansal kiralamaya konu ekipmanların başka bir finansal kiralama şirketine devri yatırımcı ve Ekonomi Bakanlığı'nın uygun görüşüne istinaden yapılabilir. Teşvik belgesi kapsamında kullanılmış ithal makine ve teçhizatın finansal kiralama yoluyla teminine izin verilebileceği öngörülmüştür.

6361 sayılı Kanunu'nun 31'nci maddesinde belirtilen ihbar süresini müteakip en geç üç ay içerisinde kiralayan ve kiracı tarafından ilgili mercie bildirimde bulunulması kaydıyla sözleşmenin feshi ve finansal kiralama konusu makine ve teçhizatın bildirimini takip eden bir yıl içerisinde devrinin talep edilmesi durumunda, finansal kiralama şirketi ile devralacak olan teşvik belgeli yatırımcının birlikte müracaatına istinaden yeni sözleşme çerçevesinde devir uygun görülebilir. Aksi halde destekler finansal kiralama şirketinden geri alınır denilmiştir. Finansal kiralama işlemlerine ilişkin, 2012/1 sayılı Tebliğin 20. maddesinde belirtilmeyen hususlarda 6361 sayılı Kanun hükümleri dikkate alınarak Ekonomi Bakanlığı'nın görüşleri doğrultusunda hareket edilir.

Finansal kiralamaya konu işlemin tamalanmasını müteakip finansal kiralama şirketi tarafından Ekonomi Bakanlığı'nda ilgili makamına gerçekleşmeyle ilgili bilgi verileceği de öngörülmektedir.

“KV Kanunu'nun 13/d maddesi kapsamındaki makine ve teçhizat teslimlerinin finansal kiralama yoluyla yapılması halinde uygulamaya ilişkin esaslar 47 sayılı KDV Sirküleri ile açıklanmıştır” (Özcan, 2011, s.110).

Yukarıdaki Finansal Kiralama KDV uygulaması ile ilgili Gelir İdaresi Başkanlığı, 21/03/2007 tarihli 47 Nolu Sirkülerle; finansal kiralama şirketleri ile kiracı (yatırımcı) arasında yapılan sözleşmede belirtilen sürenin sonunda, makine-teçhizatın kiracının mülkiyetine geçmemesi veya yatırımın teşvik belgesinde öngörüldüğü şekilde gerçekleşmemesi halinde, finansal kiralama şirketine yapılan teslim sırasında alınmayan vergi tutarlarının KDV Kanunu'nun 13/d maddesi çerçevesinde kiracı-yatırımcıdan vergi ziyai cezası uygulanarak gecikme faizi ile birlikte tahsil edileceği belirtilmiştir.

4.6.4. Sınır ötesi yurtdışına- yurtdışından finansal kiralamada KDV

Cross Border Leasing, Sınır ötesi leasing denilen yurtdışına ve yurtdışından yurtdışına finansal kiralama işlemlerinde kdv karşısındaki durumlarını ayrı ayrı incelemek gereklidir. Söz konusu işlemlerde yurt dışı ilişki kaçınılmazdır.

4.6.4.1. Yurtdışına finansal kiralamalarda KDV

Yurtiçinden yurtdışına yerleşik bir finansal kiralama şirketinin yurtdışında yerleşik gerçek ve tüzel kişiye finansal kiralama ile taşınır yada taşınmaz bir mal kiralamasıdır. Bu tür kiralama bir şekilde mal ihracıdır.

Yurtdışına finansal kiralama yoluyla gönderilen mallar diğer ihracat konulu mallar gibi KDV'den istisna edilecektir. KDV Kanunu'nun İhracat istisnasına ilişkin 11 ve 12. maddelerine ilişkin finansal kiralama yoluyla ihracatta da söz konusu olacaktır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 12. maddesi bir teslimin ihracat sayılabilmesi için, teslim yurtdışındaki bir müşteriye serbest bölgedeki alıcıya ya da yetkili gümrük antreposuna yapılmalı, teslim konu mal Türkiye gümrük hattından çıkarak bir serbest bölge veya başka ülkeye ulaşmalı yada yurt dışındaki müşteriye teslimi için yetkili gümrük antreposuna konulmalıdır.

Türkiye'deki finansal kiralama şirketlerince yurt dışında bulunan kişilere yapılan teslimler ihracat istisnası kapsamındadır. "Yurt dışına kiralanmış mallara ilişkin olarak yüklenilen ve indirim konusu yapılmayan katma değer vergileri iade edilebilecektir" (Tuğlu, Özkan, 2007, s. 106).

4.6.4.2. Yurtdışından finansal kiralamalarda KDV

Yurtdışından finansal kiralama işlemi Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişi kiracının yurt dışında yerleşik bir finansal kiralama şirketinden herhangi bir malın finansal kiralama sözleşmesini düzenleyerek, kiracı tarafından satın alınması koşuluyla belirli süreli kiralama türüdür.

Katma Değer Vergisi Kanunu'na göre, her türlü mal ve hizmet ithalatı KDV'ye tabidir. Bu kapsamda kiracının yurt dışındaki kiralayandan, sözleşme süresi sonunda o malın kiracı tarafından satın alınması koşuluyla mal kiralaması veya yurt dışından kiralamak üzere mal satın alınması durumunda KDV hesaplanması gerekmektedir.

"Bu hizmet ifalarında mükellef yurt dışındaki firma olmakla birlikte firmanın Türkiye'de ikametgahı, iş yeri, kanunu merkezi ve iş merkezi bulunmaması halinde vergi, hizmetten yararlanan yurt içindeki muhatap tarafından bağlı bulunulan vergi dairesine sorumlu sıfatıyla beyan edilip ödenmesi gerekmektedir" (Tuğlu, 2007, s.104).

Finansal kiralama işlemlerinde ithalat iki türlü gerçekleşebilir. Birinci türde Türkiye'de yerleşik finansal kiralama şirketinin Finansal Kiralama Kanunu kapsamında kiralamak amacıyla yurtdışından mal satın alınmasıdır, bu durumun herhangi bir şirketin mal ithalatından bir farkı olmayıp, normal KDV oranları malın niteliği ve gümrük tarife

cetvellerindeki pozisyonlara göre % 1, % 8, % 18, biri uygulanabilecektir. KDV Kanunu'nun 13/a kapsamına giren araçların (deniz, hava ve demiryolu araçları, faaliyeti kısmen veya tamamen bu araçların kiralanması ve işletilmesi olan mükellefler) olması yine KDV Kanununun 16/1-a maddesinin istisna koşullarına göre vergiden istisna ithalat işleminin gerçekleştirilebileceği unutulmamalıdır.

Öte yandan KDV Kanunu'nun 13. maddesindeki araçların finansal kiralama şirketince kiraya verilmesi veya Finansal Kiralama Kanunu çerçevesinde başka bir şirkete kiralanması işlemleri KDV'ye tabi olacaktır.

Finansal kiralama işlemlerinde ikinci tür bir ithalat işlemi, Türkiye'deki yerleşik bir firmanın yurtdışındaki bir finansal kiralama şirketinden, finansal kiralama kanunu kapsamında sözleşmeyle mal ithalatı şeklinde olup, finansal kiralama sözleşmesi satın almayı içeren bir sözleşme ise süre sonundaki satın alım kesin ithalat işlemi ile Finansal Kiralama Kanunu kapsamındaki KDV oranları (indirimli) uygulanacaktır.

Sözleşmeye ait kira tutarlarının ödenmesinde ise bu kapsamdaki KDV oranlarının ayrıca ödeneceği tabidir (2 nolu KDV Beyannamesi). Kesin İthalat esnasında malın finansal kiralama oranları üzerinden KDV ödenebilecek iken, Kanununun 13/a maddesindeki araçlar ve istisna koşulları durumunda ithalat işlemi vergiden istisna olacaktır.

Yabancı finansal kiralama şirketi ile kiracı arasında kanun kapsamında sözleşmeye göre getirilen malların ülkeye girişinde süre kısıtlaması hariç, sözleşme süresine bağlı olarak geçici ithalat rejimine dair hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Kanun kapsamında yurda geçici ithaline izin verilen eşya için esaslar ve yeterli teminat 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve ilgili mevzuatın hükümlerine uygun olarak ithaline izin yada yurtdışı edilecektir.

Özetle yurtdışından düşük oranlı KDV konusu ithalat için ya yurtdışındaki firmanın yada Türkiye'deki ithalatçının finansal kiralama firması olması gerekmektedir. Yurtdışından mal satın alınan firmanın yada yurtiçine mal ithal eden firmanın finansal kiralama şirketi olmaması halinde teslim ve kiralama işlemlerinde kanunun indirimli vergi oranları söz konusu değildir.

“Yurt dışından Finansal Kiralama Kanunu çerçevesinde kiralama yapıldığında ya yurt dışındaki firmanın ya da yurt içindeki firmanın finansal kiralama şirketi olması şartıyla indirimli KDV oranı uygulanabilir” (Egemen, 2007, s. 97).

4.6.5. Binek otomobil ve diğer araçların finansal kiralamasında KDV

Taşıt araçlarının finansal kiralama yoluyla iktisap edilmesinde farklı Katma Değer Vergisi Oranı uygulanmaktadır. Binek otomobili dışında kara nakil vasıtalarında otobüs, kamyon, kamyonet, Çekici gibi araçların Finansal Kiralama Kanunu'na göre yapılan sözleşmeler kapsamında hem finansal kiralama şirketine, hem bu şirketlerin müşterilerine teslim veya kiralaması % 8 oranında KDV'ne tabidir. Ancak kullanılmamış (0) binek otomobillerinin finansal kiralama yoluyla ithali ve tesliminde KDV oranı değişmemekte, % 18 oranı uygulanmaktadır. Kullanılmış binek otomobillerinin KDV oranı % 1'dir ayrıca iş makineleri nakil aracı kabul edilmemekle % 1 oranında KDV'ne tabidir.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30. maddesinin birinci fıkrasında faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerin kiralanması veya çeşitli şekilde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç olmak üzere, işletmelere ait binek otomobillerin alış vesikalarında gösterilen katma değer vergisinin indirilemeyeceği belirtilmiştir. Maliye Bakanlığı finansal kiralama sözleşmelerine göre, kira süresi sonunda kira konusu binek otomobillerin devrinin öngörülmesi halinde bunun bir satış olduğu ve KDV'nin indirilemeyeceği görüşündedir.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 29. maddesi faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya işletilmesi olanların kiraladıkları binek otomobilleri için ödediği katma değer vergisinin indirilebilir vergi olarak dikkate alınması hükmünü içermektedir (Buradan otomobil kiralaması faaliyetinde bulunan şirketler kastedilmekte ,galeri yada taksi işletmesi değil).

Sözleşme sonunda malın kiralayanda kalması yani, kiracı tarafından satın alma hakkının kullanılmadığı durumda ise sözkonusu işlem tam anlamıyla bir kiralama hizmeti olacağından kiralanın binek otomobiller nedeniyle yüklenilen KDV indirilebilecektir. Kiracının malın mülkiyetini satın alma hakkının sözleşme başlangıcında değil de sözleşme süresi içinde veya sonunda kullanılması halinde; satın alma seçeneği kullanana kadar ödenen ve indirim konusu yapılan vergiler indirim hesaplarından çıkarılır.

“Satın alma hakkı seçeneğinin kullanılmasından sonra kiralama işlemi satın almaya dönüşeceğinden yukarıda belirtildiği üzere bu tarihten itibaren düzenlenecek faturalardaki KDV indirim konusu yapılmayacak, indirilmeyen bu vergi, gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde işin mahiyetine göre gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınacaktır” (Özsoy'dan aktaran, Özcan, 2011, s.105).

Finansal kiralama sözleşmesinde finansal kiralamaya konu binek otomobillerinin kira süresi sonunda kiracıya devredilebileceği durumda kira ödemelerine ilişkin faturalarda gösterilen KDV indirilmeyecek, bu vergiler gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınacak, finansal kira sözleşmesinde mülkiyet devrinin öngörülmediği durumda ise kira tutarı üzerinden ödenen KDV indirim konusu yapılabilecektir. Konuya ilişkin Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü görüşlerini destekler nitelikte "İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı 19.04.2013 tarih 39044742-KDV. 30-602 sayılı Özelgesi" ise şöyledir. Özelgede; finansal kiralamaya konu mülkiyetin kira süresi sonunda kiracıya geçmesi durumunda kdv indirimi mümkün değildir. Mülkiyetin kiralayanda kalması durumunda kiralama hizmeti sayılacağından, kira tutarları üzerinden ödenen kdv'nin indirimi mümkün olacaktır. İndirilemeyen kdv tutarının maliyet unsuru yada gider kaydı mümkündür.

Konu son derece önemli olmasına rağmen, şimdiye kadar muktezalara düzenlenmesi önemli bir noksanlık olup, bir sirküler ya da tebliğ ile düzenlenmemesi tereddüleri yarattığı ifade edilmektedir.

4.7. Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri

6/6/2002 tarih ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) Kanunu, 24783 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 12/6/2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun 2/1-b maddesi ile ilk iktisap : (II) sayılı listedeki mallardan Türkiye'de kayıt ve tescil edilmemiş olanların kullanılmak üzere ithalini, müzayede yoluyla veya kayıt ve tescil edilmiş olsa dahi 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerine göre iade edilenler de dahil motorlu araç ticareti yapanlar tarafından kullanılmaya başlanmasını, aktife alınmasını veya adlarına kayıt ve tescil edilmesini, şeklinde tanımlanmıştır.

Verginin konusuna ilişkin 1/1-b maddesi (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tabi olanların ilk iktisabı, şeklindedir.

Özel Tüketim Vergisi 1 Seri Nolu Genel Tebliği 30/07/2002 tarih ve 24831 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup, Tebliğde; hava taşıma araçlarından kayıt ve tescile tabi olanların 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'nun 50. maddesi ile Türk sivil hava araçlarının tescili için tutulacak uçak sicili için Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nce tescil edilmesi zorunlu araçları kapsadığı belirtilmiştir.

Kanunun 49. maddesinde sayılı Türk Devletine, kamu tüzel kişilikleri Türk vatandaşları ve kanunda sayılı tüzel kişiliklere yine 55. maddesinde aynı kanuna göre

yurda sokulmuş sivil hava araçlarının en az altı ay süreyle bunlar adına işletilmek üzere sicile geçici olarak tescil edilebileceği belirtilmiştir. Kaydedilmemiş olanların yurtdışından ithali ÖTV'ye konudur.

Finansal kiralama yoluyla getirilen uçakların ithalinde Gümrük Kanunu 128-134 maddelerinde düzenlenen geçici ithalat rejiminin uygulanıp uygulanamayacağına ilişkin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'ndan daha önce alınan görüşlerde geçici ithal edilen eşyanın şartlı muafiyetten yararlanan vergilerinin Gümrük Kanunundaki hükümler doğrultusunda teminata bağlanması, 3065 sayılı Katma Vergisi Kanununun 16/1-b maddesinde geçici ithalat rejimine göre müstesna kapsamında olup, gümrük vergisinin teminata bağlı olduğu durumlarda KDV'nin de teminata bağlanması, ancak finansal kiralama kapsamı uçakların geçici ithalatında aynı kanunun 13/a istisna şartlarının mevcudiyetinde vergi dairesi istisna belgelerine istinaden finansal kiralama geçici ithali yapılan uçaklara ait KDV ödenmesi ve teminatsız işlem yapılabilecektir.

Finansal Kiralama yoluyla geçici ithal ile geçici tescilin kanundaki anlamda tescil olarak düşünüldüğü, bu nedenle söz konusu uçakların kayıt ve tescile tabi değerlendirilebileceği amaçları Türkiye'de işletilmek olan bu uçakların ilk iktisap olarak ÖTV'ye tabi tutulacağı, ÖTV Kanunu 7/6 maddesi 'ne göre geçici ithalata göre gümrük vergisinden müstesna olan eşyanın ithalinin ÖTV'den müstesna olduğu yine ÖTV 16/2'ye göre, 4458 sayılı Gümrük Kanunu ile diğer Kanunlar gereğince ithalat vergileri teminata bağlanarak işlem gören mallara ait ÖTV teminata bağlanması gerektiğinden ve bu kanunda KDV 13/a benzeri bir istisna hükmü olmadığından, geçici ithalat yoluyla getirilen uçakların ÖTV'nin teminata bağlanması gerektiği gümrük idarelerince de bu şekilde uygulama yapıldığı bildirilmiştir. (Maliye Bakanlığı, 14.10.2002 tarih ve B.07.0.GEL.0.52/5200.02/25/42015 sayılı Özelgesi)

“Sadece hava taşıtları değil, Gümrük Mevzuatına göre geçici ithalat kapsamında finansal kiralama yoluyla yurtdışından sağlanan mallar ÖTV Kanunu 7/6.maddesine göre vergiden istisnadır. Yine 7. maddenin 6 numaralı fıkrasına göre Gümrük Kanununun transit, gümrük antrepo, dahilde işleme, gümrük kontrolü altında işleme rejimlerine tabi tutulan mallar ile serbest bölgeler ve geçici depolama yerleri hükümlerinin uygulandığı mallar ÖTV istisnasından yararlanacaktır (Özel Tüketim Vergisi 1 Seri Nolu Tebliğ)” (Erol, Yıldırım, Toroslu, 2011, s. 194-195).

4.8. Banka ve Sigorta Muameleleri Kanunu’nda Finansal Kiralama Hükümleri

13/7/1956 tarihli 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun Birinci Kısım Birinci Bölümü Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) ilişkin olup bu kapsamda, finansal kiralamayı ilgilendiren hususlara kısaca değinilecektir. Daha önce 3065 sayılı Katma Değer Vergisi bölümünde; Mülga 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 6802 sayılı Gider Vergileri (BSMV), 10.06.1985-01.01.1987 tarihleri arasında % 5 BSMV’ye tabi finansal kiralama işlem farklılığı 3297 sayılı yasa ile ortadan kaldırılmıştır.

3297 sayılı yasa ile değişik 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu 28. maddesi Banka ve sigorta şirketlerinin 10.06.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’na göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere her ne şekilde olursa olsun nakden ve hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta vergisine tabidir şeklinde değiştirilmekle, banka ve sigorta şirketlerinin yaptıkları finansal kiralama işlemleri, BSMV kapsamından çıkartılarak, Finansal Kiralama Kanunu kapsamında % 1 özel oranlı KDV’ye tabi olmuştur. Böylece finansal kiralama şirketleri BSMV’ye tabi olmamıştır.

5582 Sayılı Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Resmi Gazete’de yayınlanarak (06.03.2007 Tarih ve 26454 sayılı) yürürlüğe girmiştir. 10 adet kanunda değişiklik yapmış olup, bunlardan biride Gider Vergileri (BSMV) ilişkin olup, uygulamaya yön vermek için 17.04.2007 Tarih ve 26496 s. RG. Yayınlanan’’ Gider Vergileri 84 Seri No.lu Genel Tebliği yayınlanmıştır.

5582 sayılı Kanununun 20. maddesi ile Mülga 2499 sayılı Kanuna eklenen 38/A maddesi daha sonra değişik; 06/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m.57 ‘ye göre, Konut finansmanı, konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kredi kullandırılması, konutların finansal kiralama yoluyla tüketicilere kiralanması, sahip oldukları konutların teminat altında tüketicilere kredi kullandırılması ve bu kredilerin yeniden finansmanı amacıyla kredi kullandırılmasıdır. Konut finansmanı kuruluşları, konut finansmanı fonları ve ipotek finansmanı kuruluşlarının bu kredilere ve alacaklara dayalı veya bunların teminatı altındaki işlemleri de bu kapsamdadır.

Yine konut finansmanı kuruluşları, konut finansmanı kapsamında doğrudan tüketiciye kredi kullandıran ya da “finansal kiralama yapan bankalar ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından konut finansmanı faaliyetinde bulunması uygun görülen finansal kiralama şirketleri ve finansman şirketleridir. Ayrıca konut

finansman kuruluşları tarafından konut edinme amacının yeterli bilgi ve belgeyle tespit edilmesi ve kullandırılan kredinin veya yapılan finansal kiralamanın ipotek veya Kurulca uygun görülen teminatlar ile güvence altına alınması zorunludur.

4.9. Gümrük Vergisi Kanunu'nda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri

Türk Gümrük mevzuatımızda temel kanun olan 1615 sayılı Gümrük Kanunu 5 Şubat 2000 tarihine kadar yürürlükte kalmış, ‘4458 sayılı Gümrük Kanunu 27 Ekim 1999 tarihinde kabul edilerek, 5 Şubat 2000 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 18 Haziran 2009 tarihindeki 5911 sayılı Kanunla bazı maddeleri değiştirilmekle halen temel kanun niteliğindedir’.

Gümrük Kanunu yanında 13 Kısımdan oluşan 31 Mayıs 2002 tarihinden bir ay sonra yürürlüğe giren Gümrük Yönetmeliği, Dünya Gümrük Örgütü'nün oluşturduğu uluslararası ticarete konu mal sınıflandırmasına konu Uyum Sağlanmış Mal Tanıtım ve Kodlama Sistemi (Armonize)'ne 474 Sayılı Türk Gümrük Tarife Cetveli 12 rakamlı Eşya Kodu veya GTİP (Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon) ilk altı rakamı Dünya Gümrük Örgütü, sonraki altı rakam ilgili ülke tarafından belirlenir. Diğer Mevzuat düzenlemeleri gibi önemlidir.

Finansal kiralama işleminin yurtdışından yapılması durumunda ithalat işlemlerinin önemli hale gelmesi ve mevzuat düzenlemelerinin finansal kiralama ile ilişkisi bakımından ‘geçici ithalat rejimi’ düzenlemelerine yer vermek gerekmektedir.

İthalat İşlemleri bilindiği gibi Bedelli İthalat, Bedelsiz İthalat, Geçici İthalat şeklinde genel bir ayrıma tutulmaktadır. Bedelli İthalat malın serbest dolaşıma giriş rejimine, fiili ithaline ilişkin ve kambiyo taahhüdü kapatılmasına, Bedelsiz İthalat serbest dolaşım giriş rejimi ve fiili ithalata tabi olmakla birlikte kambiyo taahhüdü doğmamasına ve Geçici İthalat ise malın serbest dolaşıma giriş rejimine yani serbet dolanımında mal statüsünde olmamasına ilişkindir. Dahilde İşletme Rejimi, ATA Karnesi Kapsamında Geçici İthalat, Geçici İthalat Rejimi, Gümrük Antrepo Rejimi, Gümrük Kontrolü Altında İşletme Rejiminde geçici ithalat gerçekleştirilebilir.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'ndaki tanımında ‘Geçici İthalat Rejimi’ 128 ile 134'ncü maddeler arasında Gümrük Yönetmeliği'nde ise 415 ile 470'nci maddeler arasında düzenlenmektedir. Gümrük Yönetmeliği'nde ise şöyle tanımlanmıştır; ‘serbest dolaşıma girmemiş eşyanın ithalat vergisinden tamamen ya da kısmen muaf olarak ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın Türkiye Gümrük Bölgesi içinde kullanılması ve bu kullanım sırasındaki olağan yıpranma dışında herhangi bir

değişikliğe uğramaksızın yeniden ihracına olanak sağlayan hükümlerin uygulandığı rejimdir.” şeklinde ifade edilmiştir.

Kısmi Muafiyet Suretiyle Geçici İthalatın ise yapılan bir tanımı şöyle ifade edilmektedir.

“Tam muafiyet suretiyle geçici ithalat iznine ilişkin hükümlerde öngörülen koşulları taşımayan eşyanın, anılan rejimden yararlanacağı süreye ilişkin her ay için ithalat vergileri tutarının % 3 oranında vergi alınmak ve verginin kalan kısmı da teminata bağlanmak üzere kısmi muafiyet uygulanması suretiyle geçici ithalat rejiminden yararlandırılmasıdır” (Erol, Yıldırım, Toroslu, 2011, s. 196).

Yine geçici ithalatla ilgili belirtmek gerekirse,

“..Bakanlar Kurulu Kararı Eki Kararda belirtilen hükümlere tabi olan ve tam muafiyet suretiyle geçici ithal iznine ilişkin hükümlerde öngörülen koşulları taşıyan eşyanın, tahakkuk ettirilen ithalat vergilerinin teminata bağlanmaksızın tam muafiyet uygulanması suretiyle geçici ithalat rejiminden yararlandırılması mümkün bulunmaktadır. 4458 sayılı Kanununun 131.maddesine istinaden ithalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejiminin uygulanabileceği haller ve özel şartlar belirtilmiştir” (Erol, Yıldırım, Toroslu, 2011, s.199).

Ayrıca A.T.A Karnesi İle Geçici İthalatta mümkündür. Bu kapsamda Türkiye’nde taraf olduğu Geçici İthalat Sözleşmesi (Convention on Temporary Admission) ATA Karnesiyle geçici ithalatlara ve kabulleri yapılacak mal ve mal gruplarının açıklaması yapılmıştır.

“ATA Sözleşmesi Dünya Gümrük Örgütü tarafından gündeme getirilmiş, 2005 yılında güncelendirilerek, geliştirilmiştir. ICC (Milletlerarası Ticaret Odası) bünyesinde yer alan WATAC (Dünya ATA Karnesi Konseyi) kordinasyonu ile her bir ülkenin resmi olarak görevlendirdiği kefil kuruluşu Türkiye’de TOBB vasıtasıyla ülkemizde yetkilendirilen İl Ticaret ve Sanayi odalarının gerçekleştirilmesinde ATA Karnesi her bir ülke gümrük idarelerine ayrı ayrı çeşitli teminatlar vermeden ilgili malın ülkeye geçici kabulünü sağlamasıdır. Gümrük prosedürleri kolaylaşmakta para ve zaman kayıplarının önüne geçilmekte, süresi bir yıl ve karne yılda dört kez geçici kabule konu olabilir” (Canitez, 2013, s.146).

Türkiye’ye Geçici İthal Rejimi kapsamında ATA Karnesi ile gelen mal ve eşya grubu Listesi geçici kabule tabi olup, tanımlanmıştır.

Finansal kiralama sözleşmeleri ile satın alma hakkı bulunmaması, bu hak bulunsa dahi teşvik belgesinde gümrük vergisi muafiyetinden yararlanma öngörülmemesinde sözleşme süresinde geçici muafiyet rejimine ilişkin hükümler uygulanacaktır.

“5911 sayılı kanunla yapılan değişiklikle, maddenin mevcut halinde yer alan geçici muafiyet düzenlemesi ibaresi kaldırılarak, bunun yerine daha açık bir şekilde kısmi

muafiyet suretiyle geçici ithalat rejimi ibaresi ikame edilmiştir. Bu şekilde Türkiye'ye getirilen mallar için ileride doğabilecek vergileri karşılayabilecek miktarda teminat alınır. Sözleşme süresi sonunda kesin ithalatın yapılamaması ve finansal kiralama konusu malların kiralayana iade edilmek üzere yurt dışına çıkarılmak istenmesi halinde yapılmış olan teminata bağlama işlemleri genel hükümlere göre çözülür. Teminat olarak 6183 sayılı Kanun'un 10. maddesinde yer alan hükümler kabul edilebilecektir" (Özcan, 2011, s.114).

6361 sayılı Finansal Kiralama Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun 36. maddesi gümrük vergi ve ek mali yükümlülüklerle ilişkindir. Satın alma hakkı bulunmayan sözleşmeye göre bu hak bulunsa dahi teşvik belgesinde gümrük muafiyetinden yararlanma öngörülmemişse Gümrük Kanunu "geçici ithalat rejimi hükümleri uygulanır" süre sonunda kesin ithalat yapılmayarak teminatlar çözülür. Süre sonunda kesin ithalat yapılmasında gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihteki cari kur 4458 sayılı eşyaya kıymeti üzerinden gümrük vergisi ve ek mali yükümlülükler tahakkuk ve tahsil olunur hükmü ile geçici ithalat ve teminatı öngörmektedir.

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'na ilişkin yeni esaslarla ilgili 07/08/2013 tarihli, FK 2013.2 sayılı yazı ilgi verilerek, T.C.Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü, 8/1/2014 tarih ve 411 sayılı yazısı Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlükleri'ne "Finansal ve Ticari (Adi) Kiralama Kapsamı Eşyanın Geçici İthalatı" işlemlerine ilişkin 2/1/2014 tarihli 2014/1 sayılı Genelge gönderildiği, Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği'ne de aşağıdaki genelgenin bildirildiği ifade edilmiştir.

2014/1 sayılı genelge; 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun 52 inci maddesi ile 10/6/1985 tarihli 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu değişiklikleri ile birlikte yürürlükten kaldırıldığı, söz konusu mevzuat değişikliği nedeniyle finansal kiralama yoluyla geçici ithal edilecek eşyaya ilişkin işlemlerin açıklamalar çerçevesinde yürütülmesi istenmiştir.

Finansal Kiralama Yoluyla Geçici İthal Edilen Eşya; 21/11/2012 tarihli 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun 21. maddesi çerçevesinde yurtdışından yapılacak finansal kiralama sözleşmeleri, Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği'nce tescil edilerek, Bakanlığımıza bildirildikten sonra ilgili gümrük idaresine gönderilir denilmektedir.

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında geçici ithali yapılacak eşyaya ilişkin olarak ilgili gümrük idaresince geçici ithalat beyannamesinin tasdikli bir örneğinin işlemin tamamlanmasını müteakip Finansal

Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği'ne gönderilmesi yine genelgede istenmektedir.

Finansal Kiralama Yoluyla Geçici İthal Edilen Uçaklar; Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği tarafından finansal kiralama yoluyla geçici ithal edilecek uçağa ilişkin finansal kiralama sözleşmesinin tescilini müteakip, Birlik tarafından tescil, ilgili firma, Bakanlığımız ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'ne bildirilmeli denilmektedir.

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği tarafından tescil edilen finansal kiralama sözleşmesi ile buna ilişkin yazının Bakanlığa gönderilmesi ve söz konusu belgelerin geçici ithal işlemlerinin yapılacağı gümrük idaresine gönderilmesi sürecinde geçici ithali yapılacak uçakların sefere konmasında gecikmeler söz konusu olabilecektir. Bu itibarla, sadece finansal kiralama yoluyla geçici ithali yapılacak uçaklarla sınırlı olmak üzere, Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği'nin ilgili firmaya muhatap yazısı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün teknik uygunluk yazısı, proforma fatura ve finansal kiralama sözleşmesinin ilgili gümrük idaresine ibraz edilmesi halinde, uçaklara ilişkin geçici ithal işlemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Birlik tarafından sözleşme ve üst yazı Bakanlığa gönderilmeyip, ilgili gümrük idaresine gönderilir. Gümrük idaresi, söz konusu belgeler ile işleme ait evrakı karşılaştırır denilmektedir.

Diğer taraftan, finansal kiralama sözleşmelerinin herhangi bir sebeple (süre uzatımı, kiralayan şirketin değişmesi, vb.) tadil edilmesi veya ilk sözleşmede yer alan süre uzatımı opsiyonlarının kullanılması halinde, söz konusu tadil sözleşmeleri ve süre uzatımı opsiyonlarının kullanıldığına dair belgeler, firmalar tarafından Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği'ne tevdi edilmektedir.

Birlik tarafından dosyasına derç edilen tadiller, ilgili gümrük idaresi ve ilgili firmaya bildirilir. Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği'nin tadil sözleşmesinin dosyasına derç edildiğine ilişkin olarak firmaya muhatap yazısının ve tadil sözleşmesinin ilgili gümrük idaresine uçağın yurтта kalma süresi içerisinde ibraz edilmesi halinde, uçağın geçici ithalat rejimi altında kalma süresinin sözleşme hükümlerine göre uzatılarak Bilge Sistemi'nde (Gümrük Bilgi İşlem Sistemi) "Rejim Bitiş Tarihi" hanesine işlenmesi gerektiği de anılan genelgede belirtilmiştir.

Finansal kiralama yoluyla geçici ithal edilen uçakların yurttan kalma süresinin sona ermesinden sonra süre uzatımına ilişkin belgelerin ibraz edilmesi halinde, aşılacak süreye göre 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 241. maddesinin 3. fıkrasının (1), 4. fıkrasının (g) bentlerine göre işlem tesis edilmesi; uçağın yurttan kalma süresinin bitiminden itibaren iki ay içerisinde gümrük idaresine herhangi bir başvuru olmaması durumunda ise, Gümrük Kanunu'nun 238. maddesinin uygulanarak söz konusu uçağın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması gerekmektedir.

Gümrük Kanunu'nun bilindiği gibi 238.mad. Rejim Hükümlerinin İhlali Vergi Kaybına Neden Olacak Cezalar Gümrük Vergisinin oranında, Usulsüzlük Cezası, 241. mad.1.fıkra Usulsüzlük Cezalarına İlişkin Para Cezaları vb hususları ifade etmektedir.

Öte yandan Türkiye Dışında Yerleşik Kişilerin Türkiye'de Yerleşik kişilere Yapacakları Finansal Kiralama İşlemlerine Ait Finansal Kiralama Sözleşmeleri Tesciline İlişkin Genelge'de BDDK'nın 31 Temmuz 2013 tarihli yazısı ile yürürlüğe girmiştir. 6361 sayılı FFFK'nun 21. maddesine dayanılarak, Kanun, Birlik, finansal kiralama, sözleşme, sözleşme tescil ücreti, hava taşıma araçları ayrıca tescil şartları, hava aracı, gemi, tıbbi cihaz ve yüksek teknoloji yıllık kira toplamı 100.000 ABD dolarından fazla izin alınan, Kanununun 26. mad.ve 21 mad.izni sözleşme değişiklikleri, sözleşmenin Birlik sicilinden terki, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Belge, Yabancı Resmi Belgelerin uluslararası sözleşmelere göre tasdiki, tercümesi, Bu Genelge ve eklerine göre tasdiki işlemleri, yayımı ve Birlikçe yürütülmesine ilişkin esasları düzenlemektedir.

4.10. Harçlar Kanunu'nda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri

Gelir İdaresi Başkanlığı 29.09.2010 tarih ve 10 No'lu Harçlar Kanunu Sirküleri Finansal Kiralama Sözleşmelerinde Değişiklik Yapan Sözleşmelerde Damga Vergisi ve Harç Uygulaması ile tüketicilerin konut edinmesine veya yatırımlara finansman sağlayan finansal kiralama işlemlerinde kiracının kiracılık sıfatını ve/veya sözleşmeden doğan hak ve/veya yükümlülüklerini, kiralayandan yazılı izin alması kaydıyla devredebileceğine bu işlemin her türlü vergi, resim ve harçtan istisna tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Finansal kiralama sözleşmesinde taraflar arasında karara bağlanan ödeme planında, vadede veya teminat hükümlerinde işletmenin mali gücüne göre değişiklikler yapılabilmektedir. Bu kapsamda, düzenlenecek kağıtlar ve yapılacak işlemler 3226 sayılı kanun uyarınca damga vergisi ve harçtan istisna tutulmuştur.

Harç istisnası ve damga vergisi konusunda tereddütler, idare ve yargı uygulamaları arasında da mülga 3226 sayılı FKK'nu zamanında ortaya farklı görüşler çıkıp, Kanun 30. maddesinde sadece "sözleşme her türlü vergi, resim, harçtan istinadır" hükmü mevcuttu. Yargı ihtilaflarının devir tadil ve teminat konusunda çoğunlukla mükellefler lehine sonuçlanması üzerine Bakanlık da zamanla bu görüşlerini değiştirmiştir. 6361 sayılı FFFK'nun 37. maddesi ise finansal kiralama "sözleşmeleri ve sözleşmelerin devrine ve tadiline ilişkin kağıtlar ile bunların teminatı amacıyla düzenlenen kağıtlar damga vergisinden, bu kağıtlarla ilgili yapılacak işlemler harçtan müstesnadır", denilerek daha önce bu işlemlerle ilgili teminat, ipotek vb sorunlar çözülmüş, ayrıca satıp geri kiralama yöntemi ile yapılan kiralama sözleşmeleri kapsamında kiralanmış taşınmazların sözleşme süresi sonunda kiracı adına tapuya tescili tapu harcından müstesnadır, denilerek de taşınmazın kira süre sonunda finansal kiralama şirketince kiracıya satışında tapu harcı ödenmeyeceği ifade edilmiştir.

51. maddeye 492 sayılı Harçlar Kanununun Tapu Kadastro işlemlerinden alınacak harçlar başlıklı (4) sayılı tarifesinin "I-Tapu işlemleri" bölümünün yirminci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

"g) Satıp geri kiralama yöntemi ile gerçekleştirilen kiralama sözleşmeleri kapsamında kiracı tarafından sözleşme süresi sonunda geri almak kaydıyla kiralanmış taşınmazların kiralayana satışı sırasında devredenden (Taşınmazın herhangi bir şekilde kiracı tarafından geri alınmamasının tespiti durumunda ilgililerden (a) bendindeki oran ile bu bentteki oran arasındaki farka tekabül eden harç tutarı 213 sayılı Kanun hükümlerine göre gecikme faizi ile birlikte alınır.) binde 3,96"(sonra binde 4,55) alınır.

71 Seri No.lu Harçlar Kanunu Genel Tebliği'ne göre (g) bendinde yer alan binde 3.96 oranı 13.12.2012 tarihinden itibaren binde 4,55 olarak uygulanmaktadır. Ancak taşınmazın kiracı tarafından herhangi bir şekilde geri alınmaması durumunda 4 sayılı tarifinin I-Tapu İşlemleri bölümünün 20/a maddesinde yer alan yüzde 2'lik harç hem alıcıdan hem satıcıdan gecikme faizi ile birlikte alınacak olup, daha önce ödenen binde 4.55'lik harç ise mahsup edilecektir (Hacıköylü, Küçük'den 2014, s. 25).

Ayrıca finansal kiralama sözleşmesine konu taşınmazın satışı ve finansal kiralama şirketi adına tescili sonrasında, 6361 sayılı Kanunun 22/1 maddesi gereği, Finansal Kiralama Sözleşmesinin tapu kütüğünün şerhler hanesine tescil ve şerh edilmesi gerekmektedir (Hacıköylü, 2014, s. 25).

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Tapu Dairesi Başkanlığı 19/02/2015 tarihli Finansal Kiralamalara ilişkin Duyurusunda; 6361 sayılı Kanunun 22. maddesi gereğince taşınmaza yönelik finansal kiralama sözleşmelerinin yazılı yapılması kaydıyla taşınmazın bulunduğu tapu kütüğünün Şerhler sütununda belirtilmesi gerekmektedir.

Finansal kiralama sözleşmesi yazılı olup noterce onaylanmamışsa, noterce onaylanmış bir sözleşmede tek taraflı yetki ile tapu siciline şerh verme yetkisi içeriyorsa finansal kiralama varlığına ilişkin belirtme yapılır. Vekille temsilde sözleşme tarih ve şirket bildirimini yer alır.

Sözleşme değişiklikleri; ödeme planı revizesi, sözleşmeye yeni bir mal eklenmesi çıkarılması, teminat ve kiracı değişiklikleri nedeniyle düzenlenecek kağıtların damga vergisi ve harçtan 6361 sayılı Kanun 37. maddeye göre istisna tutulması gerekmektedir.

492 sayılı Harçlar Kanunu ‘‘Harçtan Müstesna Tutulan İşlemler başlıklı ‘‘59. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendi uyarınca; 2499 sayılı SPK 38/A tanımlanan Konut Finansmanı Değişik 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) 57.mad. finansal kiralamalarda kiralanan konutların kiracıya devri harçtan istisnadır. 14.06.2007 tarihli Harçlar Kanunu 2 No.lu Sirküler 5582 sayılı Kanun kapsamında 59.maddeye eklenen (o) bendi ile ipotek finansmanı kuruluşları lehine ipotek tesisi tapu harcından, (p) bendi finansal kiralama süresi sonunda kiralanan konutun kiracıya devrinden devreden ve devralana ait tapu harcı, (r) bendi Toplu Konut İdaresi Satışı Konut satış bedeli teminatına ilişkin İdare lehine tesis olunacak tapu işlemlerine ait tapu harçları alınmayacaktır.

Taşınmazların finansal kiralama işlemine konu edilmesinde mükerrer tapu harcı ödenmesi sorunu; taşınmazların finansal kiralamaya konu olması durumunda hem taşınmazın hem finansal kiralama şirketi tarafından hem sözleşme sonunda kiracıya devri aşamasında tapu harcı alınmaktaydı. 6728 sayılı Kanunun 32. maddesi ile 492 sayılı Harçlar Kanunu değiştirilerek ‘‘taşınmazın kiracıya devri tapu harcından istisna edilmiş’’ mükerrer harç ödenmesi sorunu çözülmüştür.(15/7/2016 tarihli Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun) yine 6728 sayılı Kanun 74 ncü maddesi ile 6361 sayılı FFFK.’nun 37. madde birinci fıkrasında belirlenmiş damga vergisi istisnası kapsamı genişletilerek finansal kiralama konusu malların teminine dair satıcı ve kiralayan arasındaki sözleşme ve bunların teminatına dair kağıtlar damga vergisi ve ‘‘harç istisnası’’ dahil edilmiştir.

4.11. Damga Vergisi Kanunu'nda Finansal Kiralama İşlemleri Hükümleri

6361 sayılı FFFK'nun 37. maddesi ilk bentte Finansal kiralama sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin devrine ve tadiline ilişkin kağıtlar ile bunların teminatı amacıyla düzenlenen kağıtlar damga vergisinden, bu kağıtlarla ilgili yapılacak işlemler harçtan müstesnadır. İkinci bentte "satıp geri kiralama işlemlerine ilişkin ise damga vergisi istisnasından bahsedilmemekte", sadece "harç istisnasından " yine 51. madde de damga vergisi istisnasından değil harç istisnasından bahsedilmesi dikkat çekmektedir.

488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu'na ilişkin istisna 6361 sayılı FFFK'nu kapsamındaki finansal kiralama işlemlerine ilişkin olup, yoksa 213 sayılı Vergi Usul Kanununun Mükerrer 290. maddesi konusuna giren finansal kiralamaları kapsamamaktadır.

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda düzenleme ihtilafa yer vermemesi için yeni düzenlemeye göre;

- Finansal kiralama sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin devrine ve tadiline ilişkin kağıtlar ile bunların teminatı amacıyla düzenlenen kağıtlar damga vergisinden,
- Bu kağıtlar ile yapılacak işlemler harçtan,
- Satıp geri kiralama kapsamında yapılan kiralama sözleşmeleri kiralanan taşınmazların sözleşme süresi sonunda kiracı adına tapuya tescili tapu harcından, müstesna olacaktır.

"488 sayılı Damga Vergisi Kanunu 15.12.1997 tarihli 1997/2 Seri No.lu İç Genelgesi'nde finansal kiralama işlemlerinin harç ve damga vergisi istisnası uygulamasının, finansal kira sözleşmesinin yanı sıra bu sözleşmenin yapılması için gerekli olan diğer işlemleri (teminat, rehin ve ipotek işlemleri ile noter ve tapu işlemleri gibi) ve bu işlemlere ilgili kağıtları da kapsayacak şekilde yürütülmesi öngörülmüştür (Erol, Yıldırım, Toroslu, 2011, s.189). 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu 15.12.1997 tarihli 1997/2 Seri No.lu İç Genelgesi'nde finansal kiralama işlemlerinin harç ve damga vergisi istisnası uygulamasının, finansal kira sözleşmesinin yanı sıra bu sözleşmenin yapılması için gerekli olan diğer işlemleri (teminat, rehin ve ipotek işlemleri ile noter ve tapu işlemleri gibi) ve bu işlemlere ilgili kağıtları da kapsayacak şekilde yürütülmesi öngörülmüştür" (Erol, Yıldırım, Toroslu, 2011, s.189).

29 Eylül 2016 tarihinde Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı 60 Seri Nolu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği yayımlamıştır. Bu tebliğin amaç ve kapsamı Damga Vergisi Kanunu ve Kanuna ekli (1) ve (2) sayılı tablolar ile 6361 sayılı FFFK. 37.maddesinde 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda

Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Yapılan Değişikliklerle, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu uygulamasına ilişkin bir takım düzenlemeleri içermektedir.

Bu düzenlemeler kapsamında 6361 Sayılı Kanunda Yapılan Değişiklikler şu şekildedir. Finansal kiralama konusu malların teminatına ilişkin kağıtlar başlığında söz konusu kanunun 10. maddesi 6728 sayılı Kanunun 74 üncü maddesi ile 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanununun 37. maddesinin birinci fıkrası değişikliği aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

Finansal kiralama sözleşmeleri, bu sözleşmelerin devrine ve tadiline ilişkin kağıtlar, finansal kiralama konusu malların teminine ilişkin kiralayan ve satıcı arasında düzenlenen sözleşmeler ile bunların teminatı amacıyla düzenlenen kağıtlar damga vergisinden, bu kağıtlarla ilgili yapılacak işlemler (finansal kiralama konusu gayrimenkullerin kiralayanlar tarafından devir alınmasına ilişkin tapu işlemleri hariç) harçtan müstesnadır.” şeklinde değiştirilmiştir.

6361 sayılı Kanunun “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile finansal kiralama şirketleri kiralayan olarak tanımlanmıştır.

6728 sayılı Kanunun 74. maddesi ile 6361 sayılı Kanunun 37. maddesinde yapılan düzenleme öncesinde sadece finansal kiralama sözleşmesi ve bu sözleşmelerin devrine ve tadiline ilişkin kağıtlar ile bunların teminatı amacıyla düzenlenen kağıtlara damga vergisi istisnası uygulanmakta finansal kiralama konusu malların kiralayan konumundaki finansal kiralama şirketlerince tedarikine ilişkin olarak düzenlenen kağıtlardan damga vergisi alınmaktaydı.

Yapılan düzenleme ile 6361 sayılı Kanunda tanımlanan kiralayanlar ile finansal kiralama konusu malların tedarikçileri arasında imzalanan sözleşmeler ve bunların teminatına ilişkin düzenlenen kağıtlar da istisna kapsamına alınmış olup söz konusu kağıtlardan damga vergisi alınmayacaktır.

Bu tebliğ 9/8/2016 tarinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve hükümlerini Maliye Bakanlığı yürütür şeklinde ifade edilmiştir. Söz konusu Tebliğin Beşinci bölümü onuncu maddesi finansal kiralama işlemlerini ilgilendiren damga vergisi düzenlemeleridir. Damga Vergisi Kanunu 60 Seri Nolu Genel Tebliği ile 6361 sayılı FFFK. uygulamadan kaynaklanacak bir takım damga vergisi sorunların önüne geçebilmek bakımından yukarıdaki değişikliklerin yapılması isabet olmuştur.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Leasing kavramı, çok eski bir geçmişe sahip olmakla birlikte yaygın olarak İkinci Dünya savaşından sonra Amerika 'dan Avrupa'ya geçmiş ve genel olarak "Lease" kiraya verme ve kiralamak anlamından daha farklı ve geniş anlam içeren işlemleri kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Bu işlemlere dair sözleşmeler kira ve satım ile taksitli satımın unsurlarını da taşıdığından bir çok ülke tarafından Leasing kelimesi tercih edilmektedir. Leasing Anglo –Amerikan ve Kara Avrupası'nda geçmiş ve geniş hukuka sahiptir. Ülkelerin çoğunda ayrı bir kanun düzenlemesi şeklinde olmadan geçmiş uygulamalardan doğan mevzuat hukuk sistemleri içerisinde yer almıştır.

Ülkemiz hukukunda ilk kanun düzenlemesi 10/06/1985 tarihli Mülga 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunudur. Bu Kanunun 1. maddesinde Leasing işlemlerinin bir alt türü finansman sağlamaya yönelik, finansal leasing ile belirtilen Finansal Kiralama Kanunu esas alınmıştır. Bu Kanunun önemi finansal kiralama alanındaki ilk yasal düzenleme olmasıdır.

Finansal kiralamanın adi kiralamadan farkı, adi kiralama işlemlerinde mal sahibi tarafından seçili mal, kiracının kullanımına devredilmesidir. Sözleşme süresi, kira konusu malın ekonomik ömrünün çok altında bir süreyi kapsamaktadır.

Kiralama konusu malın tüm riskleri mal sahibindedir (kiralayan). Kiracı teknolojik, eskime ve aşınma gibi mülkiyetten kaynaklanan diğer risklerden kaçınmayı amaçlamaktadır. Finansal kiralamanın sözleşme unsurları kiralayan, kiracı tarafından seçilen bir malı satın alacak ve sahipliği kendinde kalmak üzere kullanım hakkını kiracıya bırakacaktır. Kiracı zilyetliği kendine bırakılan malı her türlü ekonomik yararı sağlayacak biçimde kullanacaktır.

Finansal kiralama işleminin tarafı yatırımcı- kiracı piyasa ve teslim koşullarından satıcı-üreticiyi belirleyerek, finansal kiralama şirketine-kiralayana başvurur. Kiralayan sözleşme şartlarını kredi koşulları malın ekonomik ömrü süre sonunda mülkiyet devri vb. hususları belirler, kiracı ile anlaşması durumunda yine sözleşme çerçevesinde kiracının istediği şart ve nitelikteki malın, satıcı ile sözleşmesini imzalayarak, malın kiracıya teslimini sağlar. Kiracı bunun karşılığında sözleşmede kira bedellerinin ödenmesi borcunu yerine getirir. Mülga 3226 sayılı Kanunun 7. maddesi bu sözleşmenin dört yıl feshedilemeyeceğini ve bu sürenin hangi hallerde kısıtlanacağını, Kanunu 8. Maddesi ise finansal kiralama sözleşmesinin, kiracının bulunduğu yer

noterlikte özel sicile tescil edilmekte, taşınmazlar bulunduğu tapu kütüğünün beyanlar hanesine, gemiler ise gemi siciline şerhe ilişkin hükümleri düzenlemektedir.

21/11/2012 tarihinde yayımlanan ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (FFFK.) ile bu alanda önemli değişiklikler getirilmiştir. Anılan Kanunun 1. madde gerekçesinde, Finansal piyasalarda meydana gelen gelişmeler ve uygulamada ortaya çıkan ihtiyaçlar neticesinde kredi sistemi içinde yer alan finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin güvenilir ve etkin bir şekilde faaliyetlerinin yerine getirilmesi amaçlandığı ifade edilmiştir. Ayrıca bu Kanun ile birlikte finansal kiralama sözleşmelerinin tanımı ve çerçevesi genişletilmiştir. Yukarıda açıklanan Mülga 3226 sayılı Kanunun 7. maddesindeki dört yıl süre ile feshedilemezliğe ilişkin süre kaldırılmış, daha önce kiralamaya konu mallar arasında yer almayan bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları ile bütünüyle parça ve eklenti niteliklerine bakılmaksızın, asli niteliğini koruyan her malın tek başına finansal kiralama sözleşmesine konu olabileceği belirtilmiştir.

Katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarınca yapılan finansal kiralama işlemleri FFFK. hükümlerine tabidir. Yine Kanun yeni olarak faaliyet kiralaması adıyla, operasyonel kiralama (operational leasing) denilen kısa süreli kiralama yapma imkanı getirmiştir. Eski kanunda yer alan kiralamaya konu malın temin edileceği kişinin sözleşmeye taraf olamayacağı kaldırılmıştır. Uluslararası yaygın kiralama türü olan sat-geri kiralama işlemi ile “bizzat kiracıdan satın alınan mallarında finansal kiralamaya konu edilebileceği” uluslararası mevzuat doğrultusunda yenilik olarak kanunda yer almıştır. Mali düzenlemeler de yeni Kanunda teşvik, gümrüğe dair hükümler, istisnalar ve verginin nispetinin tespiti başlığında üç madde de yer almıştır. Geçmişte uygulamadan kaynaklanan tereddütleri kaldırarak, finansal kiralama işlemleri tüm sözleşmelerin devrine, tadiline ve teminatına ilişkin kağıtların damga vergisinde, bu kağıtlarla işlemlerin harçtan, “müstesna” olunacağı konularına açıklık getirilmiştir. Öte yandan Kanunla, Mülga 3226 sayılı Kanunda yer alan 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır. Yine Kanunun Geçici 5. maddesi ile imkan verilen İkrazatçılık faaliyetinin kaldırılmasına ve altı ay içerisinde eğer bu kanun esaslarında faaliyette bulunmak isterlerse müracaat yapabileceklerine ilişkin hükümler yer almıştır.

Yukarıda kısaca değinilen Kanunun getirdiği yenilikler şu şekilde değerlendirilip

özetlenebilir. Yeni kanunla finansal kiralamanın Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 290.maddesinde yer alan tanım ve şartlarına paralellik sağlanmıştır. Finansal kiralama sözleşmesine dayalı olarak kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik aşağıdaki hallerden birinin sağlanması finansal kiralama olarak tanımlanmıştır.

- Bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi,
- Kiracıya kira süresi sonunda malın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması,
- Kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümünü kapsamaması,
- Finansal kiralama sözleşmesine göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksandan daha büyük bir değeri oluşturması,

durumunda artık finansal kiralamanın varlığından söz edilebilecektir.

6361 sayılı FFF. Kanununda finansal kiralama dışında kalan kiralamalar, faaliyet kiralaması (operasyonel kiralama) olarak tanımlanmıştır. Kanunla finansal kiralama şirketlerine faaliyet kiralaması yapma imkanı getirilmiştir. Ancak finansal kiralama şirketlerince yapılan faaliyet kiralaması işlemleri hakkında Kanunun finansal kiralama işlemlerine ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Yeni kurulacak finansal kiralama, faktoring şirketleri ve finansman şirketlerinin sermayelerinin en az 20 milyon TL olması gerekmektedir. Daha önceden kurulu bu şirketlerin sermayelerini Geçici madde 2'ye göre bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç yıl içerisinde 20 milyona çıkarması gerekmektedir.

Yeni kanun öncesinde sadece üçüncü kişilerden temin edilen malların, finansal kiralamaya konu olması mümkün iken yeni düzenleme ile'' Sale and Lease Back'' adı verilen kiralama mümkün olmuş, bizzat kiracıdan satın alınan malların da finansal kiralamaya konu finansal kiralaması düzenlenmiştir.

Mülga 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu 8'nci maddesinde finansal kiralama sözleşmelerinin eskiden düzenleme şeklinde noterlikçe tanzim edileceği yazılmıştır. Yeni Kanun ise sözleşmelerin sadece yazılı şekilde yapılacağını belirtmekte, noterde düzenleme şeklinde yapılması zorunluğu bulunmadığını belirtmektedir. Yine madde hükümleriyle yeni teşkil eden Birlik tarafından Özel Sicile Tescile İlişkin Yönetmelik de yayımlanmıştır. Sicil herkese açıktır.

Finansal kiralamaya konu mallar kapsamı genişletilerek, bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları ile bütünleyici parça veya eklenti niteliklerine bakılmaksızın asli niteliğini koruyan her malın tek başına finansal kiralama sözleşmesinin konusu olabileceği düzenlenmiştir. Diğer madde ile kira sözleşmesinde açıkça belirtmek suretiyle söz konusu mal henüz imal edilmemiş veya kiracıya teslim edilmemiş olsa dahi finansal kiralamaya konu olacak, yalnızca fatura vb. istinaden sözleşme tarihinden itibaren kira bedelleri tahsil edilebilecektir.

Eski kanundaki sözleşmenin süresine ilişkin en az ‘‘dört yıl’’ süreyle feshedilemezlik hükmü yeni kanunda yer almamış, geçici madde ile yapılmış eski süreye ait hükümlerin geçerli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca sözleşme taraflarının her birinin mevcut veya yeni şartlar ile sözleşmenin uzatılmasını talep edebileceğine ilişkin düzenleme ile, sözleşmenin uzaması, talebinin enaz üç ay önce karşı tarafa bildirilmesi bu konuda her iki tarafın anlaşmış olması hükmü yeni Kanunda yer almaktadır.

Sözleşme feshi sonrası kiracı tarafından iade edilen malın üçüncü kişilere tekrar satılması halinde, satış bedelinin vadesi gelmemiş finansal kiralama bedelleri ile varsa kiralayanın bunu aşan zararı toplamı ile mahsubu imkanı getirilmiştir. Aradaki fark, satış bedelinin düşük olması durumunda kiracı tarafından kiralayana, yüksek olması durumunda ise kiralayan tarafından kiracıya ödenecektir.

Harç ve damga vergisi istinası sadece finansal kiralama sözleşmeleri için değil, sözleşmenin devrine ve tadiline ilişkin kağıtlar ile bunların teminatı amacıyla düzenlenen kağıtlar damga vergisinden, bu kağıtlarla ilgili yapılacak işlemler de harçtan müstesnadır. Tereddütlü konulara böylece açıklık getirilmiştir.

Satıp geri kiralama yöntemiyle yapılan kiralama sözleşmeleri kapsamındaki kiraya konu taşınmazların sözleşme süresi sonunda kiracı adına tapuya tescili tapu harcından istisna edilmektedir. Satıp kiralama yöntemi ile sözleşme kapsamında kiracı tarafından sözleşme süresi sonunda geri alınmak kaydıyla kiralanan taşınmazların kiralayana satışı sırasında devredenden binde 3.96 (yeni 4.55) oranında harç alınacaktır. Taşınmazın herhangi bir şekilde kiracı tarafından geri alınmamasının tespiti durumunda, bu madde kapsamında ödenen harç ile normal alım satımda ödenmesi gereken harç tutarı arasındaki fark gecikme faizi birlikte ilgililerden tahsil edilecektir.

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nuzun yürürlüğe girdiği 2012 yılı sonuna kadar, Ülkemizde Mülga 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu 28 yıl yürürlükte kalmış olup, zamanla uygulamada ortaya çıkan

sorunlar, dünya ekonomisindeki şoklar, krizler ve kredi işlemlerine yansımaları, özellikle 2009 yılından sonra finans kesiminin tümünde ortaya çıkan gelişmeler, finansal kiralama sektöründe de yasal düzenlemeyi zorunlu kılmıştır. 2005 yılından sonra Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) düzenleme ve denetimine alınan sektör, bankacılık dışında, diğer finansal kuruluşlardan faktoring ve finansman şirketleri ile ortak düzenlemelere tabi olmuş, ancak ortak kanun altında yasalaşması, 2009 yılında TBMM sevk edilmesine rağmen 2012 yılı sonunda’’ 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’’ adı altında gerçekleşmiştir.

2009 ve 2012 yılları arasındaki bu süreçte bazı temel ve finans kesimi yasalarında önemli değişiklikler meydana gelmiş, öncesinde 2005 yılında yürürlüğe giren 5411 sayılı yeni Bankacılık Kanunu, 2011 yılında yürürlüğe giren 6098 sayılı Borçlar Kanunu, 2011 yılında yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 2012 yılı sonunda yine 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunları değişiklikleri artık yeni finansal kiralama kanunu değişikliğini zorunlu hale getirmiştir. 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nu ilgilendiren diğer bir gelişme 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu uygulamasıyla 2011 yılı sonunda Bakanlar Kurulu Kararı ile 660 sayılı KHK ile 6223 sayılı Yetki Kanununa dayanan, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGMDSK) ‘nun kurulması gerçekleşmiş ve Tüm Finans kesimi, Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) ‘na dayalı bağımsız denetim esasları bakımından yetkili bir kurum haline gelmiştir.

Finansal kiralama işlemlerinde vergisel sorunlara ilişkin önerilerimiz ise özetle şöyledir. 6361 sayılı Kanuna alınan sat ve geri kirala işlemlerinde daha sonra 6495 sayılı Kanunla bazı düzenlemeler yapılmakla birlikte, Kurumlar Vergisi İstisnası ve Katma Değer Vergisi’nde istisna ve indirim iznine ilişkin uygulamadaki aksaklıklar bir sorundur. Kira süresi dolmadan kiracı tarafından taşınmazın satın alınmasında bu istisnalar ve tapu harçlarına yeniden tabi olması yine 6728 sayılı Kanunla düzeltilmiştir. Çalışmamızın dördüncü bölümünde ayrıntılı olarak ele alınan finansal kiralamanın vergisel düzenlemelerine ilişkin olarak şu öneriler getirilebilir.

Sektörde gelişmesi istenilen kesimlere yönelik finansal kiralamanın % 1 oranlı KDV Listesi kapsamı genişletilebilir, finansal kiralama şirketlerinin tahsil edemedikleri alacaklar için ayırdıkları karşılıklar vergi matrahının tespitinde gider kabul edilebilir, KOBİ finansal kiralama ödemelerinin tamamının vergiden düşülmesi, finansal kiralama

ekipmanlarının gelirlerinden belli süre vergi alınmaması, hızlandırılmış amortismanına izin verilmesi, Uluslararası Leasing kapsamında kiralanen finansal kiralama ekipmanlarından gümrük vergisi alınmaması yada indirimli alınması, özellikle küçük finansal kiralama şirketlerine 6361 sayılı Kanunda yapılan sermaye düzenlemeleri gözönünde bulundurularak sermayelerinin arttırılması için yerli ve uluslararası sermaye desteği, birleşme, yabancı ortaklık imkanı sağlanabilir.

Ayrıca IFC (International Finance Corporation) Dünya Bankası Özel Sektör Kolu, EBRD (European Bank For Reconstruction And Development) Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası gibi leasing konusunda teşvik ve geniş finans imkanı sağlayan kuruluşlarından finansman ve garanti temin edilebilir. İkinci el finansal kiralama pazarının geliştirilmesi, finansal kiralama sektöründe finansal sistem ve sigorta araçları geliştirilebilir. Finansal kiralama imkanlarına ilişkin olarak KOBİ benzeri küçük orta işletmeler eğitim programlarıyla bilgilendirilebilir.

Çalışmamızın finansal kiralama işlemlerine ilişkin, tamamlanmasına kadar olan yasal düzenlemeler çerçevesinde ağırlık olarak vergi ve mali teşvikleri incelenmeye çalışılmış olup yararlı olmasını temenni ederiz.

K A Y N A K Ç A

- Akdoğan, N., Aktaş, R., Deran, A., Erhan, D.U., Acar, V. (2011). *Sektörel Muhasebe*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Akgüç, Ö. (1998). *Finansal Yönetim 7. Baskı*. İstanbul: Avcıol Basım.
- Altop, A. (1990). *Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Altuğ, O. (2000). *Banka İşlemleri & Muhasebesi*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Arikel, N. (1986). Finansal Kiralama Kanunu'nun Uygulama Sorunları. *İstanbul Ticaret Odası Semineri*, s.53-63.
- Atakan, T. ve Gökbulut, R.İ. (2006). Türkiye'de Yapılan Finansal Kiralama İşlemlerine İlişkin Eski ve Yeni Düzenlemelerin Muhasebe Açısından Karşılaştırmalı İncelenmesi ve Uygulamaya Yönelik Örneklenmesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 35 (2), 107-130.
- Aydoğdu, İ. (1998). "Finansal Kiralama İşlemlerinin Vergilendirilmesi". *Vergi Sorunları Dergisi*. 119, 133-136.
- Canitez, M. (2013). *Gümrük Mevzuatı 2. Baskı*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2624 Açıköğretim Fakültesi Yayını 1592.
- Ceylan, A. (1995). *Finansal Teknikler İkinci Baskı*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Cömert, N. (2003). "Son Düzenlemelere Göre Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi". *İSMMM Mali Çözüm Dergisi*, 64.Sayı, 1-12.
- Çağlayan, A.G. (2006). Finansal Kiralama Sürecine 4842 sayılı Kanun ile Getirilen Yeni Bir Bakış Açısı. *Vergi Sorunları Dergisi*, 179, 77-89.
- Çakan, C. (2006). *Finansal Kiralama (Leasing) ve Türkiye Uygulaması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi SBE.
- Çelik, Ş. (1998). *Finansal Kiralama ve Türk Ekonomisine Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi SBE.
- Çevik, T. (2003). *Finansal Kiralama (Leasing)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Çırtlık, S. (2014). Finansal Kiralama İşlemlerinin Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi. *Vergi Dünyası Dergisi*, 2014 Aralık Özel Sayı.(<http://tayarates.com.tr/en/serv>) (Erişim tarihi:10/04/2015).
- Değer, N. (2014). Sat-Kirala-Geri Al İşlemlerinin KDV Uygulamaları., *Yaklaşım Aralık*, 264.Sayı.(<http://tayarates.com.tr/en/servi>) (Erişim T. 10/04/2015)

- Dinçer, H. (2013). Finansal Kiralama Kapsamındaki Satıp Geri Kiralama İşlemlerine İlişkin Vergi İstisnaları. *Vergi Dünyası Dergisi*, 387, 60-64.
- Egemen, K. (2007). *Türkiye’de Finansal Kiralama (Leasing) İşlemleri ve Vergilendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi SBE.
- Ekmekçi, C. (2000). *Finansal Kiralama Sözleşmesi ve Vergi Uygulamasında Görülen Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi SBE.
- Erol, A. (1999). ‘‘Finansal Kiralama (Leasing)’’ *Mükellefin Dergisi*, 77, 74-79.
- Erol, A. (2000). *Finansal Kurumların Denetim ve Vergilemesi*. Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Erol, A., Yıldırım, E. ve Toroslu, M.V. (2011). *Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama(Leasing) İçtihatlı-Gerekçeli Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2.Baskı*. Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Hacıköylü, C. (2014). Finansal Kiralama Kapsamında Yapılan ‘‘Sat ve Geri Kirala’’ İşleminin Hukuki Yönü ve Vergisel Avantajlar. *Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3, 13-31.
- Kapan, Ş. (2009). *Gerekçeli-Açıklamalı-Notlu-İçtihatlı 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu ve İlgili Mevzuat*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Kızılot, Ş. (1998). *Katma Değer Vergisi Kanunu ve Uygulaması*. Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Kocaağa, K. (1999). *Finansal Kiralama(Leasing) Sözleşmesi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Koç, M. (2004). *Finansal Kiralama(Leasing) 2. Baskı*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Köksal, A. ve Beller, B. (2013). Finansal Kiralama İşlemlerinin TMS 17, Vergi Mevzuatı, BDDK Tebliği Açısından İncelenmesi ve Muhasebe Uygulamaları. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6 (2), 150-171.
- Kuntalp, E. (1998). *Finansal Kiralama Kanununa Göre Finansal Kiralama(Leasing) Tanımı ve Hükümleri*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayını.
- Kurmuş, O. (1995). Finansal Kiralama (Leasing) Nedir? Ne Değildir?. *Yaklaşım Dergisi*, 3 (34), 93-95.
- Mali Rehber 2015*. İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayını

- Mollaoğulları, B.F. (2011). *Finansal Kiralama İşlemlerinin Tek Düzen Muhasebe Sistemine ve Türk Muhasebe Standartlarına Göre Düzenlemelerinin Uygulamalı Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi SBE.
- Nazlıoğlu, G. (1996). *Finansal Kiralama Kanunu (Açıklamalı ve İçtihatlı)*. Ankara: Sim Matbaacılık.
- Örten, R. ve Karapınar, A. (2003). *Dönem Sonu Muhasebe Uygulamaları*. Ankara: Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayını.
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. (2009). *Türkiye Muhasebe Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları (TMS-TFRS) 3. Baskı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özcan, P.M. (2011). *Finansal Kiralama İşlemleri Ve Vergilendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi SBE.
- Reisoğlu, S. (2004). Finansal Kiralama Sözleşmeleri ve Uygulama Sorunları. *Bankacılar Dergisi*, 48, 8-11
- Söyler, İ. (2007). *Mali Teşvik Uygulamaları Açısından Finansal Kiralama*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Şenyüz, D., Yüce, M. ve Gerçek, A. (2015). *Türk Vergi Sistemi 12. Baskı*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Tuğlu, A. (2007). "Sınırötesi Finansal Kiralamalarda KDV". *Yaklaşım Dergisi*. 15 (172), 104-105.
- Tuğlu, A. ve Atilla, Ö. (2007). *Finansal Kiralama İşlemleri*, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Tolu, A. (1997). "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Açısından Finansal Kiralamanın Önemi ve KDV Karşısındaki Durumu II", *Maliye Postası Dergisi*, 386, 68-72.
- Topuz, M. (2013). *6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Çerçevesinde Finansal Kiralama Sözleşmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Toroslu, M.V. (2000). *Leasing İşlemleri ve Muhasebesi*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Tuncer, S. (1985). *Türkiye'de Sermaye Piyasası; Teori-Uygulama*. İstanbul: Okan Yayınları.
- Tuncer, S. (1996). "Finansal Kiralama (Leasing)'in Vergi Sorunları". *İktisadi Araştırmalar Vakfı Semineri*. İstanbul. s.54-55.

- Tunçsiper, Y. (2011). *Finansal Kiralama Sözleşmelerinde Tarafların Borçları*.
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- Uyanık, S. (1990). *Proje Finansmanında Finansal Kiralamanın Rolü Türkiye Örneği*.
Ankara:
- Üzeler, M. ve Cansızlar, D. (1987). *Yatırım ve Finansman Sağlamaya Yönelik Kiralama (Leasing) Dünya'da ve Türkiye'de Uygulaması*. Ankara: Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma Koordinasyon Kurulu 287 Nolu Yayını.
- Vergi Rehberi 2015*. (2015). İstanbul: Mazars - Mazars Denge Yayını
- Vural, A. (2006). *Türkiye'de Leasing İşlemlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi*.
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Atılım Üniversitesi SBE.
- Yavuz, C., Acar, F. ve Özen B. (2013). *Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler) 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Güncellenmiş Yenilenmiş 12.Baskı*.
İstanbul: Beta Yayınevi.
- Yetkiner, E. ve Öğrendik, G. (2013). Sat ve Geri Kiralama İşleminin Vergisel Avantajları, *Mazars Denge Denetim YMM Açıklamalı Sirküler Rapor 2013/6*.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Avrupa Leasing Federasyonu (Leaseurope), <http://www.leaseurope.org> (Erişim tarihi: 26.11.2015).
- Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu, <http://www.bddk.org.tr/Web> (Erişim tarihi: 06.11.2014).
(<http://www.ebulten.bddk.org.tr> (Erişim Tarihi: 02.10.2015)).
- Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanununa İlişkin Düzenlemeler (<http://www.bddk.org.tr/Web>) (Erişim tarihi: 13.04.2015).
- Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Muhasebe Uygulamaları İle Finansal Tabloları Hakkında Yönetmelik <http://www.bddk.org.tr/Web>) (Erişim tarihi: 13.04.2015).
- Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyetleri Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (RG.28868, 31.12.2013). <http://www.bddk.org.tr/Web> (Erişim tarihi:13/04/2015).
- Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Muhasebe Uygulamaları İle Finansal Tabloları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (RG. 28906, 07.02.2014) <http://www.bddk.org.tr/Web> (Erişim tarihi 13/04/2015).

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ (24/12/2013) <http://www.bddk.org.tr/Web> (Erişim tarihi: 13.04.2015).

Fider Finansal Kiralama Derneği <http://www.fider.org.tr/pagestructure.aspx> (Erişim tarihi: 10/10/2014).

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik <http://www.bddk.org.tr/Web> (Erişim tarihi: 10.10.2014).

Finansal Kurumlar Birliği- Finansal Kiralama <http://www.fkb.org.tr/mevzuat/finansal> (Erişim tarihi : 28.05.2015, 01.12.2015).

İş Leasing, Leasing Hakkında, Leasing KDV <http://www.isleasing.com.tr/leasing> (Erişim tarihi: 10.10.2014).

Kamu Gözetim Kurumu, <http://www.kgk.gov.tr> (Erişim tarihi : 08.06.2015) KGK Kararı: Münferit ve Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanmasında TMS Uygulayacaklar <http://www.ticaret.net/kg-kararı> (Erişim tarihi: 17.09.2015).

Kredi Garanti Fonu, <http://www.kgf.com.tr> (Erişim tarihi: 10.10.2014).

Kosgeb, <http://www.kosgeb.gov.tr> (Erişim tarihi: 30.04.2015).

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, IASB, <http://www.iasbweb.org> (Erişim tarihi: 02.11.2015).

EBRD, (European Bank for Reconstruction and Development) <http://www.ebrd.com> (Erişim tarihi: 02.11.2015).

IFC, (International Finance Corporation) <http://www.ifc.org> (Erişim tarihi 03.11.2015)

İFRS, (International Accounting Standards Board) <http://www.ifrs.org/About.us> (Erişim tarihi: 09.10.2015).

<http://www.gib.gov.tr/gibmevzuat> (Erişim tarihi: 12.10.2014, 20.10.2015).

<http://www.Hazine.gov.tr> (Erişim tarihi: 07.11.2014).

<http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat> (Erişim tarihi: 10.06.2015).

<http://www.spk.gov.tr/app/mevzuat/> (Erişim tarihi: 30.04.2015).

<http://www.tcmb.gov.tr> (Erişim tarihi: 28.07.2015).

KANUNLAR

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, TCMB Mevzuat, Hazine Müsteşarlığı Mevzuat, Borçlar Kanunu, Medeni Kanun, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun. İcra İflas Kanunu.

488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu

6802 Sayılı Gider Vergisi Kanunu (BSMV)

4458 Sayılı Gümrük Kanunu

492 Sayılı Harçlar Kanunu

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu

4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu

SEMİNERLER

Günter, G. (1985). ‘‘Finansman Tekniği Olarak Finansal Kiralama’’ Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Semineri 5-6 Aralık, 1-5.

İTO Finansal Kiralama Semineri 25 Nisan 1986, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 1987-22 : İstanbul

Finansal Kiralama Sektörünün Geleceği ve Türkiye Ekonomisine Katkıları Panel Notları (İstanbul 2011)

Finansal Kiralama Hukuk Sempozyumu Notları (Galatasaray Üniversitesi 2016)

E K L ER

EK - 1 DÜNYA LEASİNG İŞLEM HACMİ

Kaynak: WLY 2015 White Clark Group Global Leasing Report 'dan FKB Raporlar

YIL	İŞLEM HACMİ(Milyar USD)	DEĞİŞİM %
1990	331,6	
1991	345,3	4,13
1992	323,3	- 6,37
1993	309,6	- 4,24
1994	356,4	15,12
1995	409,1	14,79
1996	428,1	4,64
1997	405,8	- 5,21
1998	432,5	6,58
1999	473,5	9,48
2000	499,0	5,39
2001	476,7	- 4,47
2002	461,6	- 3,17
2003	511,3	10,77
2004	579,1	13,26
2005	582,0	0,50
2006	633,7	8,88
2007	780,4	23,15
2008	732,8	-6,10
2009	557,3	-23,95
2010	594,5	6,68
2011	796,7	34,01
2012	868,0	8,95
2013	884,0	1,84

EK-2 LEASİNG İŞLEM HACMİ BAZINDA İLK 25 ÜLKE

Sırası	Ülke	Leasing	2012-2013
		Yıllık Değer(USD Milyar)	Büyüme %
1	ABD	317,88	8,00
2	Çin	88,90	2,59
3	Almanya	71,31	0,33
4	İngiltere	69,79	12,61
5	Japonya	67,26	30,00
6	Fransa	34,31	-2,88
7	Rusya	25,22	0,39
8	İsveç	20,82	-2,57
9	İtalya	18,93	-0,27
10	Kanada	12,47	8,00
11	İsviçre	12,22	-7,81
12	Avustralya	12,14	-9,93
13	Polonya	11,05	13,14
14	Kore	9,44	-2,87
15	Tayvan	8,54	12,61
16	Danimarka	8,49	8,10
17	Norveç	7,88	3,95
18	Avusturya	6,72	0,04
19	Hollanda	6,05	7,30
20	Finlandiya	5,77	-5,95
21	Türkiye	5,68	15,27
22	İspanya	5,68	-6,10
23	Belçika	5,64	9,90
24	Kolombiya	5,62	5,21
25	Güney Afrika	4,97	7,50

Kaynak : WLY 2015 White Clark Group Leasing Report 'den FKB Raporlar

EK – 3 FİNANSAL KİRALAMA SEKTÖRÜ İŞLEMLERİ ÖZET RAPORU

2014 YILI BİLGİLERİ (000 İlavesi)

2014 Yılı İşlem Hacmi	:	USD 7.637.138	(Dönemsel Artış % 9,3)
2014 Yılı Sözleşme Adedi:	20.302		(Dönemsel Azalış % 26)

Mal Grupları'nda 2014 Yılı İşlem Hacmi Ana Kalemler Dağılımı:

Gayrimenkul % 29	(Dönemsel Artış % 69)
İş ve İnşaat Makineleri %20	(Dönemsel Azalış %-17)
Diğer Makine ve Ekipman %17	(Dönemsel Azalış %-14)
Metal İşleme Makineleri % 8	(Dönemsel Artış % 58)
Tesis Makineleri % 7	(Dönemsel Azalış %-12)

Sektörel Dağılım – 12 Aylık

İmalat Sanayi	USD 3.654.205	% 48
Hizmet	USD 3.647.327	% 48
Tarım	USD 205.555	% 3
Diğer	USD 130.207	% 2

2014 Yılı Toplam Kira Alacağı :	TL 20.543.180
---------------------------------	---------------

31.12.2014 İtibariyle Sektör Çalışan Yapısı

Teknik Personel Sayısı	1377
Destek Personel Sayısı	78
Taşeron Personel Sayısı	58
Toplam Personel	1.513

2013 YILI BİLGİLERİ (000 İlavesi)

2013 Yılı İşlem Hacmi	6.989.544 USD	(Dönemsel Artış % 30)
2013 Yılı Sözleşme Adedi	19.889	(Dönemsel Artış % 12)

Mal Gruplarında 2013 Yılı İşlem Hacmi Ana Kalemler Dağılımı

İş ve İnşaat Makineleri % 26	(Dönemsel Artış % 7)
------------------------------	----------------------

Diğer Makine ve Ekipman % 22	(Dönemsel Artış %123)
Gayrimenkul % 19	(Dönemsel Artış %206)
Tekstil Makineleri % 9	(Dönemsel Artış % 18)
Metal İşleme Makineleri % 5	(Dönemsel Azalış %-46)

Sektörel Dağılım

Hizmet	USD 3.495.284	% 50
İmalat Sanayi	USD 3.098.937	% 44
Tarım	USD 327.518	% 5
Diğer	USD 67.805	% 1

2013 Yılı Toplam Kira Alacağı TL 16.437.130

31.12.2013 Tarihi İtibariyle Sektör Çalışan Sayısı

Teknik Personel Sayısı	1234
Destek Personel Sayısı	78
Taşeron Personel Sayısı	49
Toplam Personel	1.361

Kaynak : Yukarıdaki bilgiler Finansal Kurumlar Birliği Rakamlarıdır.

İŞLEM HACİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI (2014-2013)

İşlem Hacmi	2013	2014
BİN TL	13.888.066	17.058.391
BİN USD	6.989.547	7.637.138
Sözleşme Adedi	19.790	20.302

EN BÜYÜK PAYA SAHİP MAL VE HİZMET GRUPLARI KARŞILAŞTIRMA

	2013	2014
Gayrimenkul	% 19	% 29
İş ve İnşaat Makineleri	% 27	% 20
Diğer Makine ve Ekipman	% 22	% 17
Metal İşleme Makineleri	% 5	% 8
Tekstil Makineleri	% 9	% 7

FINANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI – 2014

İmalat Sanayi	Tarım	Hizmet	Diğer
3.654.048	205.555	3.647.327	130.207
48 %	%3	48	2 %
100 %			

SEKTÖR SERMAYE – AKTİF DEĞİŞİM

	2013	2014
Toplam Ödenmiş Sermaye	TL 2.491.982	TL 3.244.190
% 30		
Özkaynaklar	TL 5.143.486	TL 6.064.667
% 18		
Toplam Aktifler	TL 27.978.971	TL 32.521.444
% 16		

Toplam Aktifler (USD)

13.109.203

14.024.513

% 7

Kaynak: 31.12.2014 FKB- Finansal Kiralama Sektörü İşlemleri Özet Raporundan

EK 4. FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ MUHASEBESİ

Aşağıdaki örnek uygulama ile işlemler basitleştirilerek, muhasebe temel uygulamalarımıza esas alınacaktır.

A Finansal Kiralama Şirketinden, B Kiracı Firması, C Satıcı firması proforma faturasına dayalı rayiç bedeli 100.000.-TL olan makine için 30.09.2013 tarihinde finansal kiralama sözleşmesi yapmıştır. Leasing işleminin kabulü ve leasing firmasının ödeme planı şöyledir.

Kiralanan varlık	: Makine Jeneratör
Kiralanan varlık bedeli	: 100.000.- TL
Kiralama süresi	: 31.12.2013-31.12.2016 (4yıl)
Kira ödeme dönemleri	: Her yıl sonunda eşit taksitle
Varlık Ekonomik ömrü	: 5 (beş) yıl
Anlaşma faiz oranı	: % 10
KDV oranı	: % 1

Amortisman oranı % 20 ve Devir bedel 1TL. İz Bedel olacaktır.

Anapara ve taksit ödemelerine ilişkin eşit taksit tutarlarının (örnek yıllık) bugünkü değeri, aşağıdaki temelde basitçe hesaplanabilir. (uygulamada Excel ve gelişmiş hesap makinesi kullanılmaktadır) N= Net Bugünkü Değer t= faiz oranı n= süre(kira) K= Kira taksit tutar

Net Bugünkü Değer(Ana Para) $N = K \times F$

$$F = \frac{1 - 1/(1+t)^n}{t} = \frac{1 - 1/(1+0,10)^4}{0,10} = \frac{1 - 1/(1,10)^4}{0,10} = \frac{1 - 1/1,4641}{0,10} =$$

$$\frac{1 - 0,6830}{0,10} = \frac{0,316987}{0,10} = 3,16987 \quad 100.000.-/3,16987 = 31.547.- \text{ Yıllık Taksit}$$

Yıllık kira taksit tutarı 31.547.- TL olmaktadır.

KDV'li(%1) 31.547.TL +315 = 31.862.KDV'li Taksit olacaktır.

(Kolay anlaşılması bakımından Noter, Sigorta,Yönetim Masrafları ile yıllık Reeskont muhasebe işlemleri ihmal edilmiştir.)

Yukarıdaki A leasing firmasının yukarıdaki leasing işlemine ilişkin olarak B Firmasına 5 (beş) yıllık leasing (kiralama) işlemi ödeme tablosu rakamları Excel ve gelişmiş hesap makinesi ile değil anlaşılabilmesi basitçe hesaplanmıştır. Kira Ödeme Tablosu aşağıdadır.

KİRA ÖDEME TABLOSU TL.

<u>Dönem</u>	<u>Taksit Tutar</u>	<u>Taksit Faizi</u>	<u>Taksit Anapara</u>	<u>Anapara Kalan</u>
<u>KDV</u>				
30.09.2013				100.000.-
31.12.2013	31.547.-	10.000.-	21.547.-	78.453.-
315.-				
31.12.2014	31.547.-	7.845.-	23.702.-	54.751.-
315.-				
31.12.2015	31.547.-	5.475.-	26.072.-	28.678.-
315.-				
31.12.2016	31.547.-	2.868.-	28.679.-	-
-----	-----	-----	-----	-----
315				
1260	126.188.	26.188.-	100.000.-	

BDDK. NA GÖRE KİRALAYANIN MUHASEBE KAYITLARI

kiralayanın finansal kiralama şirketi olması

-----	30.09.2013	-----
226-KİRALAMA KONUSU YAPILMAKTA OLAN		
YATIRIMLAR – TP		100.000.-
260-PEŞİN ÖDENMİŞ VERGİLER		1.000.-
	390-MUHTELİF BORÇLAR	101.000.-
	Satıcıdan Kiralanan Varlık Alımı	
-----	30.09.2013	-----
390-MUHTELİF BORÇLAR		101.000.-
022-YURTIÇI BANKALAR		101.000.-
	Varlık/Makine Bedelinin Ödenmesi	
-----	30.09.2013	-----
150-KİRALAM İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR		126.188.-

15000-Finansal Kiralama Alacakları

150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	26.188.-
15001-Kazanılmamış Finansal Kira Gelirleri(-)	
226-KİRALAMA KONUSU YAPILMAKTA OLAN	
YATIRIMLAR –TP	100.000.-
Leasing Varlık Teslimi	
----- 30.09.2013 -----	

250-MENKULLER-TP	1.-
790-DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER TP	1.-
01 Fin.Kir.İşlm.Diğer Gelirler	
Makine İz Bedeli	
----- 31.12.2013 -----	

150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP	
00 Finansal Kiralama Alacakları	315.-
150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP	
01 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri(-)	10.000.-
380-ÖDENECEK VERGİ,RESİM,HARÇ,PRİM,FON.TP	
104 Ödenecek KDV	315.-
582-FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ TP	10.000.-
İlk Kira Faturasının Kaydı	
----- 31.12.2013 -----	

022-YURTIÇI BANKALAR TP	31.862.-
150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP	
00 Finansal Kiralama Alacakları	31.862.-
Fatura KDV(315)+Taksit(31547)=31.862.-Tahsili	
----- / -----	

Not: Örneğimizde reeskont işlemleri kolaylık bakımından ihmal edilmiştir, yılda iki kez veya fazla taksit durumunda ilgili yıla isabet eden faiz tutarı dönemselik gereği 222 Diğer Faiz ve Gelir Hesapları borç, karşılığında 582 Finansal Kiralama Gelirleri alacaklandırılacaktır.

----- 31.12.2014 -----	
150- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP	
00 Finansal Kiralama Alacakları	315.-

150- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP

01 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri(-) 7.845.-

380-ÖDENC.VERGİ,RESİM,HARÇ,PRİM,FONLAR TP

10.ÖdenecekKDV 315.-

582-FİNANSALKİRALAMA GELİRLERİ 7.846.-

İkinci Kira Faturasının Kaydı

----- 31.12.2014 -----

022- YURTIÇİ BANKALAR TP 31.862.-

150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP

00 Finansal Kiralama Alacakları 31.862.-

Fatura KDV'li Tahsili

----- 31.12.2015 -----

150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP 315.-

00 Finansal Kiralama Alacakları

150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP

01 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri 5.475.-

380-ÖDENECEK VERGİ,RESİM,HARÇ,PRİM,FONLAR TP

104.Ödenecek KDV 315.-

582-FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ 5.475.-

Üçüncü Kira Faturasının Kaydı

----- 31.12.2015 -----

022-YURTIÇİ BANKALAR TP 31.862.-

150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP

00 Finansal Kiralama Alacakları 31.862.-

Fatura KDV'li Tahsili

----- 31.12.2016 -----

150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP

00 Finansal Kiralama Alacakları 315.-

150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP

01 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri(-) 2.868.-

380-ÖDENECEK VERGİ,RESİM,HARÇ,PRİM,FON. TP

104 Ödenecek KDV 315.-

582-FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ 2.868.-

Son Dönem Kira Faturasının Kaydı

----- 31.12.2016 -----

022-YURTIÇI BANKALAR TP 31.862.-

150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP

00 Finansal Kiralama Alacakları 31.862.-

Son Dönem Faturanın Tahsili

NOT: BDDK'nın TDHP Tebliğlerine göre; 150 KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP, 15000 Finansal Kiralama Alacakları, 15001 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) Kiralayan Finansal Kiralama Şirketleri ve 6361 sayılı FFK. sayılan finansal kiralamaya yetkili olanlar için, Türk Vergi Mevzuatı (VUK) ve TMS 17'ye göre ise 250 MENKULLER TP Kiralayanın Finansal Kiralama Şirketi olmadığı durumda Maliye Bakanlığı TDHP'na göre yine Kiracı 260 HAKLAR TP hesapları kullanılmaktadır. BDDK Tebliğleriyle Faiz Gelirleri 150 Kiralama İşlemlerinden Alacaklar, TMS 17 ve VUK.'na göre 124 Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-), uzun vadeli olanları ise 224 Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri(-) hesapları kullanılmaktadır (Köksal, ve Beller, 2013, s. 170).

kiralayanın finansal kiralama şirketi olmaması

----- 30.09.2013 -----

253-TEŞİS MAKİNE VE CİHAZLAR 100.000.-

191-İNDİRİLECEK KDV 1.000.-

320-SATICILAR

C Satıcı Firma Proforma Fat. 101.000.-

Makinenin Satıcıdan Temini

----- 30.09.2013 -----

320-SATICILAR 101.000.-

102-BANKALAR 101.000.-

Kiralayanca Makine Bedelinin Satıcıya Ödenmesi

----- 30.09.2013 -----

120-ALICILAR (C Kiracı Fir.) 31.547.-

220-ALICILAR (C Kiracı Fir.)	94.641.-
124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA	
FAİZGELİRİ(-)	10.000.-
224-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA	
FAİZ GELİRİ(-)	16.188.-
253-TEŞİS MAKİNE VE CİHAZLAR	100.000.-
Sözleşme İle Makinenin Kiracıya Teslimi	
----- 30.09.2013 -----	
253-TEŞİS MAKİNE VE CİHAZLAR	1.-
679-DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	1.-
Kiralayanın Makine İz Bedel Kaydı	
----- 31.12.2013 -----	
120-ALICILAR (C)	315.-
124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL	
KİRALAMA FAİZ GELİRİ(-)	10.000.-
391-HESAPLANAN KDV	315.-
600-YURTIÇI SATIŞLAR	10.000.-
İlk Yıl(2013) Kirasının Kiracıya Fatura Edilmesi	
----- 31.12.2013 -----	
102-BANKALAR	31.862.-
120-ALICILAR (C)	31.862.-
İlk Kira Taksidi KDV Dahil Tahsil	
----- 31.12.2013 -----	
120-ALICILAR (C)	31.547.-
224-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL	
KİRALAMA FAİZ GELİRİ(-)	7.845.-
220-ALICILAR (C)	31.547.-
124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL	
KİRALAMA FAİZ GELİRİ(-)	7.845.-
2014 Yılında Tahsilolunacak Kiranın Kısa Vadeye Virmanı	
----- 31.12.2014 -----	

120-ALICILAR (C)		315.-
124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL		
KİRALAMA FAİZ GELİRİ (-)		7.845.-
391-HESAPLANAN KDV		315.-
600-YURTİÇİ SATIŞLAR		7.845.-
İkinci(2014) Kirasının Kiracıya Fatura Edilmesi		
-----	31.12.2014	-----
102-BANKALAR		31.862.-
120-ALICILAR (C)		31.862.-
İkinci Kira Tutarımın KDV Dahil Tahsili		
-----	31.12.2014	-----
120-ALICILAR (C)		31.547.-
224-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL		
KİRALAMA FAİZ GELİRİ(-)		5.475.-
220-ALICILAR (C)		31.547.-
124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL		
KİRALAMA FAİZ GELİRİ(-)		5.475.-

2015 Yılında Tahsilolunacak Kiranın Kısa Vadeye Virmanı

NOT: BDDK'nın TDHP 150,151,152,153,154 Hesapları burada yeralmaz, Burada yeralan VUK.nun 124 ve 224 Hesapları ile Kiracının 301,302, ve 401, 402 Hesapları BDDK'nın TDHP ile ilgili tebliğ ve yönetmeliklerinde yeralmaz (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 11.)(VUK. Değişik.31.07.2013 tarih ve 25185 RG.)

Aşağıda 2015 ve 2016 kiralayanın muhasebe işlemleri aynı şekilde tekrarlanır.

-----	31.12.2015	-----
120-ALICILAR (C)		315.-
124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL		
KİRALAMA FAİZ GELİRİ (-)		5.475.-
391-HESAPLANAN KDV		315.-
600-YURTİÇİ SATIŞLAR		5.475.-
Üçüncü(2015) Kiranın Kiracıya Fatura Edilmesi		

-----	31.12.2015	-----
102-BANKALAR		31.862.-
	120-ALICILAR (C)	31.862.-
	Üçüncü Kira Taksit Tutarı KDV Dahil Tahsili	
-----	31.12.2015	-----
120-ALICILAR (C)		31.547.-
224-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL		
	KİRALAMA FAİZ GELİRİ(-)	2.868.-
	220-ALICILAR (C)	31.547.-
	124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL	
	KİRALAMA FAİZ GELİRİ(-)	2.868.-
-----	31.12.2016	-----
120-ALICILAR (C)		315.-
124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL		
	KİRALAMA FAİZ GELİRİ(-)	2.868.-
	391-HESAPLANAN KDV	315.-
	600-YURTIÇI SATIŞLAR	2.868.-
-----	31.12.2016	-----
102-BANKALAR		31.862.-
	120-ALICILAR (C)	31.862.-

2016 Kiranın Kısa Vade Virmanı, Dördüncü(Son) Fatura Edilmesi, Son Faturanın Tahsili ile biter.

KİRACININ TMS VE VUK GÖRE MUHASEBE KAYITLARI

“Kiracının TMS-17 ‘ye göre yapacağı kayıt büyük ölçüde Türk Vergi Mevzuatı (VUK) kayıtlarıyla benzerlik göstermekte tek fark VUK’na göre 260-Haklar Hesabında gösterilirken, TMS-17’ye göre 253-Tesis Makine Ve Cihazlar Hesabında/ (250Menkuller) izlenecek ve onun amortisman usullerine tabi olacaktır” (Akdoğan, Aktaş, Deran, Erhan, Acar, 2011, s. 93-130).

“Finansal kiralama borcu kiracının bilançosunun pasifinde bir mali borç olarak yer almaktadır, nedeni ülkemizde finansal kiralama işlemlerini, finansal kiralama şirketleri yapabilmektedir. Kiracı şirket faiz giderlerini ise kısa vadeli yabancı kaynak grubunda 302 Ertelemiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri hesabında göstermiştir. Bu hesaplar düzenleyici hesaplar olup, 301 ve 401 kodlu Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar hesabında yer alan tutarların cari değeri üzerinden finansal tablolarda yer alır” (Köksal, ve Beller, 2013, s. 170).

----- 30.09.2013 -----

260-HAKLAR	100.000.-
302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA	
BORÇLANMA MALİYETLERİ (-)	10.000.-
402-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA	
BORÇLANMA MALİYETLERİ (-)	16.188.-
301-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	31.547.-
401-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	94.641.-
Kiralanan Makinenin Teslim Alınması	
----- 31.12.2013 -----	
780-FİNANSMAN GİDERLERİ	10.000.-
191-İNDİRİLECEK KDV.	315.-
302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA	
BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)	10.000.-
İlk Kira Faturası Kaydı	
----- 31.12.2013 -----	
301-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	31.862.-
102-BANKALAR	31.862.-
İlk Kira (2013) Faturası KDV Dahil Ödeme	
----- 31.12.2013 -----	
401-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	31.547.-
302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA	
BORÇLANMA MALİYETLERİ (-)	7.845.-
301-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	31.547.-
402-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA	
BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)	7.845.-
2014 Yılında Ödenecek Kiranın Kısa Vadeye Virmanı	
----- 31.12.2014 -----	

780-FİNANSMAN GİDERLERİ	7.845.-
191-İNDİRİLECEK KDV.	315.-
302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA	
BORÇLANMA MALİYETLERİ (-)	7.845.-
301-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	315.-
İkinci (2014) Kira Faturasının Kaydı	
----- 31.12.2014 -----	
301-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	31.862.-
102-BANKALAR	31.862.-
İkinci Fatura KDV Dahil Ödenmesi	
----- 31.12.2014 -----	
401-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	31.547.-
302-ERTELENMİŞ FİNANSAL	
KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)	5.475.-
301-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	31.547.-
402-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA	
BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)	5.475.-
2015 Yılı Ödenecek Kiranın Kısa Vade Virmanı	
----- 31.12.2015 -----	
780-FİNANSMAN GİDERLERİ	5.475.-
191-İNDİRİLECEK KDV.	315.-
302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA	
BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)	5.475.-
301-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	315.-
Üçüncü Kira Faturasının Kaydı	
----- 31.12.2015 -----	
301-FİNANSAL KİRALAMA	
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	31.862.-

	102-BANKALAR	31.862.-
	Üçüncü Kira Tutarının Ödenmesi	
-----	31.12.2015	-----
401-FİNANSAL KİRALAMA		
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		31.547.-
302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA		
BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)		2.868.-
	301-FİNANSAL KİRALAMA	
	İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	31.547.-
	402-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA	
	BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)	2.868.-
	2016 Kirasının Kısa Vadeye Virmanı	
-----	/	-----
Kiracının taksit ödeme kayıtları		
Kiracının önceki yıllara ilişkin taksit ve kayıtlarına yer vermiştik. Son Taksit kayıt, Ödemesine ilişkin kayıt, son yıl amortisman kaydı yapılacaktır. (önceki yıllar unutulmayacak)		
-----	31.12.2016	-----
780-FİNANSMAN GİDERLERİ		2.868.-
191-İNDİRİLECEK KDV.		315.-
	302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA	
	BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)	2.868.-
	301-FİNANSAL KİRALAMA	
	İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	315.-
	Dördüncü (2016) Son Fatura Kaydı	
-----	31.12.2016	-----
301-FİNANSAL KİRALAMA		
İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		31.862.-
	102-BANKALAR	31.862.-
	Son Kira Taksidinin (2016) Ödenmesi	
-----	31.12.2016	-----
770- GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		20.000.-
	268-BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR(-)	20.000.-

2016 Yılı Amortisman

----- / -----
NOT: Verilerde Makine Bedeli 100 Bin TL %20 (5 yıl ömür) Her Yıl Amortisman Kayıdı Yapılır.

Diğer özellik arzeden muhasebe kayıtları

Özel Karşılık Giderleri ;Özel karşılıklar bu hesaba borç, 180 Özel Karşılıklar TP hesabına alacak yazmak suretiyle muhasebeleştirilir.

Kiralayanın Finansal Kiralama Şirketi Olması,
Finansal kiralama alacaklarının vadesinin 90 günü geçmesine rağmen ödenmemesinde 170 Hs. Karşılığında, 150 Hs. Alacaklandırılır ‘‘Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Tebliğe’’ göre 820 Hesap borcu İle 180 Hesap alacaklandırılır. Aşağıda Örneklenecek olursa,

----- / -----
170-TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR TP

150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR TP

00 Finansal Kiralama Alacakları

----- / -----
820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ TP

180-ÖZEL KARŞILIKLAR TP

00 Tasfiye Olunacak Alacaklar

----- / -----
176-ZARAR NİTELİĞİNDE ALACAKLAR TP

170-TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR TP

----- / -----
180-ÖZEL KARŞILIKLAR TP

00 Tasfiye Olunacak Alacaklar

180-ÖZEL KARŞILIKLAR TP

01 Zarar Niteliğinde Alacaklar

----- / -----
TasfiyeOlunacak Alacaklar Hs.dan bir yıl sonunda Zarar Niteliğinde Alacaklar Hs. ile tasfiye olur.

Kiralayan Finansal Kiralama Şirketi Değilse,

----- / -----
128-ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR

120-ALICILAR

----- / -----
654-KARŞILIK GİDERLERİ

129-ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI(-)

----- / -----
Not: Alacağın şüpheli hale gelmesinde, sonrasında yukarıdaki kayıtlar yapılır, örnekler şü yazarlardan alıntılanmıştır (Erol, Yıldırım, Toroslu, 2011, s. 406-408).

Finansal Kiralama Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Mali Tabloları

1 Sıra Numaralı Muhasebe Uygulama Genel Tebliği ekinde yer alan Muhasebe Usul ve Esasları 26.12.1992 tarih ve mükerrer 21447 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış, 01.01.1994 tarihinden itibaren zorunlu olarak yürürlüğe girmiş, muhasebenin temel kavramları, politikalarının açıklanması, mali tabloların düzenlenmesi ve sunulması ilkelerine yer verilmiştir.

4842 sayılı Kanunla VUK.’da Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 25. maddesiyle 4.1.1961 tarihli VUK’na Mükerrer 290. Mad.’yi eklemiş, 319 Sıra Nolu VUK. Genel Tebliği ve 11 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği yayımlanmıştır.

11 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Genel Tebliği

Daha önce 1 Sıra No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve Açıklamalarında yapılan değişiklikler Finansal Kiralama İşlemlerinde kullanılacak muhasebe hesap ve kodları ile açıklamalarına yer verilmiştir.

11 Sıra No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği 4842 sayılı kanunla yapılan düzenlemelerle 01.07.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere önemli ölçüde değişikliklerle 17 Nolu Uluslararası Muhasebe Standardı ilkelerine uygun düzenlemeler getirmiştir. Vergi mevzuatı uygulamaları ile muhasebe standartları uyumlu hale gelmiştir.

Tek Düzen Hesap Planı hesapları, vergi mevzuatında yapılan değişiklikler ve kiralama işlemlerinin gerçekleştirilmesine olanak vermediğinden 11 sıra No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile yeni hesaplar koyulmuş ve mevcut hesap açıklamaları getirilmiştir.

31.07.2003 tarih ve 25185 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 11 Sıra No.lu Muhasebe Uygulama Genel Tebliği ile Kiralayanları kapsamak üzere; 12-TİCARİ ALACAKLAR hesap grubunda yer alan 120- ALICILAR hesap açıklamasına finansal kiralamadan doğan senetsiz alacaklar, 121- ALACAK SENETLERİ hesap açıklamasına da finansal kiralama işlemlerinden doğan senetli alacaklar bu hesap da izlenir açıklaması getirilmiştir.

12-TİCARİ ALACAKLAR hesap grubunda, 124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ (-) hesabı açılmıştır. 22-TİCARİ ALACAKLAR hesap grubunda, 224-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ (-) hesabı açılmıştır.

Kiracıları kapsamak üzere; 30-MALİ BORÇLAR hesap grubunda, 301-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR ile 302- ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ (-) hesapları, 40-MALİ BORÇLAR hesap grubunda, 401-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR ile 402-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ (-) hesapları açılmıştır.

HESAPLARIN İŞLEYİŞİ:

124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ(-); Sözleşme tutarı ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark bu hesaba alacak, her dönem sonunda gerçekleşmiş faiz gelirleri bu hesaba borç, 60-Brüt Satışlar ilgili gruba alacak olarak kaydedilir. (Faaliyet konusu finansal kiralama olmayanlar 64-Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar)

224-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ(-); Her dönem sonunda hesaplanan izleyen döneme ait faiz gelirleri bu hesaba borç, 124-Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri hesabına alacak kaydedilir.

301-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR; Kiracıların finansal kiralama yapanlara vadesi bir yılı geçmeyen borçlarının izlendiği hesaptır. Sözleşme tutarı bu hesaba alacak, varlık hesabının kira ödemelerinin bugünkü değeri ile borç ve bu iki tutar arasındaki fark da 302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Boçlanma Maliyetleri hesabına borç kaydedilir.

302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ(-); Sözleşme tutarı ile varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark bu

hesaba borç, her dönem gerçekleşmiş faiz giderleri bu hesaba alacak 66-Borçlanma Maliyetleri hesabı grubuna borç kaydedilir.

401-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR; Kiracıların vadesi bir yılı aşan borçlarının izlendiği, bu hesaba alacak, 402-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri hesabına borç kaydedilir.Dönemsellik gereği dönemi ilgilendiren tutar 301 hesabına alacak bu hesaba borç kaydedilir.

402-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ(-); Kiralama işlemlerinden doğan vadesi bir yılı aşan borçlar ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark borçlanma maliyetleri bu hesaba borç kaydedilir. Her dönem sonunda izleyen döneme ilişkin tutar 302 hesaba borç, bu hesaba alacak kaydedilir.

1 Sıra Nolu Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunumu Esasları

Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu Bankacılık Kanunu 93. Maddesine göre Finansal Kiralama, Factoring ve Finansman Şirketlerindeki denetim yetkisine bağlı olarak 17.05.2007 tarihli Resmi Gazete’de Uygulanacak Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi İle Kamuya Açıklanacak Finansal Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkında Tebliğ yayımlamıştır.

Bu tebliğe göre şirketler faaliyetlerini Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan 1 sıra No’lu Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ hükümleri çerçevesinde TMS göre muhasebeleştirmekte ve konsolide olan ve olmayan finansal tablolarını genel kurulca onaylanmalarını müteakip yedi gün içinde bağımsız denetim raporu ile birlikte İnternet sitelerinde 5 yıl boyunca yayımlamak zorundaydılar. Ancak BDDK’ca Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Muhasebe Uygulamaları İle Finansal Tabloları Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır.

(24/12/2013 tarih 28861 sayılı Resmi Gazete) Bu yönetmelik ile’’ Mad.1. Bu Yönetmeliğin amacı finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin muhasebe ve karşılık uygulamalarına ve kamuya açıklanacak finansal tablolarının biçim ve içeriğine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Yine Mad.3 (1)/f Bu yönetmelik uygulamasında Türkiye Muhasebe Standardı : Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yürürlüğe konulmuş olan Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Kiralama Raporlama Standartları ile bunlara ilişkin ek ve yorumları ifade eder’’ demektedir.

Öte yandan yine BDDK'ca "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ yayımlanmıştır.(24/12/2013 tarih 28861 sayılı Resmi Gazete) ve Bu Tebliğ ile 17.05.2007 tarih ve 26525 sayılı RG. İle yukarıdaki Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi İle Kamuya Açıklanacak Finansal Tabloların Biçim ve İçeriği Tebliği yürürlükten kalkmıştır.

Daha önce ayrıntılı belirtildiği üzere bundan böyle Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan yayımlanacak münferit ve konsolide finansal tabloların hazırlanmasında "TMS uygulanmasına uyulması zorunluluğu getirilmiştir.(KGK Karar No:75935942-050.01.04-(01/26), 29100 RG. Tarih 26/8/2014 ayrıca KGK ve SPK tarafından yeni finansal tablo formatları yayımlanmıştır. "

TÜRK VERGİ MEVZUATINA GÖRE FİNANSAL KİRALAMA MUHASEBESİ
Kiralayanın muhasebe kayıtları TMS VE VUK göre

----- / -----
900-FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI

ANAPARA TUTARLARINDAN ALACAKLAR

902-FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI

ANAPARA TUTARLARINDAN BORÇLAR

----- / -----
250-MENKULLER

022-YURTİÇİ BANKALAR

Yukarıda Sözleşme Nazım Kayıt ve Varlık Satın alınması

----- / -----
15000 FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI

15001 KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRA GELİRLERİ

250-MENKULLER

Kiralama Konusu Varlığın Kiracıya Verilmesi

----- / -----
15001 KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRA GELİRLERİ

582-FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ

Finansal Kira Gelirlerinin Döneme Yazılması

----- / -----
022-YURTİÇİ BANKALAR

15000 FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI

Anapara ve Faiz Taksit Tutarları KDV Dahil Tahsili

----- / -----

Kiracının muhasebe kayıtları, TMS ve VUK

----- / -----

905-FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİ

906-FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİN.BORÇLAR

Kiracı Tarafından Sözleme Varlığının Nazım Kaydı

----- / -----

260-HAKLAR

302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ

402-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ

301-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMİNDEN BORÇLAR

401-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMİNDEN BORÇLAR

Kiralama Konusu Varlığın Aktife Alınması

----- / -----

780-FİNANSMAN GİDERLERİ

302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA

BORÇLANMA MALİYETLERİ

Kira Faiz Gider Kaydı

----- / -----

760-PAZARLAMA SATIŞ DAĞITIM GİDERLERİ

268-BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE TÜKENME PAYI

Kiralamaya Konu Varlık Yıllık Amortismanı

----- / -----

301-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMİNDEN BORÇLAR

191-İNDİRİLECEK KDV

102-BANKALAR

Taksit Tutarının Ödenmesi

----- / -----

302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ

402-ERTELENMİŞ FİNANSANSAL KİRALAMA
BORÇLANMA MALİYETLERİ

----- / -----
Yukarıdaki hesapta uzun vadeli bulunan kazanılmamış finansal kiralama gelirlerinin kısa vadeye intikal ettirilmesidir.

----- / -----
780-FİNANSMAN GİDERLERİ

302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA
BORÇLANMA MALİYETLERİ

----- / -----
401-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMİNDEN BORÇLAR

301-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMİNDEN BORÇLAR

Finansman Giderinin Dönemine Yazılması,Uzun Vadeli Borcun Kısa Vadeye
Alımı

----- / -----